

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису*

ФОРОСТЯН ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ

УДК 351.741(477)

**ДИСЕРТАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО
РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ**

08 – Право

081 – Право

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **О.С. Форостян**

Науковий керівник: Мартиненко Діана Борисівна,
кандидат юридичних наук, доцент

Київ – 2024

АНОТАЦІЯ

Форосян О.С. Адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2024.

Дисертацію присвячено дослідженню адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.

У роботі на підставі аналізу позицій і думок учених, а також дослідження нормативно-правового підґрунтя адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану узагальнено теоретико-методологічні засади дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, охарактеризовано зміст такого регулювання, а також окреслено напрями його удосконалення.

Доводиться позиція про те, що природа адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану полягає в здійсненні такого організаційно-управлінського впливу на вказаний орган державної влади, що уможливорює якісне виконання ним покладених обов'язків та відповідних завдань, навіть з урахуванням особливостей безпекової обстановки в країні.

Встановлено також, що адміністративно-правове регулювання, як інститут в соціально-правових відносинах забезпечує дотримання принципу законності та верховенства права у взаєминах між державою та суспільством у спосіб окреслення чіткого кола завдань та повноважень представників влади, що уможливорює ефективну комунікацію з ними, з боку

громадянського суспільства та осіб, що потребують захисту своїх прав і свобод.

Підкреслюється, що адміністративно-правовий статус Національної поліції України, як суб'єкта забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану характеризується, як комплексне теоретико-правове та практико застосоване утворення, що формує коло обов'язків і можливостей відповідного центрального органу виконавчої влади у сфері забезпечення правопорядку та прав свобод людини і громадянина. Аналізуючи зазначений інститут було досягнуто позиції про те, що права і свободи людини і громадянина, як об'єкт забезпечення Національною поліцією України є тією мірою демократичності та правової державності суспільства, що є мінімально необхідною, для цивілізованого та системного розвитку будь-якого суспільства та держави.

Автором стверджується, що серед кола переваг та недоліків адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, наявні ті об'єктивні та суб'єктивні обставини, що прямопропорційно впливають на ефективність функціонування вказаного органу та здатність й спроможність виконання ним визначених законодавством України завдань. Перевагою, зокрема для адміністративно-правового статусу людини і громадянина є унормовання способів, форм та методів функціонування та здійснення діяльності Національною поліцією України, у тому числі в обставинах, коли права і свободи людини і громадянина можуть зазнати тимчасових обмежень через безпекові особливості.

Поряд із цим, недоліки пов'язані з адміністративно-правовим регулюванням діяльності Національної поліції України, перш за все полягають у ситуативній неможливості Національної поліції України здійснювати швидкі та своєчасні заходи в сфері протидії злочинності та забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану, в умовах екстремальних обставин та

швидкоплинності соціально-правової обстановки на прифронтових та деокупованих територіях України, оскільки міра можливої їх поведінки чітко передбачається конкретними пунктами нормативно-правових актів, що звісно ж, не можуть так само динамічно наповнюватись, як і відбуваються соціально-правові зміни.

Метою адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є створення такого рівня взаємовідносин, що окреслює подальший базовий результат здійснюваної діяльності та зміст юридичних й соціальних умов ефективної реалізації Національною поліцією України своїх функціональних обов'язків і завдань, з урахуванням об'єктивних тимчасових обмежень, введених в умовах дії правового режиму воєнного стану.

При цьому, характеризуючи поняття завдань та їх зміст і сутність, у контексті функціонування адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, слід зауважити, що завдання є структурно та логічно фрагментованими компонентами досягнення мети, котрі покроково дозволяють реалізувати той чи інший адміністративно-управлінський задум й спрямувати зміст функціонування того чи іншого органу (підрозділу, посадової особи) чи сегменту соціально-правових відносин у одному визначеному нормативно-векторі.

Також, автором доводиться, що функції, як структурний компонент механізму адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є тими базовими компонентами, що приводять в дію та дозволяють наситити теоретико-формальні поняття процесуальним змістом. До кола функцій вказаного виду адміністративно-правового регулювання, з урахуванням статусу Національної поліції України необхідно віднести планування, контроль-координаційні та організаційно-управлінські функції, а також прогнозування та самоаналіз.

Автором обґрунтовується, посилаючись на позиції авторитетних вчених і дослідників, що принципи адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є гібридним поняттям, що прямопропорційно впливає на міру можливостей та зміст належної поведінки вказаного центрального органу виконавчої влади в умовах дії відповідного правового режиму.

На нашу думку, неможливість порушення прав і свобод людини і громадянина в незалежності від дії будь-якого правового режиму, а також необхідність обґрунтованості та правомірності їх тимчасового обмеження є одним із комплексно та структурно наповнених принципів адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. Крім цього, дослідники та автори виділяли й інші можливі принципи діяльності, що виступають базовими (основоположними) засадами функціонування соціально-правових взаємин.

Гарантії адміністративно-правового механізму регулювання діяльності Національної поліції України є такими інструментами, що з формальних нормативних приписів, котрі складають можливості Національної поліції України у сфері визначеної її компетенції, формують можливість правореалізації чітких і конкретних дій та повноважень. На нашу думку, слід доповнити категорію гарантій в структурі адміністративно-правового механізму регулювання діяльності зазначеного центрального органу виконавчої влади такими компонентами, як: організаційно-управлінські, соціально-психологічні та матеріально-технічні гарантії, що безпосередньо впливають на спроможність та можливість ефективного управління силами і засобами поліції в будь-яких обставинах.

Аналіз міжнародного досвіду Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки засвідчує, що ефективність будь-яких методів способів і засобів адміністративно-правового регулювання діяльності органів правопорядку в умовах дії правового режиму воєнного стану, тобто надзвичайного правового режиму набувають ефективності та значення

виключно з урахуванням всіх об'єктивних безпекових факторів та за умови прийняття чітких, співмірних та результативних рішень конкретними посадовими особами.

Таким чином, застосування міжнародного досвіду зокрема країн Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки до оптимізації адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є можливим за умови його систематизації та адаптації до сучасних безпекових вимог, в контексті триваючих бойових дій безпосередньо на території нашої держави. Також, оскільки, на сьогоднішній день жодної європейська країна не має практичного досвіду функціонування органів правопорядку в умовах широкомасштабної збройної агресії, на нашу думку, не менш важливим аспектом є розроблення змістовного та структуровано-впорядкованого протоколу діяльності підрозділів поліції в післявоєнний період, з урахуванням того ж міжнародного досвіду.

Формування чітких напрямів оптимізації адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є необхідною умовою покращення якості виконуваних Національною поліцією України завдань у сфері забезпечення правопорядку протидії злочинності та дотримання прав і свобод людини і громадянина. Це питання посилюється також потребою приведення у відповідність до актів права Європейського Союзу, норм законодавства України, а також відповідних організаційно-управлінських практик.

Основним критерієм за яким необхідно розділити вказані напрями є сфера їх застосування та реалізації, а саме: внутрішньоорганізаційна діяльність самої поліції, щодо впорядкування своєї діяльності та налагодження якомога більш ефективної комунікації всередині з метою виконання покладених обов'язків та реалізації відповідних повноважень у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина; а також зовнішня діяльність, що допомагає відповідному центральному органу виконавчої

влади налагодити співпрацю із профільними органами правопорядку, що складають сектор безпеки і оборони в умовах дії правового режиму воєнного стану, задля виконання та ефективної реалізації спільних завдань у сфері забезпечення правопорядку та громадської безпеки а також здійснення заходів, щодо відсічі збройної агресії російської федерації.

Ключові слова: забезпечення прав людини, механізм регулювання, поліція, адміністративне право, правоохорона та правопорядок, внутрішньоорганізаційна діяльність, компетенція в умовах війни, правове регулювання, режим воєнного стану.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Forostyan O. Legal Nature of Administrative and Legal Regulation of the Activities of the National Police of Ukraine under the Legal Regime of Martial Law. Knowledge, Education, Law, Management. 2024. No. 1 (61). P. 225–230. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.1.34>
2. Форостян О.С. Переваги та недоліки адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Держава та регіони*. 2024. № 1 (83). С. 142–147. (Серія «Право»). DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.1.2.24>.
3. Форостян О.С. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 5. С. 228–232.
4. Форостян О.С. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання діяльності підрозділів поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Держава та регіони*. 2023. № 4 (82). С. 108–112. (Серія «Право»).
5. Форостян О.С. Шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Право і суспільство*. 2024. № 2. С. 228–232. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.83>

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Форостян О.С. Окремі аспекти адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану: до питання правової природи. *Актуальні проблеми протидії корупції в Україні в умовах воєнного стану*: матеріали Міжнар.

наук.-практ. конф. (Рівне, 14 берез. 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 188–190.

7. Форостян О.С. Національна поліція України як суб'єкт забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Кременчук, 2–3 груд. 2022 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 234–238.

8. Форостян О.С. Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Правове регулювання суспільних відносин: перспективні напрями на шляху до сталого розвитку* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28–29 жовт. 2022 р.). Київ – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 158–160.

9. Форостян О.С. Мета адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Юридичні науки: проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 24–25 лют. 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 368–372.

10. Форостян О.С. Функції адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Восьмі Таврійські юридичні наукові читання* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16–17 черв. 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 267–269.

ABSTRACT

Forostyan O.S. Administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine under the legal regime of martial law. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 "Law" – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2024.

The dissertation is devoted to the study of administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine in the conditions of the legal regime of martial law.

Based on the analysis of the positions and opinions of scientists, as well as the study of the regulatory and legal basis for the administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine in the conditions of the legal regime of martial law, the theoretical and methodological foundations of the study of the administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine in the conditions of the legal regime of martial law are summarized, the content of such regulation is characterized, and the directions for its improvement are outlined.

The author proves the position that the nature of the administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine in the conditions of the legal regime of martial law is to exert such an organizational and managerial influence on the specified public authority, which makes it possible to qualitatively perform its duties and relevant tasks, even taking into account the peculiarities of the security situation in the country.

It is also established that administrative and legal regulation, as an institution in social and legal relations, ensures compliance with the principle of legality and the rule of law in relations between the state and society by outlining a clear range of tasks and powers of government officials, which makes it possible to effectively communicate with them on the part of civil society and persons in need of protection of their rights and freedoms.

It is emphasized that the administrative and legal status of the National Police of Ukraine as a subject of ensuring the rights and freedoms of man and citizen in the conditions of the legal regime of martial law is characterized as a complex theoretical, legal and practically applied entity that forms the range of responsibilities and capabilities of the relevant central executive body in the field of ensuring law and order and human and civil freedoms. Analyzing this institution, the position was reached that the rights and freedoms of man and citizen, as an object of provision by the National Police of Ukraine, are the degree of democracy and legal statehood of society, which is the minimum necessary for the civilized and systematic development of any society and state.

The author argues that among the advantages and disadvantages of the administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine in the conditions of the legal regime of martial law, there are those objective and subjective circumstances that directly proportionally affect the efficiency of the functioning of this body and the ability and ability to perform the tasks defined by the legislation of Ukraine. The advantage, in particular for the administrative and legal status of a person and a citizen, is the regulation of the ways, forms and methods of functioning and carrying out activities of the National Police of Ukraine, including in circumstances where the rights and freedoms of a person and a citizen may be subject to temporary restrictions due to security features.

At the same time, the shortcomings are related to the administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine, primarily in the situational inability of the National Police of Ukraine to take quick and timely measures in the field of combating crime and ensuring human and civil rights and freedoms under the legal regime of martial law, in extreme circumstances and the transience of the socio-legal situation in the frontline and de-occupied territories of Ukraine. Since the extent of their possible behavior is clearly provided for by specific paragraphs of normative legal acts, which, of course, cannot be filled in as dynamically as social and legal changes take place.

The purpose of administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine under the legal regime of martial law is to create such a level of relations that outlines the further basic result of the activities carried out and the content of legal and social conditions for the effective implementation by the National Police of Ukraine of its functional duties and tasks, taking into account objective temporary restrictions imposed under the conditions of the legal regime of martial law.

At the same time, characterizing the concept of tasks and their content and essence, in the context of the functioning of administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine in the conditions of the legal regime of martial law, it should be noted that tasks are structurally and logically fragmented components of achieving the goal, which step by step allow you to implement a particular administrative and managerial plan and direct the content of the functioning of a particular body (unit, official) or a segment of social and legal relations in one defined regulatory vector.

Also, the author proves that the functions, as a structural component of the mechanism of administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine in the conditions of the legal regime of martial law, are the basic components that activate and allow to saturate theoretical and formal concepts with procedural content. The range of functions of this type of administrative and legal regulation, taking into account the status of the National Police of Ukraine, should include planning, control, coordination, organizational and managerial functions, as well as forecasting and self-analysis.

The author substantiates, referring to the positions of authoritative scientists and researchers, that the principles of administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine in the conditions of the legal regime of martial law are a hybrid concept that directly proportionally affects the degree of capabilities and content of the proper behavior of the specified central executive body in the conditions of the relevant legal regime.

In our opinion, the impossibility of violating human and civil rights and freedoms regardless of any legal regime, as well as the need for the validity and legality of their temporary restriction, is one of the comprehensively and structurally filled principles of administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine under martial law. In addition, researchers and authors identified other possible principles of activity, which are the basic (fundamental) principles of the functioning of socio-legal relations.

Guarantees of the administrative and legal mechanism for regulating the activities of the National Police of Ukraine are such instruments that, from formal normative prescriptions, which constitute the capabilities of the National Police of Ukraine in the field of its defined competence, form the possibility of law enforcement of clear and specific actions and powers. In our opinion, it is necessary to supplement the category of guarantees in the structure of the administrative and legal mechanism for regulating the activities of the specified central executive body with such components as: organizational and managerial, socio-psychological and logistical guarantees that directly affect the ability and possibility of effective management of forces and means of the police in any circumstances.

An analysis of the international experience of the European Union and the United States of America shows that the effectiveness of any methods, ways and means of administrative and legal regulation of the activities of law enforcement agencies in the conditions of the legal regime of martial law, that is, the emergency legal regime, acquire effectiveness and importance only taking into account all objective security factors and subject to the adoption of clear, proportionate and effective decisions by specific officials.

Thus, the application of international experience, in particular the countries of the European Union and the United States of America, to optimize the administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine in the conditions of the legal regime of martial law is possible, provided that it is systematized and adapted to modern security requirements, in the context

of ongoing hostilities directly on the territory of our state. Also, since today no European country has practical experience in the functioning of law enforcement agencies in the conditions of large-scale armed aggression, in our opinion, an equally important aspect is the development of a meaningful and structured and orderly protocol for the activities of police units in the post-war period, taking into account the same international experience.

The formation of clear directions for optimizing the administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine in the conditions of the legal regime of martial law is a prerequisite for improving the quality of the tasks performed by the National Police of Ukraine in the field of law enforcement, combating crime and observance of human and civil rights and freedoms. This issue is also exacerbated by the need to bring in line with the acts of law of the European Union, the norms of the legislation of Ukraine, as well as the relevant organizational and managerial practices.

The main criterion by which it is necessary to divide these areas is the scope of their application and implementation, namely: the internal organizational activities of the police itself, to streamline their activities and establish the most effective communication within in order to fulfill the assigned duties and exercise the relevant powers in the field of protection of human and civil rights and freedoms; as well as external activities that help the relevant central executive body to establish cooperation with the relevant law enforcement agencies that make up the security and defense sector under martial law, in order to fulfill and effectively implement joint tasks in the field of law enforcement and public safety, as well as to take measures to repel the armed aggression of the Russian Federation.

Keywords: ensuring human rights, regulatory mechanism, police, administrative law, law enforcement and law enforcement, internal organizational activities, competence in wartime, legal regulation, martial law regime.

ЗМІСТ

ВСТУП	17
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	27
1.1. Правова природа адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.....	27
1.2. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод людини та громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану.....	45
1.3. Переваги та недоліки адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.....	62
Висновки до розділу 1.....	82
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....	84
2.1. Мета, завдання та функції адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.....	84
2.2. Принципи та гарантії адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.....	109
Висновки до розділу 2.....	129

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....	131
3.1. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання діяльності підрозділів поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану та його імплементація до законодавства України.....	131
3.2. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.....	147
Висновки до розділу 3.....	164
ВИСНОВКИ	166
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	174
ДОДАТКИ	197

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Система органів правопорядку України, що забезпечує права і свободи людини та громадянина, невпинно трансформується та потребує вдосконалення, особливо в умовах євроінтеграційних процесів, а також триваючого збройного конфлікту, розпочатого рф на території України з метою насильницького та протиправного захоплення наших суверенних територій. Серед актуальних напрямів у правоохороні чільне місце належить захисту прав і свобод людини та громадянина від кримінальних правопорушень і протиправних посягань, що в умовах активних бойових дій на окремих територіях нашої країни й обмеження прав усіх громадян незалежно від місця їх розташування зумовлює потребу у вивченні основних наукових доктрин, спрямованих на адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України в ускладнених умовах.

Питання адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану пов'язують з результативністю роботи поліцейських, ефективністю виконання ними своїх службових обов'язків. Водночас, з огляду на безперечне визнання пріоритету прав і свобод людини та громадянина, а також необхідність дотримання високих стандартів відповідного інституту загалом, що є світовою тенденцією та кореспондується з євроінтеграційними прагненнями України, відповідний напрям має бути опрацьований на новому науковому рівні, з урахуванням усіх сучасних тенденцій.

Стратегічне значення національної безпеки України актуалізує проблемні питання, пов'язані із забезпеченням ефективного функціонування Національної поліції України як одного з ключових органів правопорядку в системі правоохоронних органів, що в умовах дії правового режиму воєнного стану виконує як традиційні, так і нові й нетипові функції та повноваження, спрямовані на забезпечення прав і свобод людини та громадянина.

Крім того, актуальним є питання забезпечення сталого функціонування та ефективізації основних адмініструвальних процесів в умовах широкомасштабного вторгнення росії на незалежні й суверенні території України, учинення загарбниками протиправних і таких, що порушують будь-які норми національного й міжнародного гуманітарного права, діянь, зокрема за допомогою залучення сторонніх сил і засобів, що ускладнює роботу всієї правоохоронної системи. Саме тому оптимізація функціонування Національної поліції України в цих умовах, чітке визначення її компетенції, розподілу повноважень і врегулювання питання механізму її взаємодії з іншими суміжними органами правопорядку дозволить більш ефективно та якісно реагувати на внутрішні й зовнішні загрози державі, інститут прав і свобод людини та громадянина, що своєю чергою позитивно впливатиме на боротьбу з агресором й утвердження інституту захисту й охорони прав і свобод людини та громадянина.

Дослідники та практики зазначають, що за даними Головного слідчого управління Національної поліції України в період з 24 лютого 2022 року слідчими Національної поліції України розпочато 115 680 кримінальних проваджень (з них 35 432 – за фактами вчинення злочинів військовослужбовцями рф), з яких 30 661 – щодо порушення законів і звичаїв війни (ст. 438 Кримінального кодексу України (далі – КК України), 8949 – стосовно посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК України) та інші види. В умовах надзвичайної завантаженості всієї правоохоронної системи Національна поліція України виконує свої обов'язки, спрямовані на ефективне й безперервне реагування на інформацію про вчинені кримінальні правопорушення.

Зазначене засвідчує, що на Національну поліцію України у сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина покладається не лише значна кількість повноважень, а й фактично лєвова частка обов'язків, що дозволяє констатувати необхідність науково-теоретичного та практично орієнтованого опрацювання всіх проблемних питань адміністративного

характеру щодо відповідного статусу вказаних підрозділів, що вже наявні чи в перспективі могли б завадити стабільному та злагодженому їх функціонуванню.

Деякі питання в цьому науковому напрямі досліджували такі вітчизняні дослідники в галузі адміністративного права та супутніх правових галузей, як Л. Аркуша, Л. Багрій-Шахматов, О. Бандурка, О. Безпалова, Ю. Битяк, М. Бурбика, О. Бусол, С. Васюк, О. Винник, І. Голосніченко, В. Грохольський, Ю. Дем'янчук, Л. Доля, О. Дрозд, Є. Зеленський, І. Зозуля, О. Кобзар, О. Копан, А. Куліш, М. Логвиненко, М. Мельник, О. Музичук, Н. Мінняйло, Т. Міщенко, Є. Невмержицький, І. Пастух, М. Романов, Р. Сербин, О. Стрельченко, С. Шатрава, О. Шевченко та ін.

Проте, засвідчуючи значний науковий внесок відповідних дослідників у питання, пов'язані з наданням науково-практичної характеристики процесів забезпечення функціонування Національної поліції України загалом, слід зауважити, що триваючі активні бойові дії, що відбуваються внаслідок повномасштабного наступу російських загарбників на суверенну територію України, а також динамічність правоохоронної сфери і тренди юриспруденції загалом зумовлюють потребу в додатковому опрацюванні питань, пов'язаних з адміністративно-правовим регулюванням діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні, крізь призму науки адміністративного права й адміністрування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Тема дисертації відповідає Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-р); Національній стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021); Цілям сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019); Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженій постановою загальних зборів НАПрН України від 26 березня

2021 року № 12-21; тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 29 листопада 2022 року (протокол № 15).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є надання комплексної характеристики адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану та формулювання основних напрямів оптимізації на підставі аналізу чинного законодавства України, міжнародних нормативно-правових актів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, нормативно-правових актів країн європейського простору, соціологічних досліджень різного рівня, іншої статистичної інформації, а також думок і позицій учених різних галузей права.

Поставлена мета зумовила потребу в реалізації таких завдань:

- розкрити правову природу адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану;
- схарактеризувати адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод людини та громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану;
- визначити переваги й недоліки адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану;
- окреслити мету, завдання та функції адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану;
- встановити принципи й гарантії адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану;

– дослідити зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання діяльності підрозділів поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану та шляхи його імплементації до законодавства України;

– визначити шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Об’єкт дослідження – суспільні відносини у сфері діяльності Національної поліції України.

Предмет дослідження – адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Методи дослідження. Виконанню поставлених завдань сприяло використання відповідного методологічного інструментарію, а саме: застосування філософських і загальнонаукових методів, зокрема діалектичного, полягає в тому, що дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану передбачає використання праць учених з різних галузей (підрозділи 1.1–1.3); історико-правовий метод застосовано в межах дослідження понятійно-категоріального апарату адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану (підрозділи 1.1–1.3); логічний – для послідовного вивчення всіх структурних елементів адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану; логіко-семантичний метод – з метою поглиблення понятійно-категоріального апарату дослідження (в усіх підрозділах роботи). Водночас досягненню мети дослідження сприяли специфічні методи вивчення правової дійсності: порівняльно-правовий метод застосовано в аспекті порівняння адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану (підрозділ 3.1); формально-юридичний – для дослідження державно-

правових явищ та адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану поза політикою, як виключно правове явище; методи узагальнення, опитування, анкетування та статистичний – для отримання інформації щодо кількості осіб, які здійснюють відповідну діяльність, зокрема в умовах дії правового режиму воєнного стану, показників їх діяльності, а також різних думок і позицій практичних працівників стосовно можливих шляхів оптимізації функціонування правоохоронних органів (підрозділи 1.2, 1.4, 2.2, 2.3, 3.2).

Науково-теоретичне підґрунтя дисертації становлять праці фахівців у галузі загальної теорії держави та права, управління, адміністративного права та процесу, інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Нормативною базою дисертації слугували Конституція України, чинні нормативно-правові акти України, зокрема ті, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, наприклад, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, рішення та постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти центральних органів виконавчої влади, нормативні й індивідуальні акти Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, органів судової влади України, що регламентують діяльність Національної поліції України, у тому числі в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні. Емпіричну та інформаційну базу дослідження становили політико-правова публіцистика, проекти нормативних актів, довідкові видання, статистичні матеріали, результати соціологічних опитувань (національних і міжнародних).

Наукова новизна отриманих результатів. У дисертаційному дослідженні вперше визначено сутність адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, уточнено його напрями, сформульовано науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення. Запропоновано розв'язання проблеми в контексті адаптації норм

вітчизняного законодавства до європейського з метою підвищення ефективності адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. У дисертації аргументовано також деякі положення, що становлять наукову новизну, а саме:

вперше:

– обґрунтовано, що мета адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану чітко відображає бажаний результат об'єктивного та продуктивного впорядкування цих суспільно-правових відносин, з урахуванням усіх нормативно-правових та організаційно-управлінських факторів. Додатково аргументовано позицію про те, що завдання як структурний компонент і деталізація мети мають містити чіткі покрокові заходи її досягнення;

– доведено, що функціями адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України під час дії правового режиму воєнного стану слід вважати структурні компоненти відповідного механізму, що визначають основні напрями забезпечення його діяльності відповідно до організаційно-розпорядчої практики. Належить цілком погодитись із віднесенням до цієї категорії таких структурних елементів, як планування, контроль-координаційний та організаційно-управлінський блоки, а також прогнозування;

удосконалено:

– розуміння того, що фіксацію в міжнародних актах та інших нормативно-правових документах стандартів поліцейської діяльності в умовах дії правового режиму воєнного стану, зокрема в умовах збройного конфлікту з урахуванням особливостей діяльності поліції на деокупованих територіях, а також у межах роботи в прифронтових зонах, слід урахувувати під час забезпечення адміністративного управлінського впливу на діяльність Національної поліції України безпосередньо в наших безпекових реаліях;

– наукові напрацювання, згідно з якими коло нормативно-правового регулювання адміністративно-правового статусу Національної поліції України, зокрема в умовах дії правового режиму воєнного стану, має охоплювати також процеси підготовки поліцейських, які під час здобуття освіти зобов'язані вивчати ті чи інші норми, пов'язані з дією правового режиму воєнного стану на території України та ймовірними правовими наслідками його введення, а також мати виключну компетенцію у сфері подальшого (післявоєнного) прогнозування тих чи інших криміногенних факторів у суспільстві, що власне входить до структури здобуття юридичної професії чи професії у сфері правоохоронної діяльності;

– положення про тимчасовість окремих нормативно-правових конструкцій, які належать до кола законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, що суттєво негативно впливають на забезпечення правопорядку в суспільстві, оскільки, маючи зазначений тимчасовий характер, не створюють стійкої законодавчої конструкції, що фундаментально забезпечує діяльність одного зі стратегічних напрямів державної політики й унеможлиблює реалізацію чіткого кола відомчих інструментів забезпечення її реалізації;

дістали подальший розвиток:

– положення про те, що існує нагальна потреба в удосконаленні організаційного та структурно-функціонального аспектів діяльності Національної поліції України крізь призму викликів воєнної агресії та активних євроінтеграційних прагнень, що співмірно впливають на внутрішньодержавну безпекову політику;

– розуміння вичерпності адміністративно-правового інструментарію, що застосовується поліцейськими в умовах тимчасового обмеження прав і свобод людини та громадянина під час дії правового режиму воєнного стану, забезпечує встановлення чіткої межі подальшої неможливості обмеження поліцейським певного виду права, оскільки це прямо передбачено структурним компонентом законодавства.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що дисертація є одним з перших в Україні комплексних досліджень, присвяченим аналізу адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Особистий внесок автора в розвиток відповідно напряму в межах науки адміністративного права полягає в обґрунтуванні найбільш суттєвих положень щодо визначення фундаментальних понять і категорій, уточнення сутності адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані:

- для створення теоретико-методологічної бази вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану;

- у законодавчій діяльності шляхом імплементації положень дисертаційного дослідження до вже чинних законів України та надання пропозицій до законопроектів у сфері адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану;

- у науково-дослідній діяльності – для розширення меж теоретичного осмислення питань забезпечення діяльності Національної поліції України;

- в освітньому процесі – під час планування навчального процесу, можливого розроблення спеціальних курсів, написання підручників, навчальних посібників, практикумів, оглядів статистики, різноманітних енциклопедичних видань та інших друкованих навчальних публікацій з питань діяльності Національної поліції України, зокрема в умовах дії правового режиму воєнного стану;

- у практичній діяльності – для підвищення ефективності діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Особистий внесок здобувача. Обґрунтовані в дисертаційному дослідженні висновки та рекомендації, що становлять наукову новизну,

розроблені відповідно до вимог законодавства України, з дотриманням норм і стандартів академічної доброчесності з метою аналізу наукових категорій і комплексного вивчення основних правових елементів адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднено в доповідях і виступах на міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми протидії корупції в Україні в умовах воєнного стану» (Рівне, 14 берез. 2023 р.), «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (Кременчук, 2–3 груд. 2022 р.), «Правове регулювання суспільних відносин: перспективні напрями на шляху до сталого розвитку» (Київ, 28–29 жовт. 2022 р.), «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (Запоріжжя, 24–25 лют. 2023 р.), «Восьмі Таврійські юридичні наукові читання» (Київ, 16–17 черв. 2023 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, сформульовані в дисертації, відображено в десяти наукових публікаціях, серед яких: чотири статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття в іноземному науковому виданні, п'ять тез наукових доповідей, опублікованих за результатами участі в науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (185 найменувань) і додатків. Повний обсяг дисертації становить 198 сторінок, з них обсяг основного тексту – 156 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

1.1. Правова природа адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану

Правова природа адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану має чіткі та виважені характеристики, що безпосередньо впливають на міру можливостей у контексті діяльності відповідного центрального органу виконавчої влади, щодо забезпечення правопорядку в суспільстві та державі. Водночас, належить звертати увагу на те, що зміст і сутність адміністративно-правового регулювання в умовах дії правового режиму воєнного стану на території України відбуваються за особливих обставин і мають бути чітко та виважено досліджені з метою вірного та виваженого їх трактування, а також подальшого застосування.

Крім цього, необхідно зауважити, що діяльність Національної поліції України загалом, характеризується як надзвичайно широка та багатоманітна, водночас, належить підкреслити, що в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні нормативно-правове регулювання діяльності відповідного інституту державної влади суттєво змінюється, а його роль в утвердженні прав і свобод людини і громадянина значно посилюється. Крім цього, питання пов'язані з правовою природою адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану на сьогодні є недостатньо дослідженими, що в свою

чергу потребує значних наукових зусиль та уваги, з метою пошуку шляхів оптимізації основних управлінських процесів, а також розв'язання ново виниклих проблем і неточностей [184].

Водночас, надання вичерпної теоретико-правової характеристики основним термінам і поняттям, що розглядаються не лише в даному розділі дослідження, а й є предметом і об'єктом праці загалом є одним із окреслених завдань, до виконання якого планується залучити значну кількість та обсяг наукових зусиль у спосіб аналізу основних позицій дослідників і вчених, що є фахівцями в окресленій галузі та дотичних до неї особливостях.

Поняття «правове регулювання» теоретик права О. Скакун визначає як здійснюване державою за допомогою права й сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону й розвиток, відповідно, виокремлює його ознаки. До кола ознак, указана дослідниця відносить те, що правове регулювання є формою соціального регулювання, а також зауважує, що за його допомоги відносини між суб'єктами набувають правової форми державно-владного характеру. Крім цього, зауважується, що правове регулювання має конкретний, цілеспрямований характер і спрямоване на задоволення законних інтересів суб'єктів права [151, с. 124–126]. Таким чином, правова природа адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, перш за все, полягає в упорядкуванні меж і мір можливих напрямів діяльності Національної поліції України, з урахуванням вимог і обмежень законодавства України в сфері правового режиму воєнного стану в Україні. Крім цього, важливим є виокремлення позиції про те, що правове регулювання, як загальне поняття, характеризує межі взаємодії в контексті соціально-правової комунікації в суспільстві, у той час, як адміністративно-правове регулювання чітко характеризує взаємодію між органами державної влади та суспільством, із питань віднесених до компетенції того чи іншого органу чи його підрозділу (у тому числі, конкретної посадової особи).

Адміністративно-правовий режим воєнного стану, як комплексний інструмент публічного адміністрування забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян та прав і законних інтересів фізичних осіб в умовах російсько-української війни – це посилена особлива форма, імперативно-владного характеру правового регулювання суспільних відносин, що встановлюються для створення належних умов Збройним силам України, іншим силам безпеки і оборони для відбиття повномасштабного вторгнення та звільнення тимчасово окупованих територій, а також захисту прав свобод та законних інтересів громадян, які постраждали від російського агресора шляхом надання адміністративним органам спеціальних та додаткових повноважень та встановлення певних обмежень для приватних осіб [98]. Перш за все, належить зауважити, що правовий режим воєнного стану, покликаний упорядкувати соціально-правові відносини, а не створити низку необґрунтованих обмежень правореалізації, оскільки фактично, свідчить про дію та наявність спеціального адміністративно-правового та конституційного режиму, що вводиться для більш ефективного правозахисту суспільства від протиправних посягань. Крім цього, слід зауважити, що правовий режим воєнного стану на території України відкриває нові можливості та аспекти реалізації поліцейських повноважень для працівників органів правопорядку загалом і Національної поліції України, зокрема, що перш за все покликані на правозахист і правоохорону суспільства від деструктивних правових факторів, хоч і у спосіб розширення меж компетенції та ствердження категорій тимчасовості обмеження прав і свобод людини.

Верховна Рада України у разі оголошення Указу Президента України про введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях у дводенний строк збирається на засідання з метою затвердження Указу про введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях (п. 31 ст. 85 Конституції України). Варто зазначити, що Указ Президента України про введення правового режиму надзвичайного стану скріплюють підписами

Прем'єр-міністр України і міністр, відповідальний за акт та його виконання (ст. 106 Конституції України). Крім того, парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (ст. 101 Конституції України), а також у разі необхідності Верховна Рада України в межах своїх повноважень для виконання контрольних функцій може створювати тимчасові спеціальні слідчі комісії для проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес (ст. 89 Конституції України) [107]. Таким чином, слід підкреслити, що хоч широта компетенції Національної поліції України та зміст її повноважень кратно збільшується, проте, контроль за їх реалізацією суттєво посилюється в усі доступні способи та із задіянням належних механізмів на загальнодержавному та відомчому (інституційному) рівні. Таким чином, слід підкреслити, що на функціонування Національної поліції України та її діяльність в умовах дії правового режиму воєнного стану на території України впливає також і адміністративно-правове регулювання діяльності суб'єктів (конкретних органів державної влади), що здійснюють відносно неї контрольні повноваження та реалізуються відповідні державницькі функції.

Отже, метод введення воєнного стану означає сукупність організаційно-правових та інших способів впливу, які використовують органи державної влади, спрямованих на оборону країни від військової агресії, що загрожує безпеці населення, державі, з наданням відповідних повноважень уповноваженим на це органам військово-цивільних адміністрацій та інших органів публічного управління [124], для здійснення керівництва у сфері забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку. Метод введення воєнного стану може поєднувати диспозитивну та імперативну (примусову) форми виконання як обмежень, так і заборон, яким властивий зазвичай тимчасовий характер [107]. Таким чином, сукупність організаційних та правових інструментів, що дозволяють додатково забезпечити дотримання прав і свобод людини і громадянина в умовах дії

правового режиму воєнного стану, фундаментально мають позитивно впливати на можливість та спроможність, як органів державної влади так і конкретно взятих посадових осіб до реалізації покладених на них функцій та суттєво посилити можливості, щодо виконання обов'язків. Національна поліція України, як комплексний правоохоронний орган зобов'язаний докладати всіх найбільш ефективних зусиль, щодо забезпечення правопорядку в державі та правоохорони окремих прав і свобод людини і громадянин що визначені та входять до кола її компетенції.

Вирішення проблеми гарантування публічної безпеки та порядку має пріоритетне значення в системі завдань, що ставляться державою перед Національною поліцією України. Однак високий рівень злочинності та низький рівень економічної стабільності в державі свідчать про те, що дана проблема вирішується неефективно. Однією з таких причин, на нашу думку, є відсутність правового закріплення чіткого визначення поняття й ознак публічної безпеки та порядку. Так, у Законі України «Про Національну поліцію» ужито нові терміни: «поліцейські послуги», «публічний порядок», «публічна безпека», однак законодавець не роз'яснює зміст цих понять [122]. Водночас, на нашу думку, не лише в термінологічному контексті криється низка проблемних питань. Одним із найбільш важливих деструктивних факторів, що суттєво впливають на спроможність та можливість поліції виконувати покладені на неї обов'язки, в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні, є нестабільність соціально-правової конструкції публічної безпеки і порядку, значне посилення рівня криміногенності суспільства, а також збільшення кількості порушень прав і свобод людини і громадянина.

На думку Голуб М.В. під час активної фази війни, адміністративний ресурс Національної поліції надто розгалужений на забезпечення громадського порядку, охорони прав та свобод громадян, підтримання стабільності всередині країни (що, здебільшого, відповідає довоєнним повноваженням поліцейських) та на додаткові компетенції військового часу,

котрі створюють значно більший обсяг можливих до виконання завдань. Негативним наслідком такого розфокусування поліції може стати часткова неможливість забезпечення кадровими, оперативними та організаційно-правовими ресурсами усіх галузей поліцейської діяльності [35; 116]. Таким чином, посилення інституційної спроможності Національної поліції України, щодо забезпечення публічної безпеки і порядку та захисту окремо взятих прав і свобод людини і громадянина, може бути забезпечено у спосіб внесення змін до кола нормативно-правових актів, що регулюють її діяльність. Крім цього, важливість збільшення штатної чисельності поліції є питанням додатковим, що потребує неабияк ґрунтовного опрацювання, з урахуванням аналізу додаткових повноважень Національної поліції України, що були покладені на неї з введенням правового режиму воєнного стану на території України.

Ґрунтуючись на досліджених вище наукових концепціях, а також на підставі аналізу положень Закону України «Про Національну поліцію», вважаємо за можливе виділити такі особливості адміністративно-правового статусу Національної поліції України: 1) визначає становище цього органу в системі адміністративних правовідносин з іншими суб'єктами; 2) організаційні особливості: система та структура Національної поліції як елементи її адміністративно-правового статусу, організовані за функціональним і територіальним принципами; 3) функціональні особливості: Національна поліція має широке коло адміністративних повноважень як у зовнішній, так і у внутрішній діяльності, що зумовлено специфікою мети й завдань її діяльності, а також належністю до системи центральних органів виконавчої влади; 4) підконтрольність діяльності й підзвітність Національної поліції, у тому числі у сфері виконання адміністративних функцій, громадськості й координацію її роботи Кабінетом Міністрів України через Міністерство внутрішніх справ України; 5) реалізується керівником поліції, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-

міністра України відповідно до пропозицій міністра внутрішніх справ України [10, с. 42]. Таким чином, слід зазначити, що правова природа адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України, з урахуванням особливостей її адміністративно-правового статусу, також має низку характерних рис до кола яких належить віднести: особливість правового становища зазначеного органу в умовах дії правового режиму воєнного стану, що виконує не лише основні, а й додаткові функції пов'язані із забезпеченням правопорядку в умовах підвищених криміногенних факторів та стрімко зростаючого рівня злочинності; низку організаційних особливостей функціонування Національної поліції України, що містить в своїй структурі, як діючих поліцейських так і державних службовців, а також поліцейських з особливим статусом, що мають окремі правові характеристики комбатантів, у розумінні міжнародного права та в контексті ведення бойових дій.

I. Бойко вважає, що правове регулювання поліцейської діяльності в Україні передбачає низку чинників. По-перше, урахування того, що правові норми є й засобом, й основним інструментом управління соціальними об'єктами, і водночас регулятором поліцейської діяльності, і сукупністю соціальних норм і процедур їх реалізації, що забезпечують нормальне функціонування й розвиток систем відповідно до умов їх існування. Усі правові норми мають однакову кінцеву мету, але їх зміст, порядок установлення і вплив на процеси поліцейської діяльності у сфері дії й механізм поширення в системі права різні. Держава за допомогою правових норм наділяє органи державної влади, їх посадових осіб-суб'єктів поліцейської діяльності певними повноваженнями (обов'язками та конкретними правами), у межах яких вони самостійно ухвалюють рішення й «зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [21, с. 17–24]. Відповідно, слід зауважити, що правовий режим воєнного стану, що введений на території України з 2022 року суттєво розширює коло компетенції

Національної поліції України та, відповідно, вносить низку змін до кола нормативно-правового регулювання її діяльності. Водночас, чільним буде підкреслити, що не всі зміни до кола нормативно-правового забезпечення функціонування Національної поліції України, з урахуванням безпекових вимог режиму війни взаємовідповідають одна одному та дійсно посилюють інституційну спроможність реалізації повноважень Національною поліцією України у відповідних умовах та можливість виконання покладених завдань.

Разом із тим чинна законодавча та нормативно-правова регламентація поліцейської діяльності в Україні, у тому числі й органів Національної поліції, відіграє важливу роль, оскільки ефективність правового регулювання в багатьох випадках залежить від досконалості його правової бази, чіткості приписів, наявності розвиненої системи правових норм, оскільки за допомогою правових норм забезпечується: 1) визначення системи поліцейських повноважень; 2) розподіл функцій між підрозділами певного органу та їх працівниками; 3) закріплення системи об'єктів і предметів поліцейської діяльності співробітників. Зазначене є основою забезпечення системи державних органів законодавчої, виконавчої й судової гілок влади, прокуратури, а також, зокрема, Національної поліції як однієї з виконавчих органів влади [21, с. 17–24]. Відповідно, слід зазначити, що коло нормативно-правового регулювання функціонування Національної поліції України, як одного з центральних органів виконавчої влади, що відповідають за правопорядок у суспільстві та забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина в умовах коли вказані суспільні відносини знаходяться під суттєвою загрозою, що спричинено активними бойовими діями та масовими порушеннями прав і свобод людини і громадянина, потребує значного вдосконалення та розширення з метою забезпечення правомірності діяльності поліцейськими, в контексті реалізації ними тих чи інших повноважень.

Якщо детальніше розглянути зміни, що зачіпають саме адміністративне регулювання діяльності та повноважень поліцейських під час воєнного стану,

то можна прослідкувати цікавий взаємозв'язок. Що ширший перелік повноважень та можливих форм поведінки поліцейського під час воєнного стану в рамках закону, тим нагальніша потреба аналізувати вчинені НПУ дії, забезпечити їхнє всебічне документальне підтвердження та збереження цих даних на післявоєнний період для виявлення потенційних порушень, що могли бути вчиненими внаслідок безвідповідальності, казуального ставлення до роботи поліцейського, або навпаки – у станах крайньої необхідності чи непереборної сили. Пов'язане це із тим, що нововведення, прийняті до Закону «Про національну поліцію» діють та застосовуються поліцейськими лише на період воєнного стану та 60 днів після його припинення або скасування, а отже збір даних про проведені адміністративні та поліцейські дії та їх аналізування для кращого розуміння наслідків (позитивних та негативних) прийнятих до Закону тимчасових змін [54]. На нашу думку, слід підтримати позицію автора та підкреслити, що тимчасовість окремих нормативно-правових конструкцій внесених до кола законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності суттєво негативно впливають на забезпечення правопорядку в суспільстві, оскільки носячи зазначений тимчасовий характер не створюють стійкої законодавчої конструкції, що фундаментально забезпечує діяльність одного із стратегічних напрямів державної політики та унеможлиблює реалізацію чіткого кола відомчих інструментів забезпечення її реалізації. Одним з найбільш результативних кроків у даному напрямі може бути проведення чіткого аудиту норм законодавства України, що регулює діяльність Національної поліції України та має тимчасовий характер, протягом 30 днів після припинення дії правового режиму воєнного стану, з метою генерації нового кола норм законодавства України у зазначеній сфері, що забезпечуватиме регулювання вказаних правовідносин та уможливить ефективну діяльність Національної поліції України в поствоєнний період [166].

Дослідники звертають увагу, що предметом правового регулювання включаються ті соціально-правові відносини, що можуть унормовані та

реалізація яких, може бути забезпечена організаційно, оскільки роль права – перш за все регулятивна й воно в процесі впливу на плин правовідносин, набуває юридичного закріплення. Дана система включає в себе повноваження працівників поліції щодо реалізації своїх прав, форми та допустимі межі діяльності, об'єкти правоохоронної діяльності, розподіл функцій між підрозділами певного органу. Крім цього, до вказаного кола відносяться основні параметри взаємодії суб'єктів правоохоронни, їх юридичний захист, а також інструменти юридичного примусу [21, с. 17–24]. Таким чином, зазначені фактори прямопропорційно впливають на правовий зміст і сутність адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. Водночас, на нашу думку потребує удосконалення окремий напрям організації діяльності Національної поліції України, щодо укріплення правового статусу працівника поліції, а також доповнення його правового статусу в контексті реалізації визначених повноважень в умовах дії правового режиму воєнного стану на території України. Водночас окремим питанням постає необхідність взаємодії національної поліції України з іншими суб'єктами забезпечення правопорядку в державі а також здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень конкретної підслідності кількість котрих в умовах активних бойових дій збільшується щодня.

Як впливає зі статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», поліція відповідно до покладених на неї завдань: здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; виявляє причини й умови, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, уживає в межах своєї компетенції заходів для їх усунення; уживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні й адміністративні правопорушення; уживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і

публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення; здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності; розшукує осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, й інших осіб у випадках, визначених законом, тощо [93; 122]. Відповідно, необхідно зазначити, що зазначене коло компетенції та конкретних повноважень Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану має конкретну особливість та чітко визначені форми реалізації з урахуванням безпекової ситуації в країні. Важливість нормативно-правового закріплення конкретних методів способів і засобів, що є складовою адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є безальтернативною, оскільки зазначений орган державної влади та всі посадові особи, що входять в його структуру зобов'язані діяти виключно так, як прямо передбачено нормами законодавства України та уточнено організаційно-розпорядчими нормативними актами.

Продовжуючи думку попередніх вчених, необхідно більш змістовно заглибитись у специфіку поліцейської діяльності під час дії воєнного стану: адміністративну та спрямовану на захист держави. Основними складовими адміністративної діяльності поліції під час правового режиму воєнного стану є превентивні заходи та несення служби патрулюванням та на блокпостах. Наведені приклади є основними напрямками здійснення небойової діяльності поліції, та, що найвагомніше, є тими факторами діяльності поліції, котрі можуть бути оцінені та помічені широким загалом суспільства. Саме регулювання цих організаційно-правових видів заходів має на меті запобігання потенційним злочинам, в тому числі спрямованих і проти основ національної безпеки. Проте, навіть під час дії воєнного стану такий

превентивний захід як перевірка документів або поверхнева перевірка особи повинні проводитись у чітко встановленому законом порядку, із дотриманням усіх необхідних процедур. З огляду на загальну практику дій поліцейських щодо перевірки документів часто трапляються порушення прав громадян або самої процедури перевірки документа, що не є вимушеним кроком в умовах війни згідно чинного законодавства [54]. Необхідно вказати, що широта компетенції Національної поліції України, щодо проведення перевірок та контрольних заходів на блокпостах в умовах дії правового режиму воєнного стану дещо відрізняється від попередньої практики, що склалася з часів створення зазначеного центрального органу виконавчої влади. Безпекова ситуація вимагає від поліцейського чіткої злагожденості його дій та безпрецедентного застосування правильної міри заходів комунікації та примусу за необхідності. Таким чином, необхідно також звернути увагу на повноваження у сфері здійснення досудового розслідування окремого кола кримінальних правопорушень, що відповідно до Кримінального процесуального кодексу України віднесені до компетенції та підслідності Служби безпеки України, проте, на сьогоднішній день, їх досудове розслідування здійснюється переважно Національною поліцією України. Зазначене коло повноважень суттєво завантажує роботу органів досудового розслідування Національної поліції України та потребує значної організаційної уваги з метою правильного розподілу трудових ресурсів зазначеного кола працівників.

Ефективність забезпечення діяльності Національної поліції щодо надання поліцейських послуг у сфері гарантування публічної безпеки і порядку значною мірою залежить від якості адміністративного законодавства. У результаті проведеного аналізу адміністративного законодавства щодо регулювання гарантування Національною поліцією публічної безпеки і порядку нами виявлені такі недоліки: 1) відсутність на законодавчому рівні визначення категорій «поліцейські послуги», «публічний порядок» і «публічна безпека»; 2) одночасне використання

понять «громадський» і «публічний» без трактування смислового значення даних категорій і пояснення спільного та відмінного; 3) відсутність спеціальних нормативно-правових актів, якими б визначались функції та повноваження Національної поліції щодо надання поліцейських послуг у сфері гарантування публічної безпеки і порядку [97]. Слід зауважити, що вказані нормативно-правові конструкції мають бути чітко окреслені та сформульовані у профільному законодавстві України, оскільки в умовах дії правового режиму воєнного стану та введення суттєвих тимчасових обмежень, щодо реалізації окремих прав і свобод людини і громадянина, зазначені суспільно-правові відносини потребують ще більшого захисту, а в умовах такої правової невизначеності перебувають під ще більшою загрозою, що значно посилюється суспільно-деструктивними факторами та плином бойових дій на території України. Крім цього, невпорядкування зазначених правовідносин призводить до перевитрат трудового ресурсу Національної поліції України для вирішення цих завдань.

Відповідно до положень Указу Президента України від 24.04.2022 р. за № 64/2022 в умовах воєнного стану змін у повноваженнях, компетенції, правах та обов'язках, порядках та процедурах зазнали майже всі державні інституції. За таких обставин були внесені зміни до низки законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів України, якими врегульовано організацію і діяльність Національної поліції України. Звісно, було значно розширено повноваження поліцейських на період дії воєнного стану в ході виконання ними таких важливих завдань, як: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [69; 122]. Функції з евакуації населення, як форми рятувальних заходів та підтримання публічного правопорядку, перш за все, відносяться до компетенції Державної служби України з надзвичайних

ситуацій, проте, на сьогоднішній день, Національною поліцією України організовано зазначений напрям діяльності та роботи, що підтверджується практикою реалізації зазначених повноважень та в медіа. Поряд із цим, питання пов'язані з організацією цілодобового чергування та функціонування блокпостів і контрольно-пропускних пунктів, у попередньо визначених військовим командуванням місцях, відноситься, перш за все, до компетенції Національної гвардії України, до функціоналу якої входить забезпечення громадського порядку за умов особливого режиму та охоронні заходи. На нашу думку, ці та інші фактично виконувані Національною поліцією України функції, мають бути чітко унормовані в окремому нормативно-правовому акті, що в свою чергу дозволить формалізувати та уточнити зміст і сутність надання поліцейських послуг населенню, в умовах дії правового режиму воєнного стану, що прямопропорційно впливає на правомірність діяльності поліції.

Наука адміністративного права має досить значну кількість понять «адміністративно-правове регулювання». Зокрема, Т. Коломoeць уважає, що адміністративно-правове регулювання – це один із видів галузевого правового регулювання, заснований на дії адміністративного права й багатого арсеналу адміністративно-правових засобів на суспільні відносини, що мають місце у сфері діяльності державної адміністрації. В основі адміністративно-правового регулювання лежить вплив на суспільні відносини комплексу юридичних засобів адміністративно-правового характеру, на галузь адміністративного права, її підгалузі, адміністративно-правові інститути, нормативні адміністративно-правові акти, первинні адміністративно-правові веління, метод і режими адміністративно-правового регулювання, індивідуальні адміністративно-правові акти, юридичні факти, адміністративні правовідносини, адміністративно-правові заходи захисту, заходи адміністративної та дисциплінарної юридичної відповідальності [76, с. 105]. Таким чином, сутність адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України полягає, перш за все, в окресленні

чіткого кола її компетенції, що прямопропорційно впливає на ефективність здійснення покладених функцій та реалізації відповідних обов'язків у межах забезпечення правопорядку в суспільстві та дотримання прав і свобод людини і громадянина. Крім цього, важливим аспектом у контексті регулювання діяльності Національної поліції України, в умовах дії правового режиму воєнного стану, є окреслення чіткого кола її компетенції та виключності повноважень, саме на особливий період, з метою якомога більш ефективної реалізації діяльності у сфері охорони та захисту суспільства від протиправних посягань.

Аналізуючи заходи поліцейської діяльності із розширеного переліку, а саме тих, що стосуються тимчасових змін, внесених до Закону «Про Національну поліцію», виникає логічне припущення, що під час ведення активних бойових дій та виконання поліцейськими своїх завдань по протидії посяганням на територіальну цілісність та суверенітет України, поліцейські службовці можуть переживати досить сильні емоції та знаходитись у стані постійного емоційного напруження. Експерти та законодавці у сфері адміністративно-правового забезпечення діяльності поліції наголошують, що для кращого, більш ефективного виконання покладених на поліцейських завдань, при цьому мінімізуючи загрози смерті або каліцтва, необхідно внести до законодавства або інструкцій певні затверджені алгоритми дій по забезпеченню стабільності та безпеки на деокупованих територіях та в тилкових регіонах, що потребують поліцейського контролю. Існує популярна думка, що даний крок зможе вирішити проблему кореспондування прав та обов'язків поліцейських в умовах змін в законодавстві на фоні війни та воєнного стану. Поліцейські стануть більш чітко усвідомлювати ступінь наданих їм прав та обсяг відповідальності за невиконання обов'язків перед державою та суспільством. Це, в свою чергу, може нівелювати не лише вплив стану емоційного напруження від нерозуміння подальших дій по забезпеченню безпеки та поліцейських функцій на ввіреній території, а й допоможе попередити необдумані та протиправні дії зі сторони

поліцейського [54]. Водночас, ми вважаємо, що зазначене питання не може бути вирішене односторонньо, оскільки потребує комплексного підходу, одним із структурних елементів якого є внутрішньоорганізаційна діяльність поліції, щодо висвітлення особовому складу меж, сутності і змісту компетенції чітко визначеного підрозділу, де особа проходить службу та особливостей реалізації службових повноважень, в умовах дії правового режиму воєнного стану. Крім цього, діяльність поліції в медіа також потребує внесення корективів, оскільки виконання не притаманних до цього Національній поліції України функцій, потребує чіткого та змістовного роз'яснення, які саме дії вживаються поліцією в межах забезпечення правопорядку на прифронтових територіях, з метою формування позитивного іміджу відповідного органу правопорядку перед населенням.

Крім того, статтю 8 Закону України «Про Національну поліцію» доповнено частиною четвертою, яка передбачає, що під час дії воєнного стану поліція діє згідно з призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [122]. Спираючись на викладене, все ще потребує додаткового правового урегулювання здійснення поліцією діяльності щодо недопущення та протидії адміністративних правопорушень. Виконання цього завдання є особливо важливим під час дій воєнного стану, коли кількість адміністративних та кримінальних правопорушень значно збільшується передусім на деокупованих територіях країни. Тому значну увагу слід приділяти покращенню діяльності із протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним у першу чергу із незаконним заволодінням гуманітарною допомогою, мародерством та крадіжками майна, шахрайством та кіберзлочинами у соціальних мережах [26]. Слід звернути увагу, що лівову частку адміністративних правопорушень становлять інциденти на транспорті, котрих з урахуванням стрімкої міграції українського населення всередині

країни стає дедалі більше. Безперечно, стрімким та результативним кроком, щодо оптимізації функціонування Національної поліції України за вказаним напрямом було введення системи автоматичної фіксації правопорушень на дорозі, проте, з урахуванням дії правового режиму воєнного стану, системних відключень світла та фактичної приналежності окремих територіальних одиниць й конкретних міст до категорії прифронтових, вказаний напрям потребує подальшої оптимізації, зокрема й у нормативно-правовий спосіб, що в подальшому потягне необхідність вжиття необхідних організаційно-управлінських заходів.

Адміністративно-правове регулювання діяльності територіальних органів Національної поліції України – це владно-упорядкована, цілеспрямована та комплексна діяльність широкого кола уповноважених суб'єктів публічної адміністрації щодо забезпечення функціонування територіальних органів Національної поліції України, визначення особливостей їхнього адміністративно-правового статусу, оптимізації їхньої адміністративної діяльності, що реалізується на основі норм адміністративного права за допомогою адміністративного інструментарію з метою належного виконання завдань і функцій територіальних органів Національної поліції України в суспільстві [62]. На нашу думку, зазначений аспект функціонування Національної поліції України також має бути розглянутий з урахуванням предмета і об'єкта дослідження, оскільки штатна та фактична чисельність Національної поліції України, в порівнянні, може переважати низку органів державної влади та міністерств. Оптимізація діяльності окремо взятих територіальних підрозділів Національної поліції України, з урахуванням дії правового режиму воєнного стану є ключовим, оскільки прифронтові та прикордонні території, з початку широкомасштабного вторгнення російської федерації зазнали значних руйнувань та системно обстрілюються ворогом, що створює подекуди неможливі умови для реалізації поліцейських повноважень на окремо взятих територіях.

Звертаючись до механізму адміністративно-правове забезпечення правового режиму воєнного стану в умовах повномасштабного збройного конфлікту в Україні В. Басс та Корж-Ікаєва, розглядають його у двох варіаціях: 1) як процес встановлення засад його функціональності, що репрезентується нормативним базисом для: а) відсічі збройній агресії; б) захисту національних інтересів і цінностей України; 2) як самостійний різновид діяльності органів державної влади, що передбачає втілення в правореалізацію охоронних, захисних, регулятивних та організаційних дій, спрямованих на виконання завдань правового режиму воєнного стану в умовах його введення. Вчені приходять до висновку, що наразі в Україні створено достатнє нормативне підґрунтя для функціональності правового режиму воєнного стану, а тому – його адміністративно-правове забезпечення в умовах повномасштабного [79]. Відповідно, основні адміністративно-правові особливості правового режиму воєнного стану, що зокрема може характеризуватися як і конституційно-правовий, мають чітко співвідноситися із завданнями і повноваженнями Національної поліції України та її власним адміністративно-правовим статусом, з метою забезпечення правомірності реалізації поліцейськими визначених їм повноважень та можливості здійснення відповідних заходів у визначених законодавством України адміністративно-правових формах.

Таким чином, удосконалення правових засад забезпечення діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану є комплексною проблемою, тому вирішення її потребує не тільки вдосконалення національного законодавства в цілому, але й чітко відпрацьованого нормативно-правового регулювання сфери протидії правопорушенням [25, с. 61], що дозволить належними чином успішно виконувати завдання, поставлені перед поліцією державою та народом. Окремо слід звернути увагу на те, що для сучасного поліцейського важливо не тільки чітко знати норми чинного законодавства, яким врегульовані повноваження поліції в правоохоронній сфері, але й правильно кваліфікувати склади правопорушень

та воєнних злочинів, вчинених на території України. Виходячи з цього, доцільно було б зауважити, що правове регулювання діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану потребує постійного удосконалення [69]. Саме тому, правова природа адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України, в умовах дії правового режиму воєнного стану, полягає в необхідності уточнення окремих організаційно-управлінських та адміністративно-правових аспектів функціонування зазначеного центрального органу виконавчої влади з урахуванням нововиниклих обов'язків та повноважень, та крізь призму необхідності уточнення їх в законодавчому просторі. Таким чином, на нашу думку, потребує додаткової характеристики зміст і сутність адміністративно-правового статусу Національної поліції України, до кола компетенції якої віднесено забезпечення прав і свобод людини і громадянина, як одну із основних функцій.

1.2. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав та свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану

Адміністративно-правовий статус Національної поліції України, як суб'єкта забезпечення прав і свобод людини і громадянина, в умовах дії правового режиму воєнного стану зазнав суттєвих нормативно-правових змін, оскільки відповідний орган державної влади зобов'язаний діяти виключно в межах і у спосіб прямо передбачені законодавством України. Відповідно, категорія прав і свобод людини і громадянина відповідної сутності та змісту набуває в результаті суттєвих суспільно-політичних змін, до кола яких, в тому числі, відноситься широкомасштабна збройна агресія російської федерації.

Сутність інституту прав і свобод людини і громадянин, як категорії що потребує державного захисту та відповідного забезпечення, що нами розглядається крізь призму соціально-правової концепції праворозуміння, з плином соціальних подій наповнюється додатковими характеристиками та особливостями, що в подальшому знаходять своє відображення в нормативно-правовому забезпеченні відповідних правовідносин. У зв'язку із вказаним питанням, чіткого унормування адміністративно-правового статусу Національної поліції України, а також кола її компетенції в контексті забезпечення прав і свобод людини і громадянина загалом, а також в умовах дії правового режиму воєнного стану, потребує ґрунтового та змістовного опрацювання на рівні окремого підрозділу даного дослідження. З урахуванням того, що Національна поліція є одним із центральних суб'єктів забезпечення права і свобод людини і громадянина, з огляду на широту та зміст компетенції, що визначається для неї, на нашу думку теоретико-правовий аналіз зазначених понять і категорій належить розпочати з трактування основних термінів та структурних характеристик адміністративно-правового розуміння поняття суб'єкта, крізь призму функціонування всіх органів державної влади в Україні, що забезпечують права і свободи людини і громадянина [168].

На відміну від поняття «свободи людини», в правах людини фіксується конкретна сфера, напрям діяльності індивіда. Держава зобов'язана забезпечити та захистити законні дії людини в зазначеній сфері. В цьому випадку вже не пропонується можливість вибору варіанту діяльності всередині цього права. Цим правом можна скористатися, реалізувати його чи ні, оскільки право не є обов'язком. Наприклад, українці мають право на участь в управлінні державою як безпосередньо, так і через голосування за своїх кандидатів до парламенту. Але не всі йдуть на виборчі дільниці для того, щоби взяти участь у голосуванні [127, с. 12–13]. Застосовуючи зазначені нормативно-правові конструкції за аналогією, необхідно звернути увагу на те, що основним обов'язком Національної поліції України є

забезпечення прав і свобод людини і громадянина, що прямо визначається Законом України “Про Національну поліцію”. Наявність можливості реалізувати своє право в будь-який законний спосіб, прямопропорційно співвідносяться із якістю виконання Національною поліцією України покладених на неї обов'язків. Таким чином, слід підкреслити що те, що для громадян є мірою можливої поведінки в контексті можливостей, щодо реалізації визначених законодавством України прав, то для органів державної влади є беззаперечним обов'язком, щодо їх забезпечення.

Як зазначає О.М. Куракін і М.Ю. Романов, посилаючись на позицію В.А. Ліпкана, ключовим видається підхід, за яким право створене суспільством, а закон – державою [90], що засвідчує співвідношення верховенства права та закону в контексті соціологічної концепції праворозуміння, що дає підстави ствердити про верховенство природного права над законами, а також обов'язок будь-якої держави «санкціонувати» такі права в спосіб, визначений загальнонародним договором про юридичні засади співіснування – конституцією [83].

Численні соціологічні і юридичні дослідження, а також статистичні дані та звіти вітчизняних і міжнародних правозахисних організацій свідчать про те, що працівники правоохоронних органів вкрай незадовільно виконують покладені на них основні функції із забезпечення безпеки громадян, захисту їх прав та свобод, запобігання правопорушенням та їх припинення, охорони громадського порядку. Крім того, процедури набору кадрів і призначення на адміністративні посади здійснюються за абсолютно незрозумілими для громадськості критеріями. Безконтрольність з боку суспільства, непрофесіоналізм, відсутність ефективного механізму реагування на скарги громадян щодо незаконних дій, мілітаризація і політизація її діяльності призвели до того, що міліція у широких верств населення обґрунтовано асоціюється передусім із всілякими утисками прав і свобод громадян, зловживанням повноваженнями, надвисоким рівнем корумпованості, свавіллям та безчинствами [46; 119]. Водночас, на нашу

думку слід охарактеризувати діяльність Національної поліції України, як одну з найбільш якісних та змістовних інституційних трансформацій за всю історію незалежності України, оскільки остання змінила формат своєї діяльності з кількісного на якісний показник, а методи способи і засоби діяльності з карально-репресивних на комунікативні. Крім цього, триваючий правовий режим воєнного стану на території України, а також реалізація заходів із відсічі агресору, що в тому числі реалізується поліцейськими, суттєво ускладнили роботу підрозділів зазначеного центрального органу виконавчої влади, проте показники ефективності реагування на вказані загрози подекуди лише посилились і прогнозований кримінологами “бум злочинності” не стався саме завдяки ефективним та злагодженим діям суб'єктів сил оборони України, найбільш чисельним серед яких, після Збройних сил України є Національна поліція України.

У цьому випадку велике значення має вирішення питання щодо моменту виникнення принципу права. Існують дві основні наукові позиції з цього питання, зокрема: законодавче закріплення принципу права (ідеї, що не закріплені у законі, не можуть вважатися правовими принципами); регулюючий вплив на правозастосовну практику можуть чинити і такі правові ідеї-принципи, які не закріплені в законі. Вважаємо необхідним зазначити, що в основу принципу покладені суспільні інтереси та потреби, які формуються і змінюються незалежно від волі законодавця. Зокрема, основна роль у виявленні таких потреб належить юридичній практиці, яка за своєю природою покликана оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у сфері права. Безумовно, виникнення, формування принципу як наукової ідеї або керівної засади юридичної практики — це тривалий та складний процес. І законодавче закріплення виступає лише завершальною стадією цього процесу. Зокрема, наукові дискусії і практична перевірка адекватності принципу суспільним відносинам не закінчуються і після його включення у текст закону, а досить часто отримують новий імпульс [51]. Таким чином, принцип забезпечення прав і свобод людини і громадянина, котрим

пронизана діяльність Національної поліції України, як у мирний час, так і під час правового режиму воєнного стану має бути дотриманий та забезпечений всебічно та комплексно. Враховуючи структуру адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а також адміністративно-правовий механізм функціонування Національної поліції України, як центрального органу виконавчої влади до кола компетенції якого віднесено саме це завдання, на нашу думку, чіткість та змістовність юридичної характеристики повноважень та методів діяльності зазначеного суб'єкта відіграє чи не найважливішу роль. Крім цього, слід додатково підкреслити, що зміст і сутність принципів, як основоположної категорії в структурі будь-якого адміністративно-правового інституту, має бути чітко виокремлена та змістовно наповнена, що в подальшому безпосередньо впливає на можливість реалізації покладених законодавством України функцій та завдань, в межах чітко визначеної компетенції.

Правники зауважують, що складні зв'язки між державою та індивідами, а також між індивідами у державно-організованому суспільстві фіксуються державою у юридичній формі – у формі прав, свобод та обов'язків. У своїй єдності саме вони складають правовий статус, який, у свою чергу, відображає особливості соціальної структури суспільства, рівень демократії та стан законності. Правовий статус як юридична категорія не лише визначає стандарти можливої та необхідної поведінки, що забезпечують нормальну життєдіяльність соціального середовища, а й характеризує реальну взаємодію держави та особи [158]. Таким чином, співвідношення наповненості правового статусу людини і громадянина, як категорії, що перебуває під захистом держави, а також меж компетенції Національної поліції України, крізь призму вимог законодавства України, що регулює дію правового режиму воєнного стану, має чітко визначатись та унормовуватись з метою ефективного забезпечення комунікації у даній соціально-правовій сфері та убезпечення від порушення прав і свобод людини і громадянина всіх учасників та суб'єктів зазначеного процесу.

Загалом, сучасний стан забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні та світі потребує постійного й систематичного вдосконалення, крізь призму сучасних реалій і з урахуванням безпекової ситуації. Зокрема, це питання найбільш гостро та актуального постає в умовах дії правового режиму воєнного стану та в умовах широкомасштабної збройної агресії росії проти України. Права і свободи людини і громадянина є невід'ємним елементом будь-якої правової державності, що має своєю основою, саме людиноцентризм і побудову комплексної системи життєдіяльності навколо прав і свобод людини і громадянина, як непорушного елемента суспільного буття. Саме тому, функціонування органів правопорядку, що забезпечують реалізацію цих прав і свобод людини і громадянина постає надзвичайно гостро та важливо, як в умовах сучасних глобалізаційних викликів так і в контексті відсічі збройній агресії на території України [165].

Поряд із цим, належить зауважити, що Національна поліція України, є тим центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, на який покладається, на нашу думку найширше коло повноважень щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Зокрема, це визначається умовами та правилами підслідності (відповідно до статті 216 (Підслідність) Кримінального процесуального кодексу України, поліція здійснює досудове розслідування всіх кримінальних правопорушень, не віднесених до підслідності інших суб'єктів досудового розслідування). Саме тому, важливість багатокomпонентного підходу до дослідження процесів функціонування Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану зумовлює потребу застосування напрацювань, як учених-адміністративістів так і дослідників із галузі кримінального процесуального законодавства.

О. Горова зазначає, що уявлення про права людини формувалися з найдавніших часів розвитку суспільства [36, с. 38]. Відповідно, з плином

наповнення інституту прав і свобод людини і громадянина, як цілісної соціально-правової та історично зумовленої категорії, трансформувались та змінювались повноваження суб'єктів правопорядку, щодо забезпечення відповідного кола прав і свобод людини і громадянина, утворення відповідних категорій та забезпечення їх правореалізації в контексті тих соціальних правил, що діють в конкретному суспільстві. Саме тому, діяльність Національної поліції України в сучасних реаліях, зокрема в умовах дії правового режиму воєнного стану, має зумовлюватись чітко виниклими в суспільстві потребами, щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а також, в обов'язковому порядку, крізь призму сформованих у законодавстві приписів і положень.

М.Ю. Романов і О.Ф. Кобзар зауважують, посилаючись на Закон України «Про Національну поліцію», що законодавство України чітко регламентує забезпечення публічної безпеки й порядку, охорону прав і свобод людини, а також інтересів суспільства та держави, протидію злочинності й надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [67; 68; 122], поміж пріоритетних завдань поліції, що дає підстави розглядати функціонування підрозділів дізнання відповідного органу не як «ціле» та «частину», а як взаємообумовлений, систематизований і неподільний механізм, що діє для забезпечення прав і свобод людини й громадянина [132; 133].

Сутність правового статусу Національної поліції полягає у тому, що він у юридичній формі визначає ключові аспекти існування та функціонування даного органу влади як суб'єкта суспільних відносин та структурної ланки державно-владного механізму, а саме: її соціальне призначення, тобто ту місію, яку вона виконує у суспільстві як носій державної влади; основні принципи, засадничі вимоги, на яких ґрунтується її діяльність; – коло та зміст прав (юридичних можливостей), якими вона користується при здійсненні своїх завдань і функцій, а також обов'язки, які вона повинна

виконувати при цьому; юридичну відповідальність поліції; організаційно-управлінську структуру даного органу влади; характер взаємовідносин Національної поліції з іншими приватними та (або) публічними суб'єктами суспільних відносин [46].

Саме тому, нами підкреслюється, що тісний взаємозв'язок нормативно-правового регулювання основ правового статусу людини і громадянина на території України, а також особливий правовий режим воєнного стану, чітко взаємопов'язується із колом компетенції та повноваженнями Національної поліції України у сфері забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, що визначається безпосереднім завданням її функціонування. Чітка інституційна обумовленість зазначених структурних компонентів адміністративно-правового механізму, щодо правореалізації наданих державою прав і можливостей, а також механізмів, що забезпечують цей процес та конкретних суб'єктів їх втілення в життя зумовлює ефективність функціонування зазначених підрозділів, а також міру демократичності суспільства та зміст правової державності. Виходячи із зазначеного, ключовим аспектом функціонування Національної поліції України, як суб'єкта забезпечення прав і свобод людини і громадянина визначається її компетенція, що складає комплекс прав, обов'язків і повноважень, котрі чітко визначаються до реалізації від імені держави з метою забезпечення правопорядку в суспільстві.

Правові реформи, істиною метою яких є захист прав і свобод людини, повинні реалізовувати невимірну кількість юридичних можливостей для незліченної кількості громадян. Відповідно формальна і фактична мета таких реформ найчастіше знаходиться за межами розуміння реформаторів, а виконання такої реформи може перебувати за межами можливостей людини чи групи осіб. Однак прагнення свідомих громадян до ефективної реалізації інституту прав людини повинно набути привілейованого статусу сьогодення. Використовуючи інститут прав людини як соціальну призму, ми можемо впевнитися у тому, що однією з найпроблемніших галузей українського

законодавства щодо забезпечення прав людини є сфера дії кримінальних процесуальних правовідносин. Постійні порушення прав людини, які стали нормою для України, зводять до мінімуму фактичну можливість громадян реалізовувати свої права. Реформування і модернізація кримінального процесу є надважливим завданням для сучасної незалежної України. Забезпечення існування інституту прав людини на практиці повинно стати першочерговим завданням для всіх гілок влади в Україні. При цьому, саме наукове дослідження інституту прав людини має слугувати загальнотеоретичною основою якісної правової реформи в Україні [84]. Слід погодитися з позицією попереднього автора, зокрема в тій частині, що визначення інституційної спроможності, щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина конкретними органами державної влади має відбуватися за чітко визначеним та логічно обґрунтованим алгоритмом. Крім цього, контекст забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану, зокрема в частині виконання Національної поліції України її завдань, а також реалізації функцій та повноважень, значно розширюється з урахуванням сучасних безпекових загроз, а також зростання кількості звернень громадян, з питань пов'язаних із протиправними посяганнями на їх права і свободи. Чільним необхідно зазначити, що забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану, перш за все, має бути розглянуто крізь призму загальнодержавних тенденцій у цій сфері та чітко сформулюватись на рівні міжвідомчого нормативно-правового акту, що затвердив би стратегію чи концепцію даного процесу, а також механізм його адміністративно-правового впорядкування з метою якомога більш ефективного застосування сил і засобів органів державної влади для розв'язання вказаної проблеми.

Національна поліція стала центральним органом виконавчої влади, що зменшує її залежність від Міністерства внутрішніх справ України та, відповідно, підвищує самостійність поліції у питанні реалізації свого функціонального призначення. МВС України є центральним органом

виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. МВС України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [126]. Зазначені адміністративні характеристики чітко визначають компетенцію Національної поліції України та відмежовують її від інших суб'єктів сил оборони України, що в контексті забезпечення права і свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану дозволяє сформулювати змістовну та логічно побудовану позицію відносно адміністративно-правового регулювання діяльності зазначеного центрального органу виконавчої влади аспектів необхідного посилення роботи в усіх напрямках та перспектив подальшого розвитку з урахуванням сучасних безпекових вимог. Можливість визначення чіткого компетенційного спрямування Національної поліції України крізь призму норм законодавства, що регулюють дію правового режиму воєнного стану, а також чітких тимчасових обмежень прав і свобод людини і громадянина, що діють на зазначений період, дозволяє ефективізувати її діяльність та спрямувати службові та трудові ресурси на розв'язання нагальних проблем.

Щодо природно-правової концепції, О. Руднева слушно зауважує, що у процесі формування ідеї забезпечення прав людини важливу роль відіграла

теорія природного права внаслідок обґрунтованої нею концепції невід'ємних прав і свобод людини, які повинні гарантуватись і забезпечуватись незалежно від волі державної влади в певний історичний період. У межах вказаної парадигми було аргументовано положення, що факт виділення специфічної групи прав людини, які позначаються поняттям «невід'ємні права», зумовлений розвитком і науково-теоретичним обґрунтуванням доктрини природного права, яка, надаючи тлумачення феномена права, апелювала не до тих чи інших зовнішніх інстанцій (держава, Бог тощо), а насамперед до сутності чи природи людини, виділяючи таку її іпостась, яка й дає змогу нам вживати як поняття «право», так і поняття «людина» [142, с. 31]. Водночас, враховуючи принципи діяльності органів державної влади на території України загалом, а також Національної поліції України, як одного із їх числа суб'єкта, застосування природно-правової концепції праворозуміння можливо лише з метою обґрунтування тих чи інших положень і норм, що планується внести до законодавства України, оскільки зазначені державні утворення зобов'язані діяти виключно в межах і у спосіб прямо передбачені законодавством України й ніяк інакше. При цьому, зміст і сутність прав і свобод людини і громадянина, що не виконує державні функції, в умовах дії правового режиму воєнного стану, може трактуватися крізь призму зазначеної теорії та наповнюватися відповідно до соціально-правових потреб сучасності, що в свою чергу створює додаткові зобов'язання для органів державної влади, щодо забезпечення зазначених благ, а відповідно має бути належним чином унормоване в законодавстві.

Також слід відзначити те, що набуття Національною поліцією статусу центрального органу влади зміцнило і її організаційну самостійність. Зокрема, йдеться про те, що введено посаду Керівника поліції, який керує системою органів Національної поліції та, відповідно, вирішує її основні внутрішньо системні організаційно-управлінські питання, а відповідно змінився його адміністративно-правовий статус. Призначається на посаду та звільняється з посади Керівник поліції Кабінетом Міністрів України за

поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій Міністра внутрішніх справ України. Відповідно до Закону «Про Національну поліцію», Керівник поліції: очолює поліцію та здійснює керівництво її діяльністю, забезпечує виконання покладених на неї завдань; у межах компетенції організовує та контролює виконання поліцією Конституції та законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, а також наказів і доручень Міністра внутрішніх справ України з питань, що належать до сфери діяльності поліції; представляє у визначеному порядку поліцію у відносинах з іншими органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, іншими організаціями в Україні та за кордоном; звітує перед Міністром внутрішніх справ України про виконання покладених на поліцію завдань і повноважень; розподіляє обов'язки між своїми заступниками; підписує накази поліції; скасовує повністю чи в окремій частині акти територіальних органів поліції; у межах повноважень надає доручення, обов'язкові для виконання поліцейськими, державними службовцями і працівниками поліції; затверджує положення про самостійні структурні підрозділи апарату поліції; приймає на службу та звільняє зі служби, призначає та звільняє з посад поліцейських відповідно до положень цього закону; призначає на посади та звільняє з посад у порядку, визначеному законом та іншими нормативно-правовими актами про державну службу, державних службовців апарату центрального органу управління поліції; приймає на роботу та звільняє з роботи в порядку, визначеному законодавством про працю, працівників центрального органу управління поліції; приймає у визначеному порядку рішення про заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності поліцейських; приймає у визначеному законодавством про державну службу порядку рішення про заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців апарату центрального органу управління поліції; приймає у визначеному трудовим законодавством порядку рішення про заохочення та

притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників поліції; у визначеному порядку вносить подання про представлення поліцейських, державних службовців апарату центрального органу управління поліції та працівників поліції до відзначення державними нагородами України; присвоює спеціальні звання поліції відповідно до цього закону; присвоює ранги державних службовців відповідно до законодавства про державну службу; вносить Міністру внутрішніх справ України пропозиції про утворення територіальних органів поліції, які є юридичними особами публічного права, у межах граничної чисельності поліцейських, державних службовців та працівників поліції і коштів, визначених на їх утримання, а також щодо їх ліквідації, реорганізації Кабінетом Міністрів України; утворює, ліквідовує, реорганізовує підприємства, заклади та установи, затверджує їхні положення (статути), у визначеному порядку призначає на посади та звільняє з посад їх керівників, здійснює інші повноваження з управління об'єктами права державної власності, що належать до сфери управління поліції [122]. Слід підкреслити, що зазначення адміністративно-правові особливості статусу Національної поліції України після її реорганізації з лав органів внутрішніх справ позитивно вплинули на процеси якісної трансформації відомчої політики у сфері забезпечення прав і свобод людини і громадянина зазначеного органу та його підрозділів реалізовувати визначені законодавством України повноваження та забезпечувати виконання завдань, в тому числі в умовах правового режиму воєнного стану, що суттєво завантажує роботу всіх його посадових осіб.

С.П. Головатим було обґрунтовано такі підходи до поділу поняття «основні права людини»: за змістом (характером) потреб людини, котрі цими правами забезпечуються: 1) фізичні; 2) особистісні права; 3) культурні (гуманітарні) права; 4) економічні права; 5) політичні права; за значенням для їх носія: 1) основні (безумовно необхідні для його існування та розвитку); неосновні (які не є життєво необхідними); за характером, способом здійснення: 1) активні (свобода «для», тобто для вчинення

активних дій); 2) пасивні (свобода «від», тобто від втручання, від перешкоджання з боку інших суб'єктів); за суб'єктним складом здійснення: 1) індивідуальні (здійснюються лише одноособовими діями – наприклад, право на свободу вираження поглядів, на виховання своєї дитини); 2) колективні (можуть бути реалізовані лише спільними діями учасників групи носіїв права – наприклад, право на утворення громадських об'єднань, проведення мітингів, демонстрацій) 3) «змішані» (здійснюються як індивідуальними, так і колективними діями) [128, с. 11–13]. Відповідно, важливим є підкреслити, що не всі права і свободи людини і громадянина мають забезпечуватися Національною поліцією України, оскільки існування окремих категорій зазначеного соціально-правового утворення зумовлюють необхідність забезпечення їх іншими органами державної влади, до кола компетенції яких це віднесено. Так, наприклад, державний суверенітет та територіальна цілісність, перш за все, забезпечується збройними силами України, а із кола правоохоронних органів - Службою безпеки України.

В. Куйбіда, аналізуючи організацію публічної служби в Україні, щодо функціонального змісту принципів права стверджує: «...на практиці виявити та чітко сформулювати принципи вважається украй складним завданням. Невипадково принципи у правовій доктрині часто ототожнюють з бланкетними» (англ. – blanket) – туманними, нечіткими концепціями, які містять широкі або навіть неясні ідеї, які зрештою повинні оформлятися і вдосконалитися судами, а також іншими органами державної влади, що застосовують законодавство, в індивідуальному порядку [81, с. 178]. Саме тому зміст і сутність компетенції Національної поліції України, як суб'єкта забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану на території України визначається, як один із основоположних структурних елементів відповідного адміністративно-правового механізму, що визначає міру можливостей вказаного органу державної влади та прямопропорційно впливає на ефективність відомчої та загальнодержавної політики за цим напрямом, процесів її формування.

Як зазначає О. І. Беспалова, під час дослідження особливостей реалізації правоохоронної функції держави органами місцевого самоврядування, складовими елементами адміністративно-правового статусу є такі: правова основа діяльності; мета, завдання та принципи діяльності (цільовий блок); структура органів місцевого самоврядування, побудована за функціонально організаційним принципом (структурний блок); компетенція та повноваження органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб (компетенційний блок); гарантії діяльності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб; юридична відповідальність за неправомірні дії або бездіяльність, допущені посадовими особами органів місцевого самоврядування в ході виконання покладених на них обов'язків у межах власної або делегованої компетенції [11, с. 376, 377]. Ураховуючи трискладовий інституційний державно-правовий статус Національної поліції України, вбачається, що за своїм змістом діяльність Національної поліції України пов'язана з реалізацією державної політики, яка уособлюється у завданнях з надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг із допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [27]. Спираючись на вказану позицію, зміст і сутність компетенції Національної поліції України, щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина під час дії правового режиму воєнного стану, має, перш за все, враховувати особливості та міру обмеження прав і свобод людини і громадянина в кожній конкретній обстановці та правовій ситуації з метою подальшого, якомога більш чіткого креслення алгоритму дій посадових осіб Національної поліції України.

Як зазначали О. Куракін і М. Романов, на сьогоднішній день сучасна теорія права, виділяє три основоположні концепції праворозуміння, Українська держава визначає курс на інтеграцію до європейського

співтовариства де соціологічна теорія праворозуміння є базовою. Вона не виключає існування верховенства закону, але, як зауважили теоретики права, «існування правового закону». Протиставляти принципи верховенства права та закону не досить коректно бо обидва принципи є одними з основоположних складових правової держави, побудувати яку намагається Українське співтовариство. Адже саме через принцип верховенства закону, право має практичну реалізацію, у вигляді писаних нормативно-правових актів [83]. Відповідно, дотримання верховенства права під час поліцейської діяльності є чи не найважливішим принципом з огляду на міру і сутність встановлених тимчасових обмежень прав і свобод людини і громадянина у зв'язку із введенням правового режиму воєнного стану. Вказане, перш за все, впливає на міру та можливість реалізації Національною поліцією України конкретних заходів і повноважень у сфері забезпечення дотримання правил і свобод людини і громадянина.

А.А. Дмитрієв зазначає, що побудова України як європейської та демократичної держави можлива за умови забезпечення національної безпеки, що покладено саме на органи й підрозділи НП України [47], що також корелюється з позицією викладеною в дисертаційному дослідженні М.Ю. Романова, котрий звертає увагу, що неможливо здійснювати захист певних прав і свобод людини виключно окремими підрозділами Національної поліції України. Цей комплексний процес є взаємообумовленою діяльністю всіх структур й утворень, що спрямована на комплексне забезпечення прав і свобод людини та громадянина – усіх без винятку, зокрема громадян й осіб, яких підозрюють чи вже обвинувачено в учиненні кримінальних та адміністративних правопорушень. Такий зміст функціонування та основних напрямів діяльності як їх базових компонентів у кримінальній (адміністративній) процесуальній процедурі визначений змістом і спрямованістю прав людини [134; 138].

У своїй діяльності поліція керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана

Верховною Радою України, цим та іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами. На працівників поліції (поліцейських та державних службовців) поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» [122]. Отже, саме тому важливість своєчасного внесення змін до нормативно-правових актів, що уможлиблюють ті чи інші способи, форми, методи та засоби діяльності Національної поліції України, покликані на забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина загалом та в умовах дії правового режиму воєнного стану зокрема, важко недооцінити, оскільки в будь-якому іншому випадку дії поліції можна визнати неправомірними.

Деякі підрозділи поліції регулярно зустрічаються з місцевою владою для обговорення соціальних проблем – такі зустрічі можна вважати як зразок внеску поліції в покращення життя суспільства. Повноваженнями працівників поліції наділяє закон. Вони мають право застосовувати силу, носити зброю, заарештовувати й затримувати громадян, робити обшуки та огляди транспортних засобів, приміщень та помешкань. Ці повноваження обмежені різною мірою. Деякі права людини обмежені для захисту інших прав чи для того, щоб допомогти поліції підтримувати публічний порядок або ж запобігати злочинам. Захист прав людини є функцією поліції, вимога поваги прав людини впливає на способи, якими поліція виконує всі свої функції. Для підтримки довіри між громадськістю і поліцією одним із ключових факторів є безпека. Виходячи з міжнародних стандартів забезпечення прав і свобод людини, головними принципами в діяльності Національної поліції України слід вважати законність, недискримінацію, відповідність вимогам демократичного суспільства та гуманність. Вони не повинні вдаватися до корупційних діянь, а навпаки, протидіяти будь-яким діям такого роду та суворо карати за них [63; 73]. Саме тому, позитивні кейси

комунікації Національної поліції України, в контексті визначення її змісту і правового статусу, як суб'єкта забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина під час дії правового режиму воєнного стану, тобто в умовах особливих адміністративно та конституційно-правових обмежень, надзвичайно позитивно впливають на рівень ефективності функціонування зазначеного центрального органу виконавчої влади загалом. Водночас, слід звернути увагу тому, що існуючі особливості адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України, які зазначались нами попередньо, з урахуванням позицій вчених та дослідників, щодо застосування соціологічної теорії праворозуміння в державницькій діяльності мають свої переваги та недоліки котрі, на нашу думку, належать висвітлити в наступному підрозділі.

1.3. Переваги та недоліки адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану

Адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану суттєво трансформувалось, з урахуванням сучасних безпекових вимог та обставин, що висувають нові соціально-правові реалії у відносинах всередині суспільства. В свою чергу, зазначені особливості та законодавчі й організаційно-управлінські новели мають, свої переваги та недоліки котрі можуть позитивно чи негативно впливати на основні аспекти функціонування як всієї національної поліції України так і діяльності за окремими напрямками. Стрімкість законодавчих змін, що відбуваються в колі нормативно-правового забезпечення функціонування Національної поліції України, як одного з центральних органів виконавчої влади, що забезпечує

дотримання прав і свобод людини і громадянина, а також правопорядок у суспільстві, зумовлюється динамікою трансформації суспільно-правових відносин котрі, в свою чергу, безпосередньо залежать від плинності та активності бойових дій, що відбуваються на території України, а також інших видів заходів забезпечення відсічі збройної агресії російської федерації.

Саме тому, надання змістовної та вичерпної оцінки всім перевагам та недолікам адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, зокрема в частині забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина та створення й підтримання атмосфери правопорядку в суспільстві, є одним із пріоритетних завдань цього дослідження й має бути проаналізовано якомога більш комплексно та структуровано. Крім цього, співвідношення інструментів адміністративно-правового регулювання правового статусу людини і громадянина та його взаємодії із суб'єктами органів державної влади, а також самого органу державної влади, так само складають об'єкт і предмет наукового інтересу, в контексті окресленого дослідження, оскільки вони є взаємозалежними з точки зору виконання поліцією покладених на неї функцій та обов'язків [162].

Сфера діяльності органів внутрішніх справ має складну структуру яка створюється державою для забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Вона має в собі ряд груп суспільних відносин, які пов'язані із забезпеченням прав і свобод людини, убезпечення держави і суспільства від злочинів, інших посягань, соціальних загроз та визначає різні напрями діяльності органів внутрішніх справ в сфері реалізації основних прав людини і громадянина. Особливе місце серед завдань правоохоронної діяльності посідає захист прав та свобод людини, її життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканності та безпеки [115, с.178]. Така діяльність базується на загально визнаних європейських стандартах, а тому при виконанні своїх обов'язків поліція повинна дотримуватись індивідуальних прав громадян, включаючи права і свободи людини, та не вчиняти свавільних або

протиправних дій. Це є основоположним для розуміння верховенства права щодо значущості і для мети діяльності поліції в демократичній державі [155, с. 25]. Безперечно позитивним аспектом адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є широко застосована практика використання загальних принципів і завдань діяльності, відповідним центральним органом виконавчої влади, в умовах відсутності чіткого законодавчого регулювання окремих напрямів і спектрів діяльності поліції. Водночас, враховуючи практику здійснення поліцейськими окремих видів повноважень за конкретними завданнями, що виникли під час ліквідації наслідків збройної агресії, а також кроки, щодо поновлення порушених прав і свобод людини і громадянина, в результаті дій агресора, мають бути сформовані логічні законодавчі пропозиції, щодо чіткого нормування а також визначення механізму стримування противаг у поліцейській діяльності за вказаним напрямом.

На сучасному етапі функціонування Національної поліції України надзвичайно важливим є питання пов'язане з нормативно-правовим забезпеченням її діяльності в умовах змінюваних соціальних потреб, що зумовлюються, перш за все швидким плином бойових дій.

Питання пов'язані з діяльністю Національної поліції України в межах заходів відсічі збройній агресії росії проти України, мають бути врегульовані на рівні законодавства України, оскільки всі органи державної влади, діють виключно в межах і у спосіб визначені законодавством України, що унеможлиблює її діяльність за принципом «можна все, що не заборонено» й зобов'язує діяти виключно так, як прямо вказано законодавством України.

Варто відзначити, що в умовах введення воєнного стану особливого значення набуває завдання забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Безумовно, коли нормальне функціонування держави і суспільства стає неможливим, окремі права і свободи людини і громадянина зазнають певних обмежень. При цьому, застосовуючи обмеження прав

і свобод людини, кожна країна керується нормами статті 29 Загальної декларації прав людини, якою передбачено, що при здійсненні прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлено законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві [87]. Відповідно, слід зауважити, що зміст функціонування Національної поліції України безпосередньо полягає в необхідності коригування відповідних функціональних компонентів, релевантно із потребами суспільства та в умовах необхідності закріплення відповідних елементів у структурі правового статусу вказаного органу державної влади в нормативно-правовий (законодавчий) спосіб.

На погляд науковців, внутрішньоорганізаційні відносини в органах публічної влади слід розглядати як окрему складову предмета адміністративного права, яка має особливий характер. Специфічна риса цієї групи відносин полягає в тому, що вони існують та регулюються переважно на єдиних базових засадах незалежно від того, до якої підсистеми публічної влади (державна влада або місцеве самоврядування) або до якої складової державної влади (законодавча, виконавча, судова гілка тощо) належить відповідний орган. Основним призначенням адміністративно-правового регулювання внутрішньоорганізаційних відносин необхідно вважати визначення внутрішніх структур та форм і методів взаємодії між ними в органах публічної влади та їх апаратах, які дозволяють реалізувати покладені на них завдання та функції [16; 131].

Низка вчених і дослідників, спираючись на норми Закону України «Про правовий режим воєнного стану» надають таке визначення поняттю «воєнний стан» [123]: «це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади,

військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [149]. Відповідно, підвищення соціальної напруги та потреба забезпечення більш глибокого та змістовного дотримання прав і свобод людини і громадянина не лише в контексті внутрішнього правопорядку, а й у розрізі убезпечення осіб і громадян від негативних наслідків збройної агресії РФ потребує внутрішнього перерозподілу функцій і обов'язків органів і підрозділів Національної поліції України, а також додаткового наукового опрацювання проблемних питань функціонування зазначеного центрального органу виконавчої влади. Саме тому, над актуальним питанням є необхідність удосконалення організаційного та структурно-функціонального аспектів діяльності Національної поліції України крізь призму викликів військової агресії та активних євроінтеграційних намагань, що співмірно впливають на внутрішньодержавну безпекову політику.

Адміністративно-правове забезпечення правового режиму воєнного стану в умовах повномасштабного збройного конфлікту в Україні науковці пропонують розглядати у двох варіаціях: 1) як процес встановлення засад його функціональності, що репрезентується нормативним базисом для: відсічі збройній агресії; захисту національних інтересів і цінностей України; 2) як самостійний різновид діяльності органів державної влади, що передбачає втілення в правореалізацію охоронних, захисних, регулятивних та організаційних дій, спрямованих на виконання завдань правового режиму воєнного стану в умовах його введення [9]. Відповідно, належить підкреслити, що сучасний процес діяльності Національної поліції України так само характеризується наявністю двох аспектів:

зовнішньоорганізаційного, що має чітке нормативне окреслення, а також внутрішньоуправлінського, що має обмежене організаційно-розпорядче закріплення. Ці інструменти, тією чи іншою мірою забезпечили поточну оптимізацію процесу діяльності відповідного центрального органу виконавчої влади, а також створили підґрунтя для подальшого пошуку шляхів трансформації його функціонування з урахуванням потреб суспільства та внесених у відповідні нормативно-правові акти змін.

Діяльність органів поліції під час дії правового режиму воєнного стану, на відміну від мирного часу, корегується залежно від тих завдань, що ставляться перед ними державою з метою протидії внутрішнім загрозам воєнного стану. Завдання та функції правоохоронних органів, у тому числі і органів Національної поліції можуть коригуватися відповідно до вимог, що висувуються у конкретний період до цих органів, та з урахуванням загроз та небезпек, які на даний момент стоять на шляху до реального забезпечення законності та правопорядку в державі. Слід звернути увагу, що діяльність органів поліції в умовах правового режиму воєнного стану ускладнюється тим фактом, що поліцейські виконують покладені на них обов'язки в умовах підвищеного ризику, що одночасно супроводжується суттєвим емоційним хвилюванням [2]. Так, покладання обов'язків на поліцію, щодо здійснення досудового розслідування в складі спільних міжвідомчих слідчих груп (спільно зі Службою Безпеки України), а також додаткових обов'язків щодо роботи за напрямом призову на військову службу під час мобілізації (спільно з військовослужбовцями Збройних сил України) суттєво завантажило роботу, як слідчого апарату та патрульної поліції так і всіх інших структурних підрозділів загалом. Так, для більш якісного опрацювання цього питання та винесення низки пропозицій до законодавства України в сфері поліцейської діяльності слід виокремити окремі особливості, що були інтегровані в нормативно-правове забезпечення в період дії воєнного стану на території України.

До прикладу, статтю 8 Закону України «Про Національну поліцію» доповнено частиною четвертою, яка передбачає, що під час дії воєнного стану поліція діє згідно з призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [122], що екзистенційного розширило межі повноважень Національної поліції та уможливило внесення подальших змін до відповідного нормативно-правового комплексу в частині розширення кількості й різноманіття способів, методів і засобів у поліцейській діяльності з метою забезпечення правопорядку та дотримання прав і свобод людини і громадянина.

Крім цього, належить також зауважити на тому, що внесені до Законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» зміни, що спрямовані на оптимізацію діяльності поліції під час дії воєнного стану діють тимчасово, на зазначений період введення в Україні воєнного стану, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ та/або інших держав проти України та 60 днів після цього. Аналогічними є конструкції, щодо застосування заохочень в поліції та можливість присвоєння чергового спеціального звання без встановлення термінів, достроково та на один ступінь вище від звання, передбаченого займаною штатною посадою, що позитивно впливає на адміністративно-управлінські спроможності керівництва Національної поліції України та відповідних органів і підрозділів поліції.

Загострення політичної ситуації, в останні роки, призвело до виведення даної проблеми на перші щаблі. У зв'язку з переходом країни на європейський шлях розвитку і зміни пріоритетів в діяльності з колишньої «міліції» в органи Національної поліції, переорієнтація їх на виконання функцій соціально-правового обслуговування населення. В даний час вирішити ці завдання можливо за умови пильної уваги керівництва

Національної поліції до кадрової політики. З точки зору системного підходу до управління вона розглядається в двох значеннях – зовнішньому і внутрішньому. Зовнішній аспект управлінської діяльності пов'язаний із здійсненням широкого комплексу функцій органу управління виходячи з його соціального призначення. Внутрішній характеризує її як власне управлінську працю, що виражається в реалізації функцій органу шляхом законодавчо визначеного впливу у внутрішньому функціонуванні середовища [136; 181].

О.С. Юнін, посилаючись на законодавство слушно зауважує, що серед завдань таких формувань у взаємодії з Національною поліцією: брати участь у здійсненні заходів щодо тимчасової заборони або обмеження руху транспортних засобів і пішоходів поблизу та в межах зон/районів надзвичайних ситуацій та/або ведення воєнних (бойових) дій разом з Національною поліцією; брати участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах разом з Національною поліцією [112; 182]. На цьому прикладі дослідники вказують на особливості у взаємодії Національної поліції в питаннях забезпечення громадської безпеки і порядку, роботи на блокпостах тощо разом з воєнізованими підрозділами за умов національного спротиву, руху опору і воєнного стану. Так, в умовах запровадження воєнного стану поліцейські беруть участь у забезпеченні громадської безпеки і порядку в особливих умовах несення служби – це діяльність під час комендантського часу, коли відбуваються активні бойові дії (в рамках процесу деокупації територій); пошук зазначених вже диверсійних груп тощо. І все це відбувається у взаємодії з підрозділами, наприклад, Національної гвардії України, добровольчими формуваннями територіальних громад тощо [8, с. 226]. Крім зазначеного слід зауважити на тому, що не лише поліцією забезпечується дотримання належного правового режиму на прилеглий до лінії бойового зіткнення території, а надання дозволу на перетин блокпостів, наближених до зазначеної території відноситься до компетенції Збройних сил України, тому необхідність налагодження

ефективної взаємодії поліцейських, що виконують правоохоронні функції у вказаних районах є безперечною. При цьому, та значна частина поліцейських, що беруть безпосередню участь у забезпеченні відсічі збройної агресії росії проти України також потребують, в даному контексті, належного правового захисту та відлагодження системи взаємодії з підрозділами, силами та засобами військовослужбовців Збройних сил України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України тощо.

За твердженням Т. Гоббса, цінність збереження держави перевищує її недоліки, оскільки «скасування істотних прав верховної влади спричинило б розпад держави й повернення кожної людини до стану й нещастя війни всіх проти всіх (що було б найбільшим з усіх нещастя, які можуть статися в її житті), тому обов'язок суверена – утримати за собою ці права в повному обов'язі. Отже, суверен чинить проти обов'язку, коли поступається іншому або зрікається будь-якого з цих прав... І хоча люди можуть уявляти, що така необмежена влада повинна вести до багатьох нерозумних наслідків, однак відсутність такої влади, а саме невпинна війна всіх проти всіх, веде до значно гірших наслідків. Стан людини в такому житті ніколи не буде вільним від негод, але найбільші негоди, які існують у будь-якій державі, завжди виникають через непокору підданих і через порушення договорів, від яких держави беруть свій початок. А якщо будь-хто, гадаючи, що верховна влада занадто велика, побажає обмежити її, то він повинен буде підкоритися владі, що може її обмежити, тобто визнати над собою більшу владу» [43, с. 105–106]. Наведена ідея взаємної відповідальності держави і особи в європейській політико-правовій думці за авторства Дашковської О.Р. чітко демонструє, що перевагою чіткого адміністративно-правового регулювання діяльності органів правопорядку, зокрема в умовах, коли можуть бути введені тимчасові обґрунтовані обмеження прав і свобод людини і громадянина, на період особливого часу, що об'єктивно спричиненим широкомасштабною збройною агресією, є об'єктивна та чітко визначена

обмеженість повноважень та меж компетенції силових структур у взаєминах із представниками суспільства.

Враховуючи вищезазначене можна дійти висновку, що поліція не є воєнізованим формуванням, і виконує лише виключно сервісні функції щодо надання населенню відповідних послуг, які належать до сфери її діяльності. Таким чином, поліція здійснюючі покладені на неї державою функціональні обов'язки, відіграє ключову роль у підтриманні високого рівня правопорядку і законності в державі, що в свою чергу є важливою гарантією забезпечення прав і свобод людини та громадянина [65]. При цьому, слід підкреслити, що міра застосування принципу верховенства права під час здійснення правоохоронної діяльності, в залежності від конкретного напрямку такої діяльності та відповідного структурного підрозділу різниця, що перш за все, може стати предметом адміністративно-правового регулювання у внутрішньо-організаційних управлінських відносинах, а також під час конкретного здійснення визначених поліцейських функцій. З позитивної точки зору слід характеризувати застосування принципу, за яким поліцейський зобов'язаний діяти виключно так, як прямо передбачено у законодавстві України, що в свою чергу убезпечує суспільство та конкретно взятих осіб від свавілля та необґрунтованого застосування державного примусу представника органу державної влади.

Захист прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства та держави є пріоритетним у діяльності цього правоохоронного органу. З огляду на це гарантування прав людини має переважати у відносинах держави і громадянина, всі функції, які здійснює країна, мають бути направлені на охорону інтересів людини, на забезпечення та захист її прав, свобод та законних інтересів. Так, діяльність поліції має забезпечувати на відповідному рівні: законність та правопорядок, гарантувати права, свободи людини, інтереси суспільства та держави загалом [178, с. 14]. В разі використанні працівниками поліції певних заходів, передбачених їхніми повноваженнями, важливо розуміти, що права людини представляють собою імперативний

формат, оскільки, отримуючи закріплення у правових нормах, які прописують можливі варіанти поведінки поліцейських, права людини стають правилом, формально визначеним, обов'язковим для всіх, гарантованим відповідними механізмами забезпечення і процедурами захисту [34, с. 49]. Водночас, на нашу думку, необхідно деталізувати позицію автора в тій частині, що кожна особа визначає для себе міру можливої та належної поведінки, з урахуванням тих обмежень, що прямо зазначаються в законодавстві України, у той час як суб'єкти органів державної влади зобов'язані діяти виключно так, як прямо передбачає вказане нормативно-правове коло, що в свою чергу може характеризуватися, як позитив, з точки зору забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина та неможливості необґрунтованого обмеження прав, навіть в умовах дії правового режиму воєнного стану, так і як негатив, крізь призму обмеженості адміністративно-правового інструментарію забезпечення прав і свобод людини і громадянина від протиправних посягань та незаконних прецедентів [167].

Здійснюючи свою діяльність поліція повинна застосовувати принцип поваги до гідності, а також недопущення катування або іншого поводження чи покарання, що принижує людську гідність. Жоден службовець органів правопорядку не повинен чинити, підбурювати або терпимо ставитися до будь-якої форми катування або іншого жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання, а також жоден службовець органів правопорядку не повинен посилатися на розпорядження керівництва або такі виняткові обставини, як військовий стан чи загроза війни, загроза національній безпеці, внутрішня політична нестабільність чи будь-яке інше надзвичайне становище, для виправдання катувань або іншого жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. Згідно п. 3 Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про Декларацію про поліцію» № 690 зазначено, що масові страти, катування та інші форми нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи

покарання залишаються забороненими за будь-яких обставин. Офіцер поліції зобов'язаний не підкорятися чи ігнорувати будь-який наказ або розпорядження, який (яке) передбачає такі заходи [129, с. 15]. Вказаний елемент адміністративно-правового регулювання, а також чітка норма законодавства, що визнається на території України, прямо підтверджує позитивний ефект від принципу законності в діяльності поліції, котрий прямо регулює будь-які організаційно-управлінські та кримінально-процесуальні дії пов'язані з можливим притягненням до будь-якого виду відповідальності представників суспільства за ймовірне чи фактичне вчинення тих чи інших протиправних посягань та правопорушень. Крім цього, важливо зауважити, що дана норма захищає також і поліцейського, котрому було віддано незаконний наказ або розпорядження, в частині неможливості притягнення його до дисциплінарної відповідальності за невиконання відповідного наказу, що фактично порушував чи мав високу ймовірність порушення прав і свобод людини і громадянина.

У діяльності Національної поліції України як центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [122], допускається обмеження прав і свобод людини виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією України і законами України, за нагальної потреби і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції. А здійснення поліцією заходів, що обмежують права і свободи людини, має бути негайно припинено, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає потреби в подальшому їх застосуванні [29, с. 74–79]. Дана позиція дослідника чітко демонструє принцип пропорційності в діяльності поліції, оскільки відповідним посадовим особам забороняється, навіть з урахуванням дії правового режиму воєнного стану, застосовувати ті чи інші поліцейські заходи та будь-які інші заходи примусу до особи, в разі якщо вона не чинить супротиву. Неможливість такого порушення прав і свобод людини і громадянина захищає, як конкретну особу так і відповідного

поліцейського, що зобов'язаний застосовувати та приводити в дію ті чи інші нормативно-правові конструкції, що надають йому право та можливість на здійснення відповідної діяльності в межах своєї компетенції та визначених законодавством України повноважень.

Національна поліція України є органом, на який покладено завдання служити суспільству шляхом забезпечення охорони законних прав та свобод людини і громадянина, підтримувати публічну безпеку та правопорядок, а також протидіяти злочинності. У процесі виконання даних завдань проявляється компетенція Національної поліції щодо реалізації міжнародних стандартів прав людини. Ці завдання утворюють специфіку та особливий характер діяльності поліцейського, підготовка якого повинна бути зосереджена на набутті ним практичних знань, умінь та навичок, виховання у нього поваги до природних прав людини, а виконання його професійних службових обов'язків повинно відбуватися відповідно до вимог нормативно – правових актів, посадових (функціональних) обов'язків та наказів керівництва [31]. Відповідно, коло нормативно-правового регулювання адміністративно-правового статусу національної поліції України, зокрема в умовах дії правового режиму воєнного стану, має охоплювати також і процеси підготовки поліцейських котрі під час здобуття освіти зобов'язані вивчати ті чи інші норми пов'язані з дією правового режиму воєнного стану на території України та ймовірними правовими наслідками його введення, а також мати виключну компетенцію у сфері подальшого (післявоєнного) прогнозування тих чи інших криміногенних факторів у суспільстві, що власне входить до структури здобуття юридичної професії чи професії у сфері правоохоронної діяльності.

О. К. Соколенко наголошує, що захист прав та свобод людини і громадянина, є не просто окремим завданням правової держави, а її цільовою метою, генеральним напрямом діяльності, який має втілюватись в усіх сферах державного управління, зокрема щодо розширення кола прав і свобод людини і громадянина, вдосконалення змісту й характеру їх гарантій, у тому

числі правових гарантій захисту [152, с. 118]. Сьогодення вимагає від працівників органів поліції високого морального і культурного рівня, належного освітнього рівня, досконалого знання не тільки національних нормативно-правових актів та їх правильного застосування на внутрішньодержавному рівні, а й міжнародно-правових документів, що стосуються діяльності правоохоронних органів і забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні. Саме стан справ в сфері забезпечення прав і свобод людини та їх практичної реалізації є тим критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку держави на світовій арені [104, с. 96]. Можливо слід також зауважити, що стрімка інтеграція України до Європейського Союзу, а також поверхневий аналіз міжнародного законодавства у сфері правоохоронної діяльності, а також законодавство окремих європейських країн прямопропорційно впливають на процеси адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України під час дії правового режиму воєнного стану, хоч такий правовий режим для країн європейського простору і є новим та практично нереалізовуваним. При цьому, важливість чіткого дотримання норм і меж законодавства України та європейського союзу (чи міжнародного законодавства), що в установленому законодавством України порядку ратифіковані та використовуються на нашій території, є беззаперечно необхідною, в контексті подальшої інтеграції української держави до кола світового співтовариства.

Убачається, що обмеження поліцією прав і свобод людини можливе, поперше, виключно на законних підставах, тобто за наявності відповідних юридичних фактів, передбачених Конституцією України і законами України, що обумовлює форму поліцейської діяльності (наприклад, правозастосовну (отримання вмотивованого рішення суду для проведення огляду чи обшуку житла чи іншого володіння особи), адміністративно-правову, організаційну [101, с. 128–129]), по-друге, порядок застосування заходів, які спрямовані на таке обмеження, має бути нормативно визначеним, що, на нашу думку,

вказує на потребу чіткої реалізації норм процесуального характеру та на спосіб (метод) відповідної правоохоронної діяльності (наприклад, спосіб проникнення до житла чи до іншого володіння особи, методи обстеження (збору даних), методи формування рішень, методи обґрунтування рішень, методи впровадження, примусу та ін. [41]). Чітке коло форм і методів адміністративно-правового впливу поліцейського на суспільно-правові відносини, перш за все, позитивно впливають на дотримання принципів демократичності та правової державності в суспільному устрої та дозволяють дати вичерпну характеристику основним суспільно-політичним процесам та власне визначити рівень життя суспільства. З протилежної точки зору, вичерпність адміністративно-правового інструментарію, що застосовується поліцейськими в умовах тимчасового обмеження прав і свобод людини і громадянина під час дії правового режиму воєнного стану, забезпечує встановлення чіткої межі подальшої неможливості обмеження поліцейським певного виду права, оскільки це вже прямо передбачено структурним компонентом законодавства.

Під час виконання обов'язків, поліція користуватися достатньою незалежністю від інших державних органів у процесі виконання доручених їй завдань, за які вона має бути повністю відповідальна. Поліція повинна бути організована в такий спосіб, що сприяє хорошим зв'язкам поліції з громадськістю й за необхідності ефективній співпраці з іншими органами, місцевими громадами, неурядовими організаціями та іншими представниками громадськості, в тому числі етнічними меншинами. Слід зазначити, що в Україні на сьогодні достатньо актуальним є питання щодо діяльності поліції в умовах окупації територій іноземною державою. З цього приводу в Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про Декларацію про поліцію» вказано, що офіцер поліції повинен продовжувати виконувати свої завдання із захисту людей і майна під час війни й ворожої окупації в інтересах мирного населення [129, с. 17]. Водночас, зазначена позиція так само корелюється із національним законодавством України, що

на нашу думку потребує подальшого вдосконалення, оскільки в умовах системного вчинення військами агресора жорстоких, нелюдських та таких, що принижують гідність людини діянь, у тому числі конкретних кримінальних правопорушень, пов'язаних із геноцидом української нації, можливість забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а також правопорядку на тимчасово окупованих територіях України взагалі відсутня, у зв'язку з чим, найбільш ефективним виходом із цієї ситуації є евакуація населення.

Вбачається, що поліцейська діяльність у правоохоронній сфері має ґрунтуватися лише на юридичних нормах, систематизованих та об'єктивованих у відповідних нормативно-правових актах відмінної юридичної сили як національного, так і міжнародноправового характеру [30, с. 118–127]. Як указують В. Черней і С. Чернявський – неодмінним доповненням переліку проблемних аспектів юридичного, організаційного та прикладного спрямування є актуалізація наукових пошуків у сфері правоохорони, що сприятиме визначенню шляхів удосконалення законодавства та практики його застосування [173, с. 11]. На нашу думку, відсутність обов'язкового наукового забезпечення діяльності Національної поліції, зокрема в умовах правового режиму воєнного стану, а також швидкоплинності законодавства України та стрімкості появи відповідних нормативно-правових новел, негативно впливає на адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України в особливий період та потребує врегулювання на нормативно-правовому рівні.

За твердженням М. П. Гурковського, С. С. Єсімова, зміст форм і методів діяльності поліції щодо забезпечення прав і свобод зумовлені конкретно історичними обставинами. Поява інноваційних технологій породила кіберзлочинність, боротьба з якою потребує використання нових ефективних методів діяльності поліції. Це вимагає постійного наукового аналізу з урахуванням закономірностей і тенденцій розвитку суспільства та держави, що у свою чергу неодмінно буде сприяти реалізації

конституційного завдання держави щодо визнання, дотримання та захисту прав і свобод людини і громадянина в суспільстві [41, с. 184]. Саме тому, на нашу думку, одним із найбільш позитивних аспектів сучасної тенденції, щодо внесення змін до законодавства України у сфері правового регулювання поліцейської діяльності та функціонування Національної поліції України необхідно виділити оперативність внесення змін до законодавчого забезпечення окреслених питань, з урахуванням сучасних соціально-правових тенденцій та заходів із відсічі збройної агресії російської федерації.

В юридичній літературі минулого та сучасності немає єдиної точки щодо визначення поняття принципів права, що у свою чергу, дає можливість стверджувати про актуальність цієї проблеми. Незважаючи на відмінність у поглядах на проблему принципів права, юридична наука у відповідні історичні епохи була єдиною у проголошенні певних положень та ідей як принципів права. Іншими словами, принципи права — це такі правові явища, які безпосередньо пов'язують зміст права з тими закономірностями суспільного життя, на яких ця правова система побудована і які вона закріплює. Сама ця залежність зумовлює характер правотворчості, зміст правових норм, способи і методи реалізації права [75, с. 20–21]. Таким чином, позитивний аспект принципу правової врегульованості функціонування Національної поліції України в умовах та обставинах за яких права і свободи людини і громадянина можуть зазнавати суттєвих обмежень полягає в тому, що для всіх учасників зазначених соціально-правових відносин були, є і залишаються в майбутньому зрозумілими, конкретні нормативно-правові умови комунікації в суспільстві між його членами та суспільства із державою, в контексті дотримання правопорядку, а також забезпечення прав і свобод людини і громадянина, зокрема в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні.

Як доречно зазначають українські вчені, попри те, що кожна людина володіє правами й основоположними свободами за фактом народження, трапляються випадки, коли здійснення певного права однією людиною може

бути загрозою для прав і свобод іншої людини. Таку ситуацію ще називають конфліктом прав. Більшість прав людини не мають абсолютного характеру. Це означає, що вони можуть бути обмежені за певних конкретних обставин. Свобода слова може бути обмежена заради приватності іншої людини. Приватність пасажирів літака під час реєстрації на рейс і проходження контролю обмежується заради безпеки інших пасажирів. У правовій державі межі прав людини встановлює суд або міжнародні органи із захисту прав людини. До абсолютних прав, які не можна порушувати за будь-яких умов чи обставин, належать лише: заборона катування та такого, що принижує гідність, поводження чи покарання; заборона рабства й примусової праці. Людство вже давно зрозуміло, що користування правами пов'язане з відповідальністю перед суспільством. І саме ця відповідальність диктує необхідність обмежень [114, с. 21]. Таким чином, проаналізовані нормативно-правові та теоретико-правові підґрунтя, що формують інститут адміністративно-правового регулювання функціонування Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, свідчать про переважну кількість позитивних рис і аспектів даного інституту права, що якісно впливають на основні процеси утвердження зазначеного інституту, а також його подальшого розвитку, крізь призму визначених у суспільстві пріоритетних напрямів трансформації та оптимізації.

Процес формування та форми вираження принципів права (як і їх термінологічні позначення) у різних правових сім'ях і цивілізаціях істотно розрізняються. Як свідчить світовий досвід, вони далеко не завжди фіксуються у якомусь конкретному юридичному документі, зокрема в конституції, що помітно навіть у межах європейської цивілізації. В англійському праві, наприклад, принципи права потрібно відшукувати не в конституції, оскільки як єдиний кодифікований акт у Великій Британії вона відсутня, і навіть не в законах, незважаючи на зростання їхньої питомої ваги в англійській правовій системі, а у відповідних інститутах і звичаях, що часто мають багатовікову історію, судових рішеннях тощо [185, с. 154]. Водночас

основні канони пов'язані із становленням та функціонуванням інституту адміністративно-правового регулювання функціонування національної поліції України загалом та в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні зокрема з урахуванням особливостей української правової системи мають бути чітко визначені в конкретних кодифікованих чи некодифікованих нормативно-правових актах. Переважна більшість таких змін, пов'язаних із суттєвими корективами в діяльності Національної поліції України, перш за все взаємопов'язуються із унесенням змін до відповідного профільного Закону України, що регулює власне її діяльність, а також нормативно-правових актів, що прямопропорційно впливають на визначення змісту і сутності основних операційних процесів, що відбуваються в Національній поліції України на всіх рівнях управління та за всіма напрямками.

Основним завданням поліції, як стверджує Л. І. Каленіченко, є захист і дотримання прав людини, їх забезпечення та відновлення. З метою виконання цього завдання поліцейські на практиці часто зіштовхуються з необхідністю обмеження прав і свобод конкретних осіб. Так, наприклад, для захисту прав, порушених протиправними діями певного громадянина, поліцейські повинні притягнути до юридичної відповідальності особу, винну у скоєнні правопорушення. Процес притягнення до того чи іншого виду юридичної відповідальності суб'єкта відповідальності тісно пов'язаний із обмеженням його прав і свобод (наприклад, привід, доставлення, особистий огляд тощо). Працівник Національної поліції України має право обмежувати громадянина (людину) виключно у законному порядку. Слід окремо звернути увагу на те, що питання допустимості у тому чи іншому випадку обмежень прав і свобод людини врегульовано як на рівні національного законодавства, так і на рівні міжнародних правових актів-документів [61, с. 35–39], що у свою чергу потребує також певної нашої уваги, по-перше, до питання щодо допустимості у тому чи іншому випадку обмежень прав і свобод людини, по-друге, до міжнародно-правових документів у сфері регламентації такого обмеження [27]. Таким чином, необхідно зробити проміжний висновок

проте, що чим більш якісно механізм адміністративно-правового регулювання функціонування Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану відображений у нормативно-правовому забезпеченні, тим більш ефективно нею буде здійснюватись діяльність у сфері забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, а також охорони та захисту правопорядку в державі, з урахуванням сучасних безпекових викликів.

Про це також указують й інші дослідники, зокрема підкреслюється, що для забезпечення правопорядку в суспільстві органи поліції наділені повноваженнями здійснювати поліцейські заходи. Національне законодавство визначає поліцейський захід як дію або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини й застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень (ч. 1 ст. 29 Закону). Уважаємо, що ключовим словосполученням у цьому визначенні є «обмеження прав». Саме поняття «обмеження прав» потрібно чітко відмежовувати від поняття «порушення прав людини». Якщо на теоретичному рівні ця межа добре простежується, то на практичному часто виникають проблеми (будь-яке незаконне обмеження прав людини автоматично стає їх порушенням). Тому сьогодні проблема практичного застосування поліцейських заходів набирає все більшої актуальності [153]. Тож, позитивний аспект чіткості нормативно-правового регулювання та належного обґрунтування логіки всіх термінів і понять, що складають інститут адміністративно-правового регулювання функціонування Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, полягає в тому, що зазначені нормативно-правові компоненти вказаного механізму таким чином формують його зміст, що основні напрями діяльності Національної поліції України забезпечується та реалізуються в найбільш ефективний спосіб із залученням найменшого трудового ресурсу та з найвищою якістю виконання поліцейських функцій.

Висновки до розділу 1

Отже, в зазначеному підрозділі було проаналізовано правову природу адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, а також її правовий статус, як суб'єкта забезпечення прав і свобод людини і громадянина в указаних обставинах. Крім цього, оглядово охарактеризовано переваги та недоліки адміністративно-правового регулювання вказаного центрального органу виконавчої влади в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Правова природа адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану походить із принципів і засад регулювання діяльності будь-якого органу державної влади, що зобов'язаний діяти виключно в межах і у спосіб прямо передбачені Конституцією та законодавством України.

Можливість здійснення обов'язків та виконання покладених завдань прямопропорційно пов'язується зі змістом та сутністю адміністративно-регулятивного впливу на діяльність національної поліції України. Навіть правовий режим воєнного стану характерний наявністю чітких меж функціонування всіх без виключення органів правопорядку, а також зрозумілістю потреб забезпечення правопорядку на території держави в такий спосіб, що не порушує права і свободи людини і громадянина, а в разі необхідності їх обмеження, носить характер тимчасовості та застосовується на принципі співмірності.

Адміністративно-правовий статус Національної поліції України, як суб'єкта забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану не має оновлення своїх стандартних структурних особливостей. Спираючись на позиції та думки вчених слід зауважити, що, як і будь-який адміністративно-правовий статус органу

державної влади, Національна поліція України має права, повноваження, обов'язки, а також чіткі завдання та мету своєї діяльності, в тому числі її принципи та гарантії. Водночас, зазначені базові структурні компоненти, на період дії правового режиму воєнного стану, подекуди доповнюється новими структурними елементами та компонентами, як-от додаткові повноваження, щодо тимчасового обмеження свободи пересування осіб громадян чи завдання, щодо забезпечення правопорядку на прифронтових та деокупованих територіях України, а також безпосередньої участі в заходах з відсічі збройної агресії російської федерації проти України.

Переваги адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, полягають в зрозумілості та чіткості змістовного наповнення способів методів і форм діяльності Національної поліції України, в указаних обставинах, за умов постійно діючої загрози на всій території України, а також необхідності прийняття оперативних та результативних рішень (вчинення дій), щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, що, власне, захищає працівників Національної поліції України від необґрунтованого звинувачення в бездіяльності.

Крім цього, крізь призму прав і свобод людини і громадянина, чіткість адміністративно-правового регулювання діяльності зазначеного центрального органу виконавчої влади та його публічність дозволяє зрозуміло та об'єктивно здійснювати громадський контроль за його діяльністю, що не може бути обмежено зокрема й в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Серед кола недоліків адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, на нашу думку, слід виділити недостатнє нормативне регулювання кола додаткових повноважень та завдань Національної поліції України, пов'язаних із відсіччю збройної агресії російської федерації проти України.

РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Мета, завдання та функції адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану

Адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, як цілісна юридична конструкція та окремий інститут права має низку обов'язкових характеристик, що перш за все визначають його сутність та зміст. Найбільш базовими структурними характеристиками зазначеного адміністративного утворення є такі компоненти, як мета, завдання та функції, що власне й визначають напрями його подальшої реалізації та втілення в життя. При цьому, кожен із зазначених термінів потребує ґрунтовної теоретико-правової характеристики та змістовного опрацювання з урахуванням позиції вчених і дослідників, що вивчали зазначений аспект і можуть надати вичерпний опис вказаних структурних елементів адміністративно-правового механізму, як цілісної юридичної категорії.

Слід зауважити, що вказані структурні елементи адміністративно-правового регулювання є чітко взаємопов'язані та структурно перетинаються одна із одною, що в свою чергу зумовлює наявність логічно послідовної характеристики та безпосередньо впливає на окремі аспекти правореалізації, під час виконання посадових обов'язків відповідними особами. Саме тому, ґрунтовна та структурована теоретико-правова характеристика вказаних структурних компонентів адміністративно-правового регулювання дозволять якомога більш якісно спрямувати вектор дослідження та обґрунтовано

висловити позицію, щодо перспективних напрямів подальшого розвитку зазначеного інституту, в контексті сучасних безпекових загроз.

Найважливішими засобами механізму адміністративно-правового регулювання є норми права. За їх допомогою, з одного боку, регулюється поведінка суб'єктів адміністративного права, охороняються права фізичних та юридичних осіб, встановлений в державі правопорядок, з іншого, виникають адміністративні правовідносини, в яких статус суб'єктів реалізується. В адміністративно-правових відносинах, як елементі правового регулювання, індивідуалізуються положення тієї або іншої норми адміністративного права, визначаються характер, права й обов'язки їх учасників. Акти застосування норм адміністративного права включаються в механізм адміністративно-правового регулювання як засоби індивідуалізації прав, обов'язків і міри відповідальності. Юридичними фактами є конкретні життєві обставини, з якими пов'язують виникнення, зміну та припинення адміністративно-правових відносин (їх поділяють на дії та події (не залежать від волі людини)). Правова свідомість — це система відображення правової дійсності у поглядах, почуттях, уявленнях людей про право, що складається з правової ідеології, правової психології та правової поведінки. Правова культура це система правових цінностей, завдяки яким правильно розуміються та виконуються положення норм адміністративного права. Законність — це правовий режим, за допомогою якого дотримуються норм права всі суб'єкти адміністративно-правових відносин. Акти тлумачення норм адміністративного права роблять легшим та доступнішим їх сприйняття, разом із іншими елементами механізму вони сприяють якіснішому досягненню цілей правового регулювання [7]. Слід зазначити, що всі структурні компоненти механізму адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану мають чітке формальне закріплення та прямопропорційно корелюється із нормами законодавства України, що визначає зміст і сутність вказаних компонентів. Чільним слід підкреслити,

що діяльність Національної поліції України, як центрального органу виконавчої влади, що забезпечує правопорядок у суспільстві, а також дотримання прав і свобод людини і громадянина прямо унормовується в законодавстві і сама поліція, як інституція та всі посадові особи, що перебувають на службі, зобов'язані діяти виключно так, як прямо передбачається положеннями та нормами законодавства України, що суттєво обмежує форми і методи діяльності зазначеного органу на користь дотримання прав і свобод людини і громадянина. Слід доповнити також, що в умовах дії правового режиму воєнного стану, що характерний наявністю значного кола обмежень, що мають тимчасовий характер, надання чіткої характеристики мети завданням та функціям адміністративно-правового регулювання Національної поліції України є чи не базовим елементом вказаного дослідження.

Мета адміністративно-правового регулювання. На нашу думку центральним елементом у механізмі адміністративно-правового регулювання діяльності органів державної влади загалом і Національної поліції України зокрема, є мета, котра і визначає базові основоположні вектори та надає конкретної форми чіткому результату такої діяльності, що в подальшому може знаходити подальший розвиток у нових аспектах. При цьому, наступні елементи структурної характеристики завдання не можуть бути визначені без конкретної та чіткої мети, котра встановлює межі виконання конкретного обсягу завдань та межі адміністративно-правового впливу на функціонування конкретного інституту права чи органи державної влади [164].

У цілому можемо погодитись з висновком І.А. Городецької про те, що сутність адміністративно-правового регулювання можна встановити лише після визначення його мети, яка детермінується потребою (інтересами) суб'єктів суспільних відносин [37, с. 65]. Адже, за великим рахунком, саме мета та обумовлені нею цілі визначають зміст будь-якої цілеспрямованої діяльності людини. Саме вони наділяють таку діяльність практичним сенсом, і саме вони слугують головним критерієм її ефективності [40]. Безперечно

слід погодитися з позицією автора та вказати, що сутність адміністративно-правового регулювання, крізь призму його мети, чітко встановлює межі такої діяльності та убезпечує відповідний орган державної влади чи конкретну посадову особу, адміністративно-правове регулювання якої здійснюється, від необґрунтованих та недоцільних трудових витрат.

Змістом же адміністративно-правового регулювання, його головною метою виступає забезпечення відповідного добросовісного вчинення правозастосовної діяльності суб'єктів публічних адміністрацій шляхом застосування дозволів, заборон та приписів. Очікуваним результатом такого регулювання суспільних відносин є встановлення порядку організації та діяльності суб'єктів, як тих, що наділені адміністративною владою, так і тих, що її не мають [179]. Поняття добросовісності вчинення правозастосованої діяльності, під час організації роботи підрозділів Національної поліції України знаходить своє відображення в новому аспекті, оскільки будь-які дії, що вчиняє поліція, без належного нормативного та законодавчого підкріплення, можуть вважатися та отримати оцінку неправомірних, що в подальшому сприятиме притягненню до відповідного виду юридичної відповідальності такої посадової особи або ж покладання цієї відповідальності на конкретний підрозділ.

Адміністративно-правове регулювання має цілком точну мету, – пише С.Ю. Любімова, – забезпечити належний рівень відносин між окремою особою та державою, її органами та посадовими особами, при цьому основний акцент адміністративно-правового регулювання цих відносин робиться сьогодні на встановленні саме такого адміністративно-правового регулювання, за яким з максимальною ефективністю були б задоволені права й інтереси окремої особи [92, с. 103–104]. Водночас, на нашу думку, слід доопрацювати позицію автора, оскільки рівень взаємовідносин між окремою особою та державою в контексті адміністративно-правового регулювання функціонування чіткого органу державної влади, визначається в предметі та об'єкті, в той час як мета адміністративно-правового регулювання,

характеризує базові стратегічні цілі такої діяльності та діяльності відповідного органу державної влади.

Крізь призму органів, які забезпечують державну безпеку, та їх територіальну підпорядкованість науковці визначають сектор безпеки як систему органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадськості, що на різних рівнях реалізують державну політику у сфері забезпечення безпеки. Щодо адміністративно-правових засад діяльності сектору безпеки визначимо спершу публічний інтерес, що безпосередньо пов'язаний із забезпеченням національних інтересів держави. Досягнення певного передбачуваного порядку в сфері такого регулювання і є те, що очікується державою, виконавчими органами від адміністративно-правового регулювання. З цього випливає, що головним завданням адміністративно-правових структур у межах сектору, що нас цікавить, є: захист територіальної цілісності та недоторканості кордонів, устрою держави; захист конституційних прав і свобод людини і громадянина; комплексний моніторинг факторів, що мають вплив на національну безпеку: виявлення, прогнозування та оцінка можливих загроз; належна підготовка та підтримка особового складу, озброєння, техніки; боротьба з організованими злочинними угрупованнями; розробка заходів щодо захисту національних інформаційних ресурсів тощо. Також важливим є те, що адміністративно-правові відносини охоплюються нормами, які регулюють суспільні відносини в окремих галузях: охорони правопорядку, протидії незаконній міграції, захисту державних кордонів, державного управління тощо [120; 177]. Підхід до надання структурної характеристики адміністративно-правовому регулюванню органів державної влади, зокрема безпекового спрямування дозволяє ствердно та переконливо обґрунтувати позицію про те, що метою такого адміністративно-правового регулювання є визначення чітких меж функціонування конкретного органу чи підрозділу, в контексті завдань визначених йому до реалізації державною владою та виділених до кола його компетенції. Метою діяльності будь-якого органу державної влади,

що забезпечує правопорядок у суспільстві, а також дотримання прав і свобод людини і громадянина є задоволення публічного та приватного інтересу особи і громадянина, в контексті базових адміністративних та конституційних засад закладених у нормативно-правових актах загальнодержавного та регіонального спрямування, що власне й складають поняття компетенції, зокрема Національної поліції України та мають додаткові нашірування, з урахуванням законодавства України у сфері забезпечення дії правового режиму воєнного стану на території України під час реалізації заходів із відсічі збройної агресії проти державного ладу та територіальної цілісності.

Більш конкретне, але, разом з цим, доволі спрощене уявлення про мету адміністративно-правового регулювання демонструють А.М. Матвійчук та Я.О. Лакійчук. Так, на думку А.М. Матвійчук, зазначена мета полягає в стабілізації суспільних відносин шляхом прийняття нормативно-правових актів та забезпечення їх виконання [96, с. 122]. Водночас, Я.О. Лакійчук вважає, що адміністративно-правове регулювання має на меті впорядкувати суспільні відносини, у результаті чого вони приводяться в систему й створюється певний порядок у тій галузі, яку вони регулюють [86, с. 87]. Таким чином, мета адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану полягає зокрема в тому, щоб таким чином організувати функціонування зазначеного органу державної влади та створити належні умови виконання покладених завдань та реалізації визначених функцій, щоб права і свободи людини і громадянина були дотримані з урахуванням об'єктивних безпекових вимог та особливостей дії вказаного правового режиму.

Також, під метою адміністративно-правового регулювання суб'єктів податкової служби згідно такого підходу варто розуміти те, задля чого законодавець врегулював діяльність суб'єктів податкової служби, тобто метою є сукупність бажаних результатів правового регулювання, які заклав законодавець, розробляючи та приймаючи Податковий кодекс

України [111] й інші акти вітчизняного законодавства, а також надаючи згоду на обов'язковість міжнародним договорам, які є складовою національного законодавства України [89]. На нашу думку слід цілком погодитись із запропонованою позицією, оскільки мета адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, чітко відображає бажаний результат об'єктивного та продуктивного впорядкування даних суспільно-правових відносин, з урахуванням всіх нормативно-правових та організаційно-управлінських факторів. Таким чином, додатково обґрунтовується позиція про те, що завдання, як структурний компонент та деталізація мети мають містити чіткі покрокові заходи її досягнення.

Значно ширше розуміють цю категорію В.К. Гіжевський, В.В. Гловченко та В.С. Ковальський, вбачаючи мету адміністративно-правового регулювання в: «упорядкуванні, закріпленні, охороні й розвитку суспільних відносин, а також у впливі на поведінку та свідомість громадян шляхом проголошення їхніх прав та обов'язків, встановлення певних дозволів та заборон, затвердження певних правових актів тощо [113, с. 369]». На думку Ю.П. Битяка, Р.С. Ярошевської, Н.В. Дараганової та ряду інших вчених, метою адміністративно-правового регулювання є: забезпечення за допомогою адміністративно-правових заходів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства й держави [4, с. 208–211; 42, с. 99; 183, с. 202]. Безперечно, метою адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є забезпечення законних інтересів осіб і громадян, що перебувають під захистом держави у спосіб упорядкування закріплення та визначення чітких меж діяльності відповідного органу державної влади в умовах особливого правового режиму. Буквально, метою адміністративно-правового регулювання вказаного органу державної влади в особливому правовому режимі є встановлення чіткого кола обмежень, що убезпечують українське

суспільство від державницького свавілля та необґрунтованого застосування примусу. Зазначений конструктивний елемент механізму адміністративно-правового регулювання, перш за все, чітко і зрозуміло окреслює роль і місце прав і свобод людини і громадянина в сучасному демократичному суспільстві, котрі є базовими структурними його елементами.

Наприклад, І.А. Черниш метою адміністративно-правового регулювання торговельної діяльності вважає забезпечення прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які займаються торговельною діяльністю, а також захисту прав споживачів, що здійснюється адміністративними методами у визначених законодавством формах [174, с. 659]. Слід фрагментарно погодитися з позицією дослідника, оскільки чітке визначення мети адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану убезпечує всіх учасників зазначеного суспільно-політичного та правового процесу взаємодії від необґрунтованого застосування державного примусу до членів суспільства, а також від неправомірної поведінки сам соціум, що живе за канонами та стандартами правової державності.

Відповідь на це питання можливо отримати з визначення, що наводить В.Д. Черній. Так, учений метою адміністративно-правового регулювання функціонування системи органів місцевого самоврядування вважає забезпечення в рамках чергового етапу децентралізації публічної влади подальшого структурного удосконалення цієї системи та роботи її загалом і кожного з її елементів зокрема [175, с. 123]. З вищенаведених визначень випливає, що можна говорити про дві обов'язкові складові частини мети адміністративно-правового регулювання: найближчу – покращення процесу публічного адміністрування відповідних суспільних відносин; кінцеву, або головну – забезпечення прав та законних інтересів певних суб'єктів суспільних відносин. У наведеному визначенні метою є лише захист прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб. Не оспорюючи такої мети, водночас відзначимо, що за допомогою чого можливо досягнути такої мети у

цьому визначенні не вказується [147]. При цьому, належить додатково деталізувати, що мета не може характеризувати певний етап відповідного процесу адміністративно-правового регулювання, оскільки вона є узагальненим відображенням кінцевого результату вказаного процесу. Метою є бажаний соціально-правовий уклад відповідних правовідносин, який не є існуючим на момент її постановки та для досягнення якого необхідно докласти відповідних організаційно-управлінських нормативно-правових та будь-яких інших зусиль. Крім цього, як і зазначалось нами попередньо, мета виступає запобіжником від необґрунтованого застосування державного примусу відповідними органами державної влади та їх посадовими особами, зокрема це стосується діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, оскільки коло її компетенції в таких умовах значно розширились.

З точки зору В.М. Бевзенка та Р.С. Мельника мета адміністративного права полягає у створенні юридичних умов для гарантування органами публічної влади, насамперед суб'єктами публічної адміністрації, прав та свобод людини і громадянина, реалізація яких відбувається у сфері публічного адміністрування [99, с. 60]. З роздумів В.І. Темерецького про природу та спрямованість адміністративно-правового регулювання випливає, що його кінцеву мету становить: «забезпечення прав та законних інтересів фізичних, юридичних осіб та держави у суспільних відносинах з метою підпорядкування їх юридично встановленому правопорядку, а також їх охорони та розвитку в інтересах суспільства і держави [159, с. 51]». Саме встановлення чіткого правопорядку є основним чинником та фактором, що вимагає змістовного визначення мети в умовах дії режиму правової державності. Зрозуміле окреслення змісту і сутності інституту державного примусу, що застосовується конкретними органами державної влади, зокрема Національної поліції України з метою підтримання правопорядку та забезпечення прав і свобод людини і громадянина, кристалізується саме через обґрунтоване та зрозуміле визначення мети.

В умовах правового режиму воєнного стану співвідношення між адміністративно-правовим регулюванням і адміністративно-правовим забезпеченням набуло практично орієнтованого характеру. Збільшення обсягу дискреційних повноважень органів публічної влади та їх посадових осіб, збільшення кола обов'язків громадян, використання нових для української реальності правових засобів, зокрема, у сфері мобілізації, зростання значущості та масштабу застосування засобів примусу, поява нових суб'єктів, наділених спеціальними повноваженнями – військових адміністрацій, а також інші чинники обумовлюють трансформацію повноважень органів публічної влади та переосмислення призначення адміністративно-правового забезпечення та адміністративно-правового регулювання. Ми не поділяємо думку авторів, які вважають, що в умовах бойових дій основною метою правового забезпечення є беззаперечне виконання волі держави, підкорення всіх індивідуальних інтересів потребам національної та воєнної безпеки. В умовах розвиненого українського громадянського суспільства, яке у тому числі здійснює доволі ефективний контроль за органами публічної влади, така стратегія не спрацює. Свідоме і розгалужене громадянське суспільство є сильною стороною нашої держави, запорукою її міцності у збройному протистоянні з противником, який має перевагу в людських та матеріальних ресурсах. Тому забезпечення функціонування цього суспільства, у тому числі у правовому аспекті, має переважати у виборі векторів державної політики та обумовлювати сучасне розуміння адміністративно-правового забезпечення [180]. Водночас, окреслена автором позиція, на нашу думку, може бути охарактеризована в декількох аспектах і не кожен позицію можна розділити. Водночас, у тій частині де автор визначає мету адміністративно-правового регулювання органу державної влади та змісту цього процесу у загальнодержавному контексті слід зауважити, що мета, як структурний компонент вказаного механізму є тим елементом, що як окреслює кінцевий результат діяльності у сфері відповідного регулювання так і формує зрозуміле змістовне уявлення

про сутність основних процесів у відповідному сегменті соціально-правових відносин, що відповідно, сприяє укріпленню інститутів правової державності та забезпеченню дії режиму демократії на території конкретної держави, приклад України, навіть попри тимчасову дію правового режиму воєнного стану, що тягне собою тимчасове та фрагментарне обмеження можливості реалізації окремих прав і свобод людини і громадянина в інтересах державного суверенітету та територіальної цілісності, що й складають зміст поняття безпека суспільства особи та громадянина.

В.В. Галуцько тлумачить мету адміністративного права та адміністративно-правового регулювання дещо інакше, а саме як: «врегулювання відносин між суб'єктами публічної адміністрації та приватними особами [3, с. 47]». Р.В. Шаповал та Н.Ю. Цибульник обґрунтовують думку про те, що адміністративно-правове регулювання має на меті: «забезпечення відповідного добросовісного вчинення правозастосовної діяльності суб'єктів публічних адміністрацій шляхом застосування дозволів, заборон та приписів. Очікуваним результатом такого регулювання суспільних відносин є встановлення порядку організації та діяльності суб'єктів, як тих, що наділені адміністративною владою, так і тих, що її не мають [177, с. 41]». Водночас, на нашу думку, крізь призму вже вказаних вченими і дослідниками позицій, думку авторів слід опрацювати додатково, оскільки охарактеризовані адміністративно-правові елементи дійсно хоч і відносяться до механізму адміністративно-правового регулювання, проте формують інші його складові. Так, застосування заборон дозволів та приписів складають форми і методи адміністративно-регулювальної діяльності, застосування яких можливе лише після визначення конкретної мети такої діяльності, що і складає її основу.

В.В. Галуцько, зауважує, що під метою адміністративно-правового регулювання пропонується розуміти: «створення пріоритету правових умов для забезпечення публічною адміністрацією прав, свобод й інтересів людини і громадянина у сфері публічного адміністрування [6, с. 26]». Узагальнення

наведених підходів дозволяє зробити висновок про те, що загальна мета адміністративно-правового регулювання полягає у створенні належних правових умов для ефективного публічного адміністрування, розвитку суспільства, держави та економіки, забезпечення національної безпеки, державного суверенітету, територіальної цілісності і правопорядку, утвердження, реалізації, охорони та захисту інтересів, прав і свобод фізичних і юридичних осіб у сфері публічних відносин [20].

Завдання адміністративно-правового регулювання. Завдання, як структурний компонент механізму адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є деталізованими формами чітко окресленої мети. Завдання, як структурний компонент даного теоретико-правового утворення, формують чітке покрокове усвідомлення способів та етапів реалізації процесу досягнення окресленого бажаного кінцевого результату. Саме тому, поняття “завдання” та його змістовного наповнення у контексті дії механізму адміністративно-правового регулювання Національної поліції України в умовах режиму воєнного стану є важливим елементом даного дослідження, що потребує уточнення з урахуванням позиції думок вчених та дослідників, а також використання відповідного нормативно-правового забезпечення [169].

Завданням адміністративно-правового регулювання у сфері електроенергетики з урахуванням міжнародного законодавства, є проведення послідовної та постійної адаптації до ринкових умов та європейського законодавства, що охоплюватиме і поєднання різних методів. Щодо завдання створення підґрунтя, до для сфери електроенергетики воно складається не лише із норм адміністративного права, але й екологічного та господарського, а тому надання пріоритетності лише одній галузі буде недоречним [100]. Аналогічно, необхідно підкреслити, що завдання адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану також визначається не лише нормами адміністративного законодавства, хоч і змістовно та сутнісно формують

уклад соціально-правових взаємин між державою та особою. Дані характерні правовідносини можуть мати, як конституційно-правовий так і будь-який інший насичений нормами права механізм.

Думка щодо того, що елементи водночас виступають як юридичні засоби адміністративно-правового регулювання, потребує уточнення. Вона суперечить самому поняттю цієї категорії. Адміністративно-правове регулювання за змістом складається не лише з тих елементів, що є юридичними засобами впливу на суспільні відносини, до його складу входять і ті, що відображають предмет правового регулювання: безпосередньо адміністративно-правові та інші відносини, що визначаються засобами правового регулювання: адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права, індивідуальні акти суб'єктів публічної адміністрації та форми діяльності суб'єктів адміністративного права [157]. Відповідно слід підкреслити що теорія адміністративного права в даному питанні має суттєві наукові напрацювання та змістовно свідчить про наявність чіткого розуміння впорядкування внутрішньої структури Механізму адміністративно-правового регулювання. В контексті діяльності національної поліції України та регулювання відповідної сфери в умовах дії правового режиму воєнного стану можливим є підкреслити що завдання втілюють в собі покроковий алгоритм досягнення мети що дійсно можуть втілюватись в життя та право реалізовуватись у спосіб застосування різних норм права не лише адміністративно-правового спрямування.

Підтримуючи наведену думку, В.В. Сокурєнко, О.М. Бандурка, О.І. Безпалова та О.В. Джафарова наголошують на тому, що керівник органу (підрозділу) поліції повинен: 1) бути прикладом дотримання Конституції та законів України, інших нормативноправових актів, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, професійно-етичних вимог, основних принципів професійної діяльності та правил поведінки поліцейських, а також вимагати їх дотримання від підлеглих; 2) відповідати за віддані (видані) розпорядження (доручення) і накази, наслідки їх реалізації, відповідність їх

законодавству України; 3) об'єктивно оцінювати виконання службових обов'язків підлеглими, а в разі порушення норм законодавства України або недотримання їх вимог – ініціювати притягнення їх до відповідальності згідно із законодавством України [1; 13; 161, с. 250–251].

Так, В.А. Лазаренко серед основних завдань адміністративно-правового регулювання екологічної безпеки називає: 1) створення необхідного підґрунтя для розвитку, стимулювання, покращення стану екологічної безпеки в Україні шляхом удосконалення чинного законодавства; 2) створення ефективної системи суб'єктів та заходів адміністративно-правового регулювання екологічної безпеки; 3) забезпечення ефективних заходів запобігання негативному впливу антропогенної діяльності на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей, а також оцінка ступеня екологічної безпеки господарської діяльності та екологічної ситуації на окремих територіях і об'єктах; 4) запобігання виникненню надзвичайних ситуацій екологічного, техногенного характеру та ефективна ліквідація їх наслідків і т. ін. [85, с. 11]. Таким чином, позиція дослідника прямо пропорційно корелюється із попередньо зазначеними, чітко втілює в собі розуміння деталізації мети адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану на конкретні поетапні кроки. Необхідність досягнення ефективного управління підрозділами Національної поліції України, в умовах особливих безпекових режимів крізь призму норм адміністративного та іншого права, з метою ефективного провадження організаційно-розпорядчої діяльності є беззаперечним компонентом мети такого процесу.

Ю.А. Козаченко пропонує розподіляти завдання на загальні, що властиві для будь-якого правового регулювання та конкретні, які стоять перед адміністративно-правовим регулюванням, що, у свою чергу, розподіляються на певні групи: правова група (вдосконалення законодавства, формування політики, розвиток міжнародного співробітництва); організаційна група (вдосконалення засобів забезпечення прав й інтересів,

системи суб'єктів адміністративного забезпечення, кадрове та ресурсне забезпечення); фінансова група (належне фінансування, наявність страхування); соціальна група (гарантування якості послуг); інформаційно-статистична група (підвищення правосвідомості, проведення роз'яснювальних робіт, проведення соціологічних досліджень) [71, с. 66]. На нашу думку, належить цілковито погодитися з позицією дослідниці, оскільки ефективний розподіл завдань, перш за все, сприяє їх результативному опрацюванню та якнайбільш якісному змістовному наповненню. Крім цього, поділ завдань на правові, організаційні та соціальні, в контексті впорядкування функціонування органів державної влади, що мають на меті забезпечення правопорядку та дотримання прав і свобод людини і громадянина, дозволять більш ефективно провадити зазначену діяльність та відкривають можливості до включення соціуму в цей процес.

Досить старанно до цього питання підійшли вчені-науковці, що вважають доцільним вирішення таких завдань в адміністративно-правовому регулюванні системи державного управління в умовах глобалізації, демократизації та розвитку ринкової економіки: 1) усунення проявів командно-адміністративного стилю управління; 2) стимулювання за допомогою доступних державним органам інструментів ринкових механізмів; 3) підвищення значення і ступеня участі суспільства в регулюванні суспільних відносин [78, с. 327]. На основі вищевикладених положень зазначимо, що стан економічного добробуту поряд зі станом повної захищеності прав та основоположних свобод людини та громадянина є одним із ключових показників загального рівня розвитку тієї чи іншої держави. Підвищення значення і ступеня участі суспільства в регулюванні суспільних відносин, у свою чергу, варто сприймати як індикатор демократичного вектору розвитку суспільства, сприяти якому має ефективно вирішене перше завдання, визначене дослідницею: усунення проявів командно-адміністративного впливу управління, при цьому маються на увазі як нормативно-правові прояви, так і практика державного управління в усіх

галузях суспільного життя. На нашу думку, незважаючи на узагальненість наведеного переліку завдань, за своїм сутнісним наповненням він є близьким до оптимального [74]. Необхідно підкреслити, що з урахуванням вказаних думок вчених та позицій дослідників, необхідно виділити також внутрішньоорганізаційні та зовнішні завдання, котрі пов'язані з різними аспектами правозастосування норм адміністративного права. Адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України, в умовах дії правового режиму воєнного стану зазнало суттєвих змін, зокрема в результаті доповнення законодавства України низкою новел, що значно розширили компетенцію відповідного органу державної влади. Такі кроки, перш за все, потребують внесення корективів до механізму адміністративно-правового регулювання конкретним органом, як на внутрішньоорганізаційному рівні, так і під час комунікації із суспільством.

Варто наголосити, що будь-які завдання, що стоять перед адміністративно-правовим регулюванням у сфері електроенергетики повинні мати правовий характер, в іншому випадку доречність й законність їх реалізації буде доволі спірною. Разом з тим, наведений перелік груп завдань відповідає в більшій мірі державному управлінню загалом, що особливо стосується фінансування та статистики. Щодо соціальних та організаційних завдань, то їх можливо вважати загальними, оскільки вони притаманні для будь-якого правового регулювання у будь-якій із сфер. Спеціальним же завданням можливо вважати диференціацію напрямів регламентування сфери електроенергетики та забезпечення її функціонування незалежно від внутрішніх й зовнішніх загроз [100]. З урахуванням особливостей функціонування Національної поліції України варто поділити змістовне наповнення загальних та спеціальних завдань. В контексті дії адміністративно-правового механізму впорядкування діяльності зазначеного органу державної влади під час дії правового режиму воєнного стану, за формальною характеристикою, можна визначити, що загальні завдання є базовими непорушними установками діяльності всієї поліції, а спеціальними

завданнями Є забезпечення реалізації особливостей поліцейської діяльності під час дії правового режиму воєнного стану.

Завданнями механізму адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки є: упорядкування суспільних відносин у сфері забезпечення екологічної безпеки в тому числі і через створення та вдосконалення відповідної нормативно-правової бази; розроблення основних засад (стратегії) державної політики, програм, планів з питань сталого розвитку, зміни клімату, формування екомережі, захисту територій і населення від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру тощо; впровадження нових та вдосконалення наявних інструментів забезпечення екологічної безпеки; забезпечення ефективного попередження і здійснення контрольної-наглядової діяльності за шкідливими для довкілля і здоров'я чинниками; вдосконалення системи запобіжних заходів та забезпечення здійснення комплексу заходів реагування на надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру; вдосконалення системи інформування населення про екологічні ризики; формування нових фінансово-економічних основ забезпечення екологічної безпеки; створення умов для реалізації кадрового, матеріально-технічного, інформаційного напрямку діяльності суб'єктів відносин у сфері забезпечення екологічної безпеки [95]. Відповідно, слід зазначити, що за аналогією скільки конкретні завдання у сфері адміністративно-правового регулювання діяльності конкретного органу державної влади чітко визначається його повноваженнями та окреслюється у нормативно-правовому підґрунті, належить застосувати ті законодавчі конструкції, що містяться у Законі України «Про Національну поліцію» та законодавстві щодо правового режиму воєнного стану на території України.

Для кращого розуміння завдань адміністративно-правового регулювання сфери електроенергетики доцільно й проаналізувати завдання державного Регулятора, якими відповідно до ст. 3 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах

енергетики та комунальних послуг» є «сприяння ефективному функціонуванню ринку енергетики, їх відкриття для споживачів; інтеграція з ринками Енергетичного Співтовариства, захист прав споживачів, проведення цінової та тарифної політики, створення умов для інвестицій, сприяння конкуренції на ринку енергетики» [100; 121]. Відповідно, застосовуючи національне законодавство за аналогією основними завданнями діяльності Національної поліції України, зокрема й в умовах дії правового режиму воєнного стану і забезпечення правопорядку у суспільстві, а також забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, з урахуванням сучасних безпекових загроз та криміногенної ситуації, у тому числі профілактика злочинності. Відповідні завдання, на нашу думку, мають бути окреслені і в процесі формування юридичної конструкції адміністративно-правового механізму діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Доцільно вказати, що реалізація потреб сучасного демократичного суспільства передбачає єдиний перелік вимог до інститутів держави, до яких варто зараховувати прозорість механізму державного управління, легітимний уряд, відкриту правову та фінансову системи, правову й соціальну безпеку населення, захист історичної та культурної спадщини, результативний та ефективний державний апарат, професійних державних службовців тощо. Отже, суб'єкти управління використовують методи правового регулювання, що передбачають норми адміністративного права, регулятивні або правоохоронні чи імперативні й дозвільні норми [45]. Варто зауважити, що, незважаючи на статичність цих понять, їх наповнення у сприйнятті суспільства є динамічним, у зв'язку з чим потреба в постійній трансформації національної системи державного управління залишається актуальною упродовж усіх етапів розвитку суспільства (що зумовлене постійним зростанням вимог суспільства, пов'язаних із перманентною демократизацією публічних відносин) [74]. Доцільно також додатково вказати, що статичність завдань адміністративно-правового регулювання діяльності Національної

поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану з урахуванням сучасних безпекових загроз та динамічності ведення бойових дій ворога на території України, а також необхідності забезпечення релевантного реагування на вказані фактори та чинники з урахуванням потреб державного суверенітету та територіальної цілісності, а також забезпечення прав і свобод людини і громадянина, також постає під сумнів.

Так, загальні завдання адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики розподіляємо на такі групи: 1) екологічно-правові завдання адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики; 2) економічно-правові завдання адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики; 3) організаційно-правові завдання адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики [100]. Водночас, на нашу думку, дана позиція потребує доопрацювання, оскільки враховуючи інституційний розподіл вказаних завдань та їх об'єктний склад, деякі з них відносяться до однієї групи правового забезпечення та можуть бути поділені по конкретних видах, в одному напрямі реалізації того чи іншого етапу досягнення мети адміністративно-правового регулювання та діяльності відповідного органу державної влади загалом. З урахуванням завдань Національної поліції України в сфері забезпечення правопорядку, а також забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, у тому числі в умовах дії правового режиму воєнного стану, на нашу думку, завдання відповідного процесу адміністративно-правового регулювання належить формувати за інституційними напрямами.

Формування завдань механізму адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки відбувається з урахуванням того, що їх подальша реалізація є прерогативою державних органів. Адже згідно з Конституцією України забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України є обов'язком держави. Однак для досягнення кінцевої цілі – забезпечення стану екологічно безпечного

навколишнього природного середовища для життя та здоров'я людей – необхідна максимальна участь громадськості в адміністративно-правовому забезпеченні екологічної безпеки. Адже адміністративно-правовий механізм забезпечення екологічної безпеки включає як діяльність державних структур, так і діяльність громадянських інституцій, взаємопов'язаних орієнтацією на єдину ціль, але властивими їм методами та способами. Тому ще одним важливим завданням адміністративно-правового механізму забезпечення екологічної безпеки є залучення громадськості та розширення її участі у вирішенні проблем забезпечення екологічної безпеки [95].

Функції адміністративно-правового регулювання. Слід звернути увагу на те, що надання адміністративно-правової характеристики регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану передбачає необхідність аналізу структурних компонентів відповідного процесу до кола яких входять, як обов'язкові так і факультативні елементи. Функції, як один із основних елементів механізму адміністративно-правового регулювання органів державної влади є чи не найважливішим його складником, оскільки їх діяльність має бути впорядкованою та систематизованою та не поглинати компетенцію інших державних інституцій, що власне й указується в категорії функцій. Крім цього, слід підкреслити, що функції є одним із найбільш динамічних структурних компонентів адміністративно-правового механізму регулювання діяльності Національної поліції України, оскільки вони мають конкретне втілення, як у матеріальних так і процесуальних нормах права, майже всіх його галузях.

Розглядаючи правове регулювання в межах загально-правової доктрини слід відмітити, що спираючись на наявні численні дослідження зазначеної категорії О. Зайчук та Н. Оніщенко вважають, що «в юридичній літературі сформувалося майже єдине розуміння правового регулювання як сукупності різноманітних форм та засобів юридичного впливу держави на поведінку учасників суспільних відносин, що здійснюються в інтересах

всього суспільства або певного колективу чи особистості, з метою підпорядкувати поведінку окремих суб'єктів встановленому в суспільстві правопорядку» [52]. Натомість подвійні аспекти у визначенні адміністративно-правового регулювання присутні у дослідженні Д. Кошика. Так, вивчаючи питання економічної безпеки держави науковець розглядає досліджувану нами категорію з двох позицій: 1) з позиції інструментального аспекту – як сукупність адміністративноправових норм, які регулюють управлінські суспільні відносини у сфері економічної безпеки; 2) з позиції діяльнісного аспекту – як системний організуючий вплив спеціально уповноважених органів держави на економічні суспільні відносини за допомогою адміністративно-правових норм та інших юридичних засобів, насамперед адміністративного характеру, з метою їх захисту, вдосконалення та створення належних умов для подальшого розвитку в контексті забезпечення національної безпеки України [80, с. 267]. Таким чином, слід підкреслити, що діючий панівний правовий режим у суспільстві прямопропорційно співвідноситься із нормами і засадами функціонування механізмів адміністративно-правового регулювання органів державної влади, що забезпечують правопорядок в країні та сприяють забезпеченню дотримання прав і свобод людини і громадянина, а також притягненню до різних видів юридичної відповідальності тих осіб, що їх порушили. У цьому процесі найбільш визначальними є категорія функцій конкретного органу державної влади, а для сталого забезпечення його функціонування, визначальним є функції адміністративно-правового регулювання, що хоч і складають теоретико-правову категорію, проте відіграють одну з основних ролей в механізмі адміністративно-правового регулювання.

Таким чином, у всьому розмаїтті функцій адміністративного права цілком логічним є класифікаційний їх поділ й виділення, з використанням критерію сфери регулюючого впливу, економічної функції, що корелюється із положеннями наявних доктринальних, навчальних галузевих фахових джерел щодо доцільності умовного виділення в Особливій частині

адміністративного права (а у сучасних джерелах – Особливого адміністративного права) декількох складових залежно від поділу сфери регулюючого впливу, з урахуванням поділу загальносоціальних функцій галузі права в цілому (адміністративно-правове регулювання економічною, адміністративно-політичною, соціально-культурною сферою) й із більш деталізованим поділом на складові, які вже в назві містять вказівку на «базову» («визначальну») функцію адміністративного права (адміністративно-економічне право, адміністративно-соціальне право тощо) [77]. Слід також вказати, що основною функцією адміністративного права, як галузі, є впорядкування суспільних відносин між особою та державою, при цьому, в якості представника влади та держави в конкретних правовідносинах виступає Національна поліція України, що зобов'язується налагоджувати та забезпечувати ефективну комунікацію в процесі волевиявлення осіб і громадян, щодо правореалізації визначення законодавством України положень з урахуванням об'єктивних безпекових вимог та нормативно-правових приписів правового режиму воєнного стану на території України підтримання якого забезпечується цією ж Національною поліцією України.

До засобів адміністративно-правового регулювання належать можливість надання суб'єктам правових відносин суб'єктивних прав, зобов'язання та заборона. Можливість надання суб'єктам правових відносин суб'єктивних прав – це уповноваження чи дозвіл, що виявляється в делегуванні певних дозволів уповноваженій особі на здійснення нею певних дій. Зобов'язання означає припис виконувати певні активні дії. Заборона передбачає покладання зобов'язання утримуватись від заборонених дій, зобов'язання пасивно поводитись у передбачених законом випадках. Всі способи адміністративно-правового регулювання обумовлені функціями права: регулятивно-динамічного (дозвіл і зобов'язання та регулятивно-статичного (заборона). У правоохоронній сфері переважає регулятивно-статична функція, що реалізується через систему заборон [22]. Таким чином

слід підкреслити, що функції можуть бути класифіковані не лише за сферою застосування, а також за своїм цільовим призначенням що в свою чергу суттєво посилює реалізацію та втілення в життя процесу дії механізму адміністративно-правового регулювання Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану.

Проаналізувавши вищезазначені думки вчених, маємо змогу констатувати, що попри існування різноманітних визначень поняття функцій, фактично в більшості з них функції пов'язуються саме із регулюючою діяльністю. Такою є, зокрема, позиція Ю. Козлова, який, слушно вважаючи вид регулюючої діяльності основною ознакою функцій адміністративно-правового регулювання, визначає їх як найбільш типові, однорідні та чітко виражені види (напрями) відповідної діяльності, що служать інтересам досягнення цілей регулюючого впливу [72, с. 3]. На основі аналізу поглядів науковців у галузі адміністративного права вітчизняна дослідниця Л.В. Сенченко дійшла висновку, що функції адміністративно-правового регулювання – це основні види адміністративно-правової діяльності суб'єкта, пов'язані із його впливом на об'єкти регулювання, що зумовлені досягненням мети та підпорядковані вирішенню конкретних завдань [148, с. 75]. Якщо характеризувати функції адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, належить, перш за все, зауважити на тому, що вони складають ті форми і методи впливу на об'єкт і предмети регулювання, що дозволяють у спосіб виконання покрокових завдань досягнути кінцевої мети такого процесу. Крім цього, однією з особливостей функціонування механізму адміністративно-правового регулювання є перш за все те, що він має конкретні завдання, щодо здійснення регулюючого впливу на порядок функціонування конкретного органу державної влади, тобто проявляє чіткі та змістовні внутрішні характеристики.

Органічними складовими механізму адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури та спорту є

підстави визначати норми права, акти його реалізації, форми та методи, правові відносини. До функціональних складових доцільно віднести юридичні факти, правову свідомість, акти тлумачення права, акти застосування норм права [102]. Усі зазначені структурні компоненти мають аналоги у структурі механізму адміністративно-правового регулювання поліцейської діяльності під час дії правового режиму воєнного стану та втілюються в конкретні методи, форми та засоби діяльності зазначеного органу правопорядку, у сфері забезпечення прав і свобод людини і громадянина та недопущення порушення зазначеного інституту.

Своєю чергою загальні управлінські функції слід розглядати як універсальні види діяльності суб'єктів регулювання, в межах яких вирішуються найбільш типові завдання, що мають відношення до всіх суб'єктів і об'єктів. Серед таких варто зазначити прогнозування, планування, організацію, керівництво, координацію, контроль та облік. В. Малиновський схематично поділяє загальні функції державного управління на чотири категорії: адміністративно-політичні, економічні, соціальні та культурно-освітні функції [94]. Функціями адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України під час дії правового режиму воєнного стану належить визначати структурні компоненти відповідного механізму, що формують основні напрями забезпечення його діяльності відповідно до організаційно-розпорядчої практики. Належить цілком погодитись із віднесенням до даної категорії таких структурних елементів, як планування, контроль-координаційний та організаційно-управлінський блоки, а також прогнозування.

Механізм адміністративно-правового регулювання, об'єднуючи органічну (норми права, акти його реалізації, форми, методи, правові відносини) та функціональну (юридичні факти, правова свідомість, акти тлумачення права, акти застосування норм права) складові забезпечує втілення адміністративно-правового регулювання у правовій поведінці учасників адміністративних правовідносин на основі сприйняття та

наступного відображення у соціально значущій діяльності адміністративних норм у формах дотримання та застосування [102]. Слід підкреслити та цілковито погодитись із тим, що спосіб реалізації функцій Національної поліції України безпосередньо пов'язаний із тим, яким чином та наскільки чітко сформульовані функції адміністративно-правового регулювання діяльності всієї Національної поліції України, оскільки дані теоретико-правові конструкції є взаємопов'язаними та взаємовідповідними.

Поряд із загальними виділяють спеціальні функції, які характеризуються тим, що забезпечують врахування особливостей конкретного суб'єкта та об'єкта його впливу і розрізняються залежно від особливостей галузей (підгалузей), підприємств, установ, організацій тощо. Вітчизняні дослідники адміністративно-правового регулювання у сфері банкрутства зазначають, що функції, разом з властивим їй методом правового регулювання суспільних відносин і галузевими принципами, визначають соціальне призначення права й показують, яка предметна діяльність, які відносини організуються і регулюються правом. Саму тому правові функції виражають спрямованість впливу права на суспільні відносини, тому показником їх реалізації служать соціально-економічні та інші наслідки, що відбулися в результаті дії права. Таким чином у функціях проявляється активна роль права. Своєю чергою превентивна функція проявляється у тому, що спонукає суб'єктів господарювання ефективно та сумлінно вести свої справи та запобігати стану неплатоспроможності [144]. Вираження спрямованості впливу права на суспільні відносини у сфері забезпечення функціонування Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є одним із основоположних елементів відповідного адміністративно-правового механізму, в умовах правової державності та прозорості функціонування органів державної влади.

Функціями адміністративно-правового регулювання у сфері автомобілебудування, на думку Ю.В. Пирожкової, є прогнозування і моделювання, планування, координація, контроль та облік, інформаційне

забезпечення, охорона навколишнього природного середовища від шкідливого впливу автомобільного транспорту, безпечне функціонування сучасного національного автомобіля, створення рівних умов для розвитку господарської діяльності автомобілебудівних підприємств [109, с. 11]. Класифікацію функцій у сфері управління корпоративними правами держави міністерств та інших органів виконавчої влади залежно від їх змісту проводить О.М. Іващенко і визначає адміністративно-правові, господарські та фінансові функції. Характеристика змісту функцій управлінського характеру доводить, що ними не передбачене пряме втручання до сфери реалізації державою корпоративних прав. Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади здійснюють стратегічне управління, а також забезпечення управлінської діяльності [57, с. 15]. Застосовуючи вказані категорії необхідно зважати на особливості організаційного устрою Національної поліції України та специфіку віднесених до її компетенції завдань і функцій, котрі, в свою чергу, прямопропорційно впливають на порядок реалізації механізму адміністративно-управлінської діяльності, котрий більшою мірою формує внутрішньо та зовнішньо організаційні взаємини.

2.2. Принципи та гарантії адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану

Забезпечення ефективної діяльності будь-якого органу державної влади без чіткого визначення всіх елементів їх адміністративно-правового статусу та структурної інтерпретації їх на моделювання адміністративно-правового механізму регулювання діяльності відповідного органу державної влади є неможливим. Коло компонентів механізму адміністративно-правового

регулювання сформульовано теоретиками права досить стійко й одними з основних його елементів є принципи та гарантії.

Слід підкреслити, що принципи та гарантії адміністративно-правового регулювання діяльності національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є базовими структурними компонентами що визначають основу цієї діяльності та забезпечують її ефективну реалізацію на практиці. Без чіткого визначення конкретних принципів здійснює цієї діяльності їх системного поділу на загальні та спеціальні а також надання вичерпного тлумачення кожному із запропонованих У законодавстві України та сформульованих на підставі позиції вчених неможливо повною мірою забезпечити дотримання законності під час провадження відповідної поліцейської діяльності що є фактичним втіленням механізму реалізації державної влади у взаєминах між суспільством та конкретною інституцією.

Крім цього, належить підкреслити, що гарантії адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану слугують інструментами втілення в практичну діяльність та конкретні виниклі взаємини між суспільством і державою окреслених у законодавстві теоретико-правових конструкцій та нормативних положень. Саме тому, чітке формулювання та змістовне наповнення гарантій дозволяє якомога більш ефективно реалізовувати державну політику у будь-якій сфері правовідносин з урахуванням того, що в контексті діяльності Національної поліції України ця сфера полягає в забезпеченні правопорядку суспільства та прав і свобод людини і громадянина.

Принципи адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. Як зазначали теоретики права, принципи - є базовими, тобто вихідними положеннями функціонування будь-якого інституту правовідносин у суспільстві, що формують його основоположні засади та безпосередньо впливають на формування кола його компетенції. Водночас,

формулювання поняття принципів з урахуванням дії адміністративно-правового механізму діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану могло зазнати змін, з урахуванням сучасних законодавчих тенденцій, а тому це питання потребує додаткового опрацювання та аналізу з урахуванням об'єктивних умов сучасності.

Принципи адміністративно-правового регулювання охорони прав на промислові зразки розглядаються О.Ш. Чомахашвілі як правила або основоположні, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, імперативністю, об'єктивним характером, на підставі яких виникають взаємовідносини між суб'єктами адміністративно-правового регулювання у сфері охорони прав на промислові зразки в Україні. Ним запропоновано власний перелік принципів адміністративно-правового регулювання охорони прав на промислові зразки і виділено тринадцять принципів, які взаємодоповнюють один одного [176, с. 13]. Відповідно, універсальність та загальна значущість принципів адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є стійким синергетичним поєднанням тих принципів, що зазначені, як базові для функціонування Національної поліції України, а також тих що прямо визначаються, як основоположні в умовах введення дії правового режиму воєнного стану. Саме тому опрацювання зазначеного теоретико-правового елементу вказаного інституту є надзвичайно важливим для цього дослідження та в подальшому, за умови належного опрацювання, матиме практичних втілення.

Незважаючи на те, що дослідженню питань щодо принципів правового регулювання присвячені праці вчених, треба сказати, що наразі вітчизняні та зарубіжні наукові праці, присвячені дослідженню загальнотеоретичної моделі принципів правового регулювання як самостійної юридичної категорії, відсутні. Як наслідок, принципи правового регулювання не вважаються самостійним юридичним явищем, яке має реальне значення, і продовжують за традицією залишатися практично недослідженою

другорядною категорією, ані властивості, ані ознаки та значення якої дотепер повною мірою не досліджені. Водночас, як справедливо наголошує Н.О. Саглаєва, принципи правового регулювання слід розглядати як базові теоретичні моделі, система специфічних нормативно-правових регулятивних засобів яких залучається до багатьох конкретних механізмів правового регулювання в залежності від специфіки предмета та мети правового регулювання [24; 143]. На нашу думку слушно характеризувати принципи правового регулювання, як ту систему нормативно-правових та організаційно-розпорядчих способів, методів та засобів, що чітко визначають основні орієнтири та межі можливого в реалізації адміністративно-правового механізму діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, оскільки вони синергетично поєднують в собі основні засади і категорії, що включають міри належної та можливої діяльності від всіх правозастосовчих норм.

Правові принципи посідають одне з визначальних місць в адміністративно-правовому регулюванні поліцейської діяльності, оскільки стан їх практичної реалізації слугує індикатором реального дотримання прав і свобод людини в діяльності органів Національної поліції. Поряд з цим, їх важливість та значущість, з одного боку, полягає у здатності уточнювати положення нормативних приписів, а з іншого – дозволяє легітимізувати поліцейську діяльність та виокремити її з-поміж інших видів правоохоронної діяльності органів державної влади. У той же час, поряд із великим практичним значенням, правові принципи поліцейської діяльності відносяться до числа найбільш дискусійних та найменш досліджених напрямів юридичної науки, що, передовсім, пов'язано з відсутністю їх законодавчої систематизації та нормативного закріплення поняття принципів поліцейської діяльності [146]. Проте, на нашу думку, зазначену позицію автора належить дещо деталізувати, оскільки Закон України “Про національну поліцію” чітко визначає конкретний перелік принципів діяльності органу державної влади, а правозастосована практика у сфері

забезпечення прав і свобод людини і громадянина їх уточнює та наповнює конкретним змістом що в подальшому досліджується вченими. З урахуванням механізму функціонування Національної поліції України, крізь призму виключно норм законодавства України, накопичення теоретико-правових знань і питання принципів адміністративно-правового регулювання діяльності національної поліції України не є практично застосованим і не завжди знаходить своє відображення у відповідних законодавчих положеннях.

Аналізуючи зміст визначених законодавством України принципів діяльності Національної поліції України, на нашу думку, слід зазначити, що вони у своїй сукупності визначають основи для здійснення переважно правоохоронної діяльності та протидії злочинності відповідними уповноваженими особами. Крім того, частина керівних засад діяльності, що визначена в спеціальному законодавстві, має відношення виключно до поліції як центрального органу виконавчої влади, що, в свою чергу, звужує обсяг принципів діяльності поліцейських [88]. При цьому, принципи адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану дещо трансформується та уточнюється з урахуванням необхідності більш ефективного застосування заходів переконання та примусу Національної поліції України, під час забезпечення прав і свобод людини і громадянина в межах здійснення правоохоронної діяльності та протидії злочинності відповідними поліцейськими чи іншими посадовими особами Національної поліції України.

Для ґрунтовного дослідження вчені рекомендують звертатися до генези поняття «принцип». Юридична енциклопедія вказує, що «принцип» походить від французького *principe*, від латинського *principium* – початок, основа та означає основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного

права, політичної, державної чи громадської організації. Сучасна правова енциклопедія дає визначення, що принципи права – це закріплені в праві головні ідеї, вихідні начала, або основи функціонування, що характеризують його зміст, головне призначення права, обумовлені загальними закономірностями розвитку суспільства [48; 156]. Слід підкреслити, що принципи адміністративно-правового регулювання визначають основні засади здійснення реалізації відповідного механізму в умовах соціально-правової взаємодії суспільства та держави. В даному випадку суспільний інтерес полягає в необхідності забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, що прямо визначається Конституцією України та можуть бути тимчасово обмежені в умовах дії правового режиму воєнного стану. Державний інтерес, в свою чергу, полягає в необхідності такого забезпечення якості функціонування Національної поліції України в умовах вказаного режиму, що дозволить підтримати правопорядок у суспільстві на найвищому рівні.

Принципи адміністративно-правового регулювання у сфері автомобілебудування, зазначає Ю.В. Пирожкова, – це правила, основоположні ідеї, на підставі яких здійснюється ця діяльність. Такими принципами, на її думку, є: законність; демократизм; цілеспрямованість; ефективність; об'єктивність; розподіл влади; публічність; соціальна спрямованість; оптимізація регулюючого впливу; конкуренція; керованість; комплексність; контрольованість; єдиноначальність і колегіальність; централізація і децентралізація; плановість [109, с. 13]. Водночас, належить зазначити, що позиція автора є дещо загальною, оскільки окреслені принципи відносяться до функціонування будь-якого органу державної влади та складають основу демократичного урядування всіх цивілізованих країн сучасного суспільства. В тому числі, вказані принципи можуть бути застосовані до адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України, зокрема й в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Слушною також є думка М.В. Цвіка, який, підкреслюючи значення правових принципів, зазначає, що вони виступають в якості своєрідних «нервових центрів права», оскільки їх сутність полягає у закріпленні в змісті правових актів керівних вимог, яким повинні відповідати і підкорятися усі правові норми, щодо яких принципи мають пріоритет [172, с. 58]. Належить цілком і повністю погодитися з позицією авторитетного дослідника, оскільки принципи котрі визначаються, як основоположні засади в подальшому формують всю архітектуру функціонування будь-якого органу державної влади адміністративно-правове регулювання якого здійснюється. Відповідно, під цю категорію підпадають всі без виключення дії, що вчиняються посадовими особами цього органу, що безпосередньо впливає на міру можливості та доцільності здійснення тієї чи іншої діяльності.

У свою чергу, сутність принципу політичної нейтральності для працівників МВС України, зміст якого розкрито в частині 5 розділу 2 Правил етичної поведінки працівника апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, зводиться до: 1) недопущення впливу політичних інтересів на дії та рішення працівників МВС) 2) відмови від публічної демонстрації політичних поглядів і симпатій; 3) дотримання вимог стосовно обмежень щодо політичної діяльності, встановлених законом стосовно окремих категорій працівників МВС; 4) уникнення використання символіки політичних партій під час виконання працівниками МВС своїх обов'язків; 5) забезпечення прозорості у відносинах з особами, що виконують політичні функції [88; 117]. Зазначена теоретико-правова характеристика принципу політичної нейтральності, перш за все характеризує те, що будь-який принцип має внутрішню структуру та конкретні ознаки, що і формують базові підвалини для подальшого спрямування процесу адміністративно-правового регулювання відповідного органу державної влади. Чільно буде підкреслити, що принцип політичної нейтральності застосовується також і в діяльності Національної поліції України, зокрема і під час дії правового

режиму воєнного стану, оскільки така діяльність, перш за все має бути спрямована на забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина за будь-яких умов і обставин, керуючись виключно правовими нормами та розумінням сутності і змісту інституту прав людини.

При дослідженні механізму адміністративно-правового регулювання державного молодіжного житлового кредитування О.Б. Німко виокремлює такі принципи адміністративно-правового регулювання у цій сфері: законність; верховенство права; розподіл влади; гласність; ефективність діяльності органів адміністративно-правового регулювання; соціальна спрямованість; відповідальність; контрольованість; участь громадян та їх об'єднань в адміністративно-правовому регулюванні; а також спеціальні принципи, за якими має будуватися адміністративно-правове регулювання у досліджуваній сфері: повернення, строковість, платність, цільове використання, забезпеченість, відповідальність [105, с. 11–12]. Безперечно, поділ принципів на загальні та спеціальні позитивно впливає, зокрема і в контексті системності здійснюваного нами дослідження, оскільки в даному випадку загальними принципами діяльності Національної поліції України є ті, що прямо зазначаються Законом України “Про національну поліцію” спеціальними ж, є ті принци такої діяльності, та її адміністративно-правового регулювання відповідно, що застосовуються під час введення дії правового режиму воєнного стану та безпосередньо регулюють і спрямовують функціонування Національної поліції України в цей період, крізь призму визначених для неї завдань.

Науковці стверджують, що до загальних принципів адміністративно-правового регулювання у сфері кадрового забезпечення Національної поліції України відносяться: 1) принцип верховенства права як основа правової системи демократичного суспільства поширюється на всі правовідносини і означає, що людина, її права та свободи визнаються найвищими соціальними цінностями, які визначають зміст і спрямованість будь-якої діяльності держави; 2) принцип дотримання прав і свобод людини, який зумовлює такий

характер функціонування Національної поліції України, за якого її кадри спрямовували б свою діяльність безпосередньо на втілення в життя прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою, і сприяли їхньої реалізації; 3) принцип законності, відповідно до якого всі кадри Національної поліції України зобов'язані діяти виключно на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України, їм заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази; 4) принцип відкритості та прозорості, який передбачає, що поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері забезпечення органів та підрозділів Національної поліції України кваліфікованими кадрами з необхідним рівнем професійних та особистих якостей, здатними ефективно виконувати покладені на них обов'язки; 5) принцип політичної нейтральності, згідно з яким поліція забезпечує захист прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності, а також, що поліція у своїй діяльності є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань [24]. Вказані принципи, перш за все, формують внутрішню архітектуру механізму адміністративно-правового регулювання у сфері кадрового забезпечення Національної поліції України, що може бути застосовано також і в загальному розумінні адміністративно-правового механізму забезпечення функціонування Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. Крім цього, слід підкреслити, що кадровий добір та кадрова робота, як одні з базових напрямів в структурі роботи Національної поліції України є чи найважливішим напрямом під час дії правового режиму воєнного стану, який безпосередньо забезпечує спроможність Національної поліції України до виконання покладених на неї завдань.

Зокрема, Р.В. Розумяк обстоює існування двох груп правових принципів, до числа яких відносяться, як ті, що закріплені в нормах права, так і такі, що існують поза межами нормативно-правових актів. На переконання вищевказаного дослідника, одна група принципів, будучи втіленою в нормах права, виступає в якості органічного складового елементу правової системи держави, а друга група уособлює так звані неправові принципи, систему яких складають соціально значущі ідеї, сформульовані окремими фахівцями в галузі права в наукових публікаціях, публічних виступах, які не знайшли нормативного закріплення. Також, до числа вказаних принципів вчений відносить основоположні ідеї, які знайшли відображення у правосвідомості, правовій культурі, моралі і т.д. [130, с. 62–63]. Слід зауважити, що правові принципи, що входять до структури адміністративно-правового механізму забезпечення функціонування Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану мають бути чітко визначені в законодавстві України, оскільки всі, без виключення органи державної влади, зобов'язані функціонувати виключно в межах і у спосіб прямо визначені нормами законодавства України. Крім цього, слід підкреслити, що сучасні теоретико-правові тенденції, щодо формулювання поняття принципів та їх змістовного наповнення можуть стати стійким фундаментом для подальшого розроблення відповідного інституту та наукових подальших пошуків в даному векторі з урахуванням обставин і умов об'єктивної реальності та сучасної безпекової ситуації на території України.

Аналізуючи чинний перелік посад, які можуть бути заміщені поліцейськими в державних органах, установах та організаціях, що затверджений указом Президента України від 9 грудня 2015 року № 691, можна виділити такі категорії юридичних осіб, до яких наразі можуть бути відряджені поліцейські, зокрема це: 1) Міністерство внутрішніх справ України; 2) установи та організації, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України; 3) Державне управління справами

[88, с. 114]. З огляду на визначене вище, можна переконатися, що поліцейські можуть виконувати посадові обов'язки за основною, неатестованою посадою у відповідних цивільних органах, установах та організаціях, що безпосередньо не пов'язані із правоохоронною діяльністю і боротьбою зі злочинністю. Таким чином, це створює прогалину в наявній системі принципів діяльності поліції, сутність якої полягає в тому, що не всі напрями і сфери роботи поліцейських охоплено принципами, які закріплено в Законі України «Про Національну поліцію» [88]. Водночас, у контексті нашого дослідження необхідно зазначити, що прогалини та внутрішнє неузгоджені між системою діючих принципів, що функціонують в Національній поліції України та, які на неї поширюються, а також тих принципів, що регулюють діяльність Міністерства внутрішніх справ України та відповідних законодавчих вихідних конструкцій, що складають фундамент дії правового режиму воєнного стану на території України, потребують подальшої нормативно-правової та законопроектної роботи з метою усунення внутрішніх недоліків та приведення у відповідність вказаних норм до законодавства України.

У відносинах же неурядових правозахисних організацій із державними органами діють такі принципи: 1) заохочення участі неурядових організацій в урядових і квазіурядових механізмах для діалогу, консультації й обміну, з метою пошуку шляхів вирішення потреб суспільства; 2) неупередженість державних органів при наданні урядових субсидій, укладення контрактів чи надання пожертви індивідуальним неурядовим організаціям чи їхнім групам; 3) консультування не повинно розглядатися ані урядами як засіб поглинання неурядових організацій через сприйняття урядових пріоритетів, ані неурядовими організаціями як приманка для заперечення чи поставлення під загрозу їхніх (НУО) цілей і принципів; 4) урядові органи можуть працювати з неурядовими організаціями для досягнення цілей державної політики, але не повинні намагатися заволодіти ними чи змусити їх працювати під своїм контролем; 5) з неурядовими організаціями повинні також консультуватися

під час написання проектів первинного і вторинного законодавства, що зачіпає їхній статус, фінансування чи сфери діяльності [171].

А.М. Колодій підкреслює, що в юридичній літературі минулого та сучасності не сформовано єдиної позиції щодо визначення поняття принципів права. Незважаючи на відмінність у поглядах на проблему принципів права, юридична наука у відповідні історичні епохи була єдиною у проголошенні певних положень та ідей як принципів права. Іншими словами, принципи права – це такі правові явища, які безпосередньо пов'язують зміст права з тими закономірностями суспільного життя, на яких ця правова система побудована і які вона закріплює. Сама ця залежність зумовлює характер правотворчості, зміст правових норм, способи і методи реалізації права [75, с. 20–21]. Взаємовідповідність закономірностей системи права, що діє на території України, а також тих принципів, що прямо визначають функціонування Національної поліції України, зокрема й в умовах дії певного правового режиму є необхідною умовою та характерною ознакою функціонування правової державності на території конкретної країни. Крім цього, принципи адміністративно-правового режиму та його конституційно-правових особливостей, щодо впорядкування суспільних відносин під час воєнного стану, так само співвідносяться із закономірностями системи права, що діє на території конкретної держави та міжнародно визначеними стандартами у сфері прав людини.

На окрему увагу заслуговують запропоновані Д.С. Денисюком на основі поведеного дослідження критерії до принципів діяльності поліції, зокрема: положення, що становить принцип, завжди має бути закріплено в законі, тобто бути правом; принцип – це не будь-яке, а основне правило, що відбиває сутність діяльності поліції; дія (бездіяльність) співробітників поліції, в процесі здійснення яких порушуються принципи діяльності поліції, не можуть бути визнані законними; недотримання вимог одного принципу діяльності поліції неминуче призводить до порушень положень якого-небудь іншого принципу; принципи діяльності поліції завжди мають відображати її

гуманізм [44, с. 65]. Так, до вказаного автором належить зазначити, що будь-яка форма порушення базового чи спеціального принципу адміністративно-правового регулювання діяльності поліції призводить не лише до необхідності притягнення до юридичної відповідальності конкретної посадової особи, а й ставить під сумнів ефективність внутрішньоорганізаційної діяльності конкретного підрозділу чи всієї Національної поліції України загалом, оскільки неточності в даній сфері прямопропорційно впливають на погіршення стану дотримання прав і свобод людини і громадянина та ефективність боротьби зі злочинністю.

Враховуючи зазначене, автори пропонують на законодавчому рівні закріпити такі принципи адміністративно-правового регулювання діяльності неурядових правозахисних організацій: 1) законність; 2) гуманізм; 3) заохочення участі неурядових правозахисних організацій в урядових програмах із захисту прав та інтересів різних груп населення та юридичних осіб; 4) неупередженість державних органів при наданні урядових субсидій чи укладення контрактів із неурядовими правозахисними організаціями; 4) взаємне безкорисне консультування як у процесі створення законодавства, так і в процесі правозастосовчої діяльності, без наслідків поглинання державою неурядових організацій тощо [38]. Водночас, нами пропонується лише більш ґрунтовно дослідити принципи діяльності поліції, крізь призму адміністративно-правового механізму і регулювання її функціонування, а також синергетично та взаємовідповідно порівняти їх із принципами дії правового режиму воєнного стану на території України, з метою їх взаємодоповнення та виведення конкретного адміністративно-правового компонента зазначеного вище механізму.

Не можна заперечувати й існування принципів адміністративно-юрисдикційної діяльності органів (підрозділів) Національної поліції, до числа яких, за обґрунтованим переконанням С.Г. Брателя, віднесено принципи: законності, охорони інтересів держави й особи, публічності, об'єктивної істини, рівності громадян перед законом, оперативності, а також

презумпції невинуватості, згідно з якою особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, вважається невинуватою до тих пір, поки протилежне не буде доведено та зафіксовано у встановленому законом порядку [23, с. 73]. Зазначені принципи відносяться до категорії загальних принципів функціонування Національної поліції України і зокрема, з урахуванням того, що в умовах дії правового режиму воєнного стану не існує обставин, щодо ймовірного чи можливого обмеження зазначених позицій, вони мають бути дотримані в межах загального принципу законності, публічності та прозорості діяльності Національної поліції України.

Стосовно спеціальної групи принципів, які безпосередньо мали б враховуватися під час реалізації своїх повноважень поліцейськими, які реалізують інформаційно-аналітичний напрям діяльності в Національній поліції, слід звернути увагу на ті, що визначені у статті 2 Закону України «Про інформацію», такі як: 1) гарантованість права на інформацію; 2) відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; 3) достовірність і повнота інформації; 4) свобода вираження поглядів і переконань; 5) правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; 6) захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя [88; 118, ст. 2]. Водночас, як і зазначалось нами попередньо, така категорія спеціальних принципів, як право на інформацію, відкритість діяльності поліції та можливість свободи вираження переконань й, у тому числі, право на приватне життя мають пропорційно співвідноситися із реальними безпековими загрозами, а також визначеними принципами дії правового режиму воєнного стану на території України з метою забезпечення не лише публічної безпеки і порядку, а також державної безпеки та територіальної цілісності.

Гарантії адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. Гарантії, як базова теоретико-правова категорія, перш за все, впливають на можливість втілення в життя визначених у нормативно-

правових актах поняття категорій. Вони є тими інструментами, що забезпечують право реалізацію можливостей Національної поліції України у сфері забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина та підтримання правопорядку, крізь призму запобігання та боротьби зі злочинністю.

Поняття «адміністративно-правові гарантії» використовується як узагальнююче для групи адміністративно-правових засобів, за допомогою яких адміністративно-правові відносини з ідеальних, абстрактних моделей перетворюються на реальні. Гарантії виступають необхідною частиною адміністративно-правового механізму забезпечення прав фізичних і юридичних осіб при здійсненні державного нагляду та контролю [91]. Таким чином, гарантії адміністративно-правового механізму регулювання діяльності Національної поліції України є такими інструментами, що з формальних нормативних приписів, котрі складають можливості Національної поліції України у сфері визначеної її компетенції, формують можливість правореалізації чітких і конкретних дій та повноважень.

Таким чином, наведені наукові погляди вчених-адміністративістів дозволяють зробити висновки стосовно того, що при визначенні термінологічного поняття адміністративно-правові гарантії, слід виходити з того, що воно повинно у своєму змісті відобразити дві важливі, на наш погляд, складові. Перша складова цього поняття дає змогу відповісти на питання «яким чином забезпечується», а друга складова – «що саме забезпечується». Аналізуючи наведені вище визначення, вбачається, що більшість учених додержується думки про те, що права дитини забезпечуються саме засобами, крім того, вчені теоретики та вчені-конституціоналісти також оперують термінами «способи», «умови», «інститути», «принципи» і «норми» [103]. Водночас, на нашу думку, поняття принципів співвідноситься із гарантіями, як теоретична складова та практичний інструмент втілення в життя. Саме тому, на нашу думку, необхідно підкреслити, що способи, умови, інструменти та норми є тими

адміністративно-правовими характеристиками, що структурно наповнюють поняття та категорію гарантій адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в широкому розумінні, у тому числі, під час дії правового режиму воєнного стану.

На відміну від інших видів гарантій (наприклад, кримінально-правових, цивільно-правових), адміністративноправові гарантії створюють правові можливості для реалізації суб'єктами наявних прав оперативно та з меншими витратами. Адміністративно-правові гарантії у забезпеченні прав фізичних і юридичних осіб при здійсненні державного нагляду та контролю не вичерпують всього обсягу державного гарантування, що використовується для забезпечення прав контрольованих осіб. Ефективно дані інструменти можуть виконувати функції при спільній дії з іншими гарантіями і іншими адміністративно-правовими засобами, за умови залучення до процесу гарантування всіх соціальних інститутів, а не тільки публічної адміністрації [91]. Важливість адміністративно-правових гарантій, перш за все визначається також і особливостями дії правового режиму воєнного стану на території України, оскільки будучи тими практичними елементами теоретико-правових положень законодавства України, вони забезпечують можливість ефективного, своєчасного та результативного використання тих чи інших повноважень поліцейського, з метою забезпечення покладених на всю Національну поліцію України функцій, у тому числі в умовах безпекових загроз спричинених воєнним станом.

І.І. Сіліч до гарантій забезпечення прав і свобод громадян в адміністративно-правовій сфері відносить: правову культуру і правову активність особи; право на отримання відповідної інформації; право на правову допомогу; право на звернення з метою захисту своїх прав і свобод; адміністративно-процесуальний контроль, нагляд органів прокуратури та процесуальну діяльність суб'єктів, які безпосередньо представляють інтереси громадян при розгляді і вирішенні адміністративних справ [150]. Важливим є підкреслити, що в умовах дії правового режиму воєнного стану ті чи інші

гарантії, з урахуванням особливостей та конкретних прецедентів спричинених поведінкою певної особи, можуть бути тимчасово обмежені в реалізації у спосіб застосування інших адміністративно-правових інструментів, у тому числі гарантії функціонування Національної поліції України, в умовах безперервності та необхідності ефективного реагування на всі безпекові загрози.

Ефективне впорядкування сукупності процедур правил методів способів і засобів, що забезпечують адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, дозволяє співмірно забезпечити, як ефективне реагування на всі безпекові загрози і дотримання прав і свобод людини і громадянина та забезпечення правопорядку в широкому, загальнодержавному розумінні.

Гарантії в адміністративно-правовому механізмі забезпечення прав фізичних і юридичних осіб займають значне місце, але не вичерпують його обсягу. Вони, як правові гарантії, встановлюються та діють для певної мети за допомогою властивого інструментарію щоб впливати на соціальне середовище та на людей та забезпечити дію суб'єктивних прав учасників суспільних відносин, їх повноцінну реалізацію, захистити правовідносини від посягань та порушень [70, с. 60]. Водночас, необхідно підкреслити, що гарантії, як спосіб впливу на суспільні відносини між державою та соціумом, а також інструмент надання їм юридичної визначеності, розглядається нами крізь призму діючих норм правового режиму воєнного стану, що вкладає у свій зміст левову частку адміністративно-правових обмежень.

З точки зору системності всіх видів гарантій прав і свобод, духовні гарантії тісно пов'язані з іншими видами гарантій - політичними, соціальними, економічними. Це обумовлено тим, що в сфері охорони громадського порядку реалізуються такі права громадян, як право на повагу, особистої гідності, честі, спокою і недоторканності. Очевидно, що реалізація таких прав можлива лише в обстановці стабільності, спокою процесів суспільного життя - в першу чергу, процесів спілкування не в колективі.

Соціальна психологія розглядає спілкування в ситуаціях поведінки не в колективі, як спілкування в тих об'єднаннях людей, які виникли на короткий термін, часто за випадковим приводом. Традиційно духовні (їх іноді визначають як ідеологічні) гарантії розумілися як культура суспільства, освіченість і свідомість його членів і т.д. Активною складовою духовних гарантій прав і свобод громадян визнається правосвідомість [15]. Слід підкреслити, що сфера охорони публічного порядку та безпеки, а також протидії злочинності та забезпечення прав і свобод людини і громадянина у спосіб реалізації поліцейських заходів, потребує високого рівня гарантування, оскільки відмінність принципів функціонування Національної поліції України, а також засад діяльності суспільства, має враховуватись під час нормативного визначення гарантій обох суб'єктів зазначених правовідносин.

В такому контексті, слід звернутись до ще однієї позиції І. Ієрусалімової, котра стверджує, що в основі адміністративно-правового механізму захисту прав і свобод людини та громадянина лежить така категорія адміністративного права як «адміністративно-правовий статус», що розуміється ученими й дослідниками як система засобів, що є елементами впливу цієї галузі права на суспільні відносини та встановлювані її нормами гарантії реалізації цих прав [58, с. 91]. Таким чином слід, погоджуючись із позицією авторки, додатково підкреслити, що співвідношення адміністративно-правового статусу людини і громадянина, а також Національної поліції України, як органу державної влади прямопропорційно впливає на механізм гарантування зазначених правовідносин та необхідності врахування всіх можливих об'єктивних обставин, що впливають на їх плин і можуть деструктивно вплинути на рівень правової державності в країні.

Адміністративно-правові гарантії характеризуються низкою якостей. Аналіз наукових джерел з проблеми дозволяє назвати основні властивості адміністративно-правових гарантій, що забезпечують реалізацію прав фізичних і юридичних осіб при здійсненні державного нагляду та контролю:

мають публічно-правову природу і орієнтовані на забезпечення публічних інтересів учасників наглядово-контрольних відносин; похідні від конституційних гарантій, які є первісними та універсальними гарантіями прав фізичних і юридичних осіб, розвивають та конкретизують їх; опосередковані нормами права та реалізуються у межах адміністративно-правового порядку щодо певних адміністративних процедур; носять обслуговуючий, захисний і охоронний характер стосовно прав суб'єктів наглядово-контрольних відносин; є складовою механізмом забезпечення прав фізичних і юридичних осіб як учасників наглядово-контрольних відносин і одночасно виступають елементом адміністративно-правового статусу фізичної особи та правового становища юридичної особи; потреба у зверненні виникає у зв'язку з практичною діяльністю органів публічної влади щодо реалізації наглядово-контрольних повноважень; мають особливу юридичну силу, спрямовану на подолання перешкод, що стоять на задоволенні інтересів і реалізації прав фізичних і юридичних осіб при здійсненні державного нагляду та контролю; виконують роль засобу стримування поведінки, що відхиляється, з боку інших учасників наглядово-контрольних відносин; призводять до застосування до конкретних результатів у вигляді створення умов для безперешкодної реалізації фізичними та юридичними особами прав у наглядово-контрольних відносинах, охорони та захисту прав та інших юридичних наслідків, опосередкованих функціями гарантій; у реалізації забезпечені примусовою силою держави; спираються на легальну можливість застосування до порушників прав фізичних і юридичних юридичної відповідальності за порушення їх дії; об'єктивовані та формалізовані в нормах адміністративного права, у різних адміністративно-процесуальних документах та діях [91]. Таким чином, слід підкреслити, що основні особливості адміністративно-правових гарантій регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, полягають у реалізації такої державної та відомчої політики забезпечення дотримання прав і свобод

людини за якої буде максимально дотримано державний та суспільний інтерес у захисті територіальної цілісності та суверенітету, та мінімально обмежено права і свободи людини і громадянина.

Герасимів В.М. пропонує оновити та уточнити Закон України «Про Національну поліцію» з метою відповідності сучасним викликам та стандартам правопорядку. Це, на його думку може передбачати чітке визначення завдань та повноважень поліції, забезпечення їх незалежності, гарантії прав громадян під час взаємодії з поліцією та механізми внутрішнього контролю. Розділ 7 вищезгаданого закону «Загальні засади проходження служби в поліції» також потребує вдосконалення, щоб встановити вимоги до професійного розвитку поліцейського персоналу, системи атестації та просування службою, а також механізми внутрішнього контролю та дисципліни; стосовно організаційної структури поліції, процедур набору та підготовки поліцейського персоналу, фінансування та матеріально-технічного забезпечення. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» потребує оновлення, щоб забезпечити більш прозорі та ефективні процедури контролю за оперативно-розшуковою діяльністю поліції, у тому числі і забезпечення відповідних гарантій прав та свобод громадян [33]. Зазначені пропозиції, в тому числі відносяться до категорії гарантування адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України, в умовах дії правового режиму воєнного стану, оскільки діяльність зазначеного центрального органу виконавчої влади, станом на сьогодні, є досить завантаженою та поліваріативною, що потребує чіткого нормативного закріплення та подальшого наукового опрацювання.

Таким чином, спираючись на вищевикладене найбільш логічним є виділення безпосередньо юридичних гарантій та гарантій обумовлених правом. В кожному окремому випадку набір обох груп гарантій може варіюватись відповідно до особливостей з якими їх пов'язано. Основуючись на наведеній класифікації, визначимо перелік гарантій, які спрямовані на забезпеченні застосування заходів адміністративно-правового примусу

органами поліції. Варто зауважити, що група юридичних гарантій є найбільшою та складається з декількох підгруп серед яких першою варто виділити конституційні гарантії забезпечення здійснення адміністративно-правового примусу в діяльності органів поліції [60].

Висновки до розділу 2

У даному розділі було проаналізовано мету, завдання та функції, а також принципи та гарантії адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, оскільки вказані структурні елементи є основними компонентами, що складають відповідний механізм та концептуально впливають на можливість ефективного функціонування відповідного центрального органу виконавчої влади

Охарактеризовані у даному підрозділі позиції, перш за все лише підкреслюють важливість адміністративно-правового гарантування в регулюванні діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, що в свою чергу, спричинило поділ гарантій на загальні та спеціальні, а також виокремлення їх видів за сферою правозастосування, відповідно до вектору діяльності Національної поліції України, що в сукупності із чітко визначеними принципами вказаного механізму, а також його метою та завданнями дозволить ефективно реалізовувати поліцейські функції та здійснювати, як внутрішнє так і зовнішнє адміністративно-правове регулювання діяльності зазначеного центрального органу виконавчої влади з урахуванням усіх безпекових загроз в умовах дій правового режиму воєнного стану на території України.

Автором підкреслюється, що мета адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України полягає в необхідності

забезпечення такого рівня ефективності та злагодженості виконання завдань та реалізації повноважень зазначеного центрального органу виконавчої влади, що дозволить співмірно із реальними загрозами забезпечити права і свободи людини і громадянина в умовах дії надзвичайного правового режиму. За змістом, мета визначається науковцями, як кінцеве бачення правильного адміністративно-правового регулювання діяльності того чи іншого органу державної влади, а тому, є лаконічно сформульованим конкретним результатом того, як має бути.

Характеризуючи завдання адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, було досягнуто позиції про те, що вони безпосередньо втілюють сформульовану мету та служать для фрагментації її покрокового досягнення, з урахуванням різноманітних особливостей та напрямів діяльності відповідного центрального органу виконавчої влади. Крім цього, характеризуючи функції, як один із базових структурних елементів зазначеного механізму в діяльності Національної поліції України загалом та зокрема в умовах дії правового режиму воєнного стану, автором зазначається, що вони надають процесуального змісту формально визначеним юридичним нормам та дозволяють наситити зміст і сутність адміністративно-управлінського впливу в діяльності поліції, як всередині так і ззовні, конкретною формою.

Аналізуючи принципи та гарантії адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану обґрунтовано позицію про те, що вони є тими структурними компонентами теоретико-правового змісту вказаного механізму, що чітко визначають базові засадничі поняття, а також форми методи та способи здійснення діяльності Національної поліції України з урахуванням особливостей правового режиму воєнного стану та уможливають їх практичну реалізацію й утілення в повсякденну поліцейську діяльність.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання діяльності підрозділів поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану та його імплементація до законодавства України

Зміст і сутність використання міжнародного досвіду на території нашої держави обґрунтовується, перш за все тим, що триваючі стрімко євроінтеграційні процеси зумовлюють необхідність та потребу внесення змін до законодавства України, що регулюють ті чи інші сфери суспільних відносин, у тому числі, це питання відноситься до компетенції та охоплюється нормами і конструкціями, що забезпечують адміністративно-правове регулювання діяльності підрозділів поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану. Слід зауважити, що не лише дослідження такого зарубіжного досвіду є основним завданням нашого дослідження та складає предмет і об'єкт даного підрозділу. Пов'язані питання з процесами вивчення зарубіжного досвіду так само складають науковий інтерес, як от імплементація стійких та результативних нормативно-правових законодавчих та організаційних конструкцій, механізму регулювання діяльності підрозділів поліції в країнах європейського простору.

Крім цього, слід звернути увагу на тому, що реформа поліції, що була проведена в 2015 році, перш за все взяла за основу європейську модель управління підрозділами правопорядку й відповідно даний аспект діяльності має бути врахований під час всіх, без виключення, наукових пошуків пов'язаних із оптимізацією діяльності поліцейських підрозділів, у тому числі

в умовах дії правового режиму воєнного стану. На нашу думку, слід перш за все сконцентруватись на дослідженні тих чи інших аспектів регулювання діяльності поліції в країнах європейського простору [163].

Як доречно зауважує А.М. Клочко, сьогочасні вимоги до поліції передбачають доволі високий рівень професіоналізму, що ґрунтується на етичності, відповідальності й сумлінності поліцейських службовців. Лише така поліція, як показує міжнародний досвід, може належним чином здійснювати покладені на неї повноваження. Водночас слід зазначити, що міжнародні стандарти роботи поліції характеризують якість функціонування органів правопорядку. Їх упровадження, як показує міжнародний досвід, підвищує якість і ефективність діяльності поліції. Водночас міжнародноправові стандарти діяльності поліції дають змогу врахувати сукупність факторів, що впливають на поведінку професіонала, і розробити технологію формування гідного здійснення службової діяльності та поведінки відповідно до професійних і громадянських обов'язків, відповідально й етично. Тому запозичення й інтеграція зазначених стандартів у діяльність національних правоохоронних органів є першочерговим завданням, що ставиться перед державою [66]. Таким чином залученням міжнародного досвіду уможлиблюється підвищення якості функціонування, всіх без виключення центральних органів виконавчої влади, а зокрема і Національної поліції України, як основного у сфері забезпечення правопорядку та дотримання прав і свобод людини і громадянина, що в свою чергу наближає українську правоохоронну систему до взаємоінтеграції з аналогічними системами на теренах Європейського Союзу та інтенсифікує євроінтеграційні процеси загалом. Можна також звернути увагу на тому, що удосконалення функціонування Національної поліції України крізь призму покращення її адміністративно-правового регулювання може мати декілька аспектів, як нормативно-правовий, так і організаційно-управлінський, оскільки виконання визначених законодавством України та ратифікованого

міжнародного законодавства вимог, є не менш важливим ніж його продукування.

Сучасна поліцейська система Франції являє собою складний апарат. Більшість функцій у сфері гарантування публічної безпеки і порядку виконує жандармерія. Адміністративна поліція займається попередженням правопорушень і виконує інші профілактичні функції. Повноваження поліції Французької республіки у сфері гарантування публічної безпеки і порядку визначено Законом Франції «Про посилення безпеки і захисту свободи особи» від 1981 р. [19, с. 602]. Зазначене дозволяє сформувати позицію про те, що поліваріативність застосування інструментів адміністративно-правового регулювання діяльності поліції може бути значно розширена за урахуванням плюралізму визначених до компетенції поліції завдань. Аналогічно із наведеним прикладом, Національна поліція України так само здійснює широкі функції та виконує відповідні завдання, що значно посилює потребу належного адміністративно-правового регулювання цього процесу.

Науковці справедливо стверджують, що підписання Україною міжнародних угод обумовлює неухильне дотримання стандартів у сфері захисту прав людини під час реалізації правоохоронної функції. Тому постає нагальна потреба в погодженні засад діяльності системи відповідних органів внутрішніх справ України зі світовими, зокрема європейськими, стандартами. У той же час міжнародні стандарти забезпечення прав і свобод людини мають бути фундаментальними принципами в діяльності працівників відповідних правоохоронних органів та відповідати вимогам демократичного, громадянського суспільства. Їх професійна діяльність щодо забезпечення прав і свобод людини відповідно до міжнародних стандартів є багатоаспектною, результати її залежать не лише від професіоналізму її працівників, а й від рівня довіри до них з боку громадян, налагодження співпраці з міжнародними поліцейськими організаціями та органами в цій сфері [56; 154, с. 96]. Слід зауважити, що контекст трактування змісту і сутності прав і свобод людини і громадянина та його практичне застосування

під час діяльності будь-якого поліцейського підрозділу, як на території України, так і Європейського Союзу, а також світової спільноти має бути уніфікований та тотожно застосований, що дозволить сприяти встановленню світової системи правопорядку та забезпечення права свобод людини і громадянина.

У сучасному світі захист і дотримання основних прав і свобод людини і громадянина перестали бути компетенцією конкретної держави, а стали справою всього міжнародного співтовариства, оскільки вже тривалий час є найважливішим завданням багатьох держав світового співтовариства. Завдяки підвищеній стурбованості й увазі міжнародної спільноти до цих питань в різний час авторитетні міжнародні організації ухвалили близько 300 декларацій, конвенцій, хартій. Міжнародно-правові акти в галузі прав людини, як правило, розглядають як міжнародні стандарти, оскільки їх розробляють на підставі звичаєвих норм, що сформувалися внаслідок визнання державами юридичної сили правил поведінки, які були проголошені Генеральною Асамблеєю ООН як декларації чи рекомендації. Україна як держава – засновниця ООН узяла на себе зобов'язання у галузі міжнародного співробітництва для сприяння підвищення загальної поваги й дотримання прав людини і основних свобод. Саме тому, на нашу думку, необхідно перш за все виділяти такі рівні нормативно-правового регулювання стандартів прав і свобод людини і громадянина, що пропорційно впливають на межі і способи функціонування, всіх без виключення органів правопорядку, як загальносвітовий (тобто міжнародний), суто європейський (тобто той, що має приналежність до відповідного міждержавного утворення), а також державний, що безпосередньо пов'язаний із правовим статусом громадянина.

Законодавство досить детально регламентує діяльність поліції у сфері боротьби зі злочинністю й охорони публічного порядку. Особливо це стосується реалізації функцій судової поліції – сукупності повноважень і діяльності з констатації порушень будь-яких заборонних норм, забезпечених

кримінально-правовою санкцією, збирання доказів і передачі правопорушників судовій владі [19, с. 142]. У Великобританії законодавство в досліджуваній сфері представлено Законом Сполученого Королівства «Про поліцію» від 1996 р. У діяльності британської поліції домінує функція гарантування публічної безпеки, а функції з охорони громадського порядку виконує кожний поліцейський незалежно від звання і посади [155, с. 158]. Слід зауважити, що в адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України, так само є фрагментованим та поділеним на окремі напрями реалізації її компетенції, відповідно до визначених посад поліцейських та з урахуванням міри і сутності прав і свобод людини і громадянина, що забезпечується кожним конкретним підрозділом та поліцейським особисто.

Водночас, як зауважує М. Безсонова, далеко не кожна держава спромоглася створити надійні й ефективні національні механізми захисту основних прав і свобод людини. Результатом цього процесу стала поява універсальних міжнародно-правових стандартів у сфері прав людини, за яких суб'єктивні права і свободи стали об'єктом правової регламентації не лише окремої держави, а й міжнародного співтовариства загалом. Важливою прогресивною тенденцією сучасного вітчизняного конституційно-правового розвитку, що з перших кроків набуття та становлення незалежності супроводжувала процес утвердження засад демократичної, правової, соціальної держави в Україні, стала активізація участі нашої держави в міжнародних організаціях, із подальшою ратифікацією всіх основоположних міжнародно-правових актів у сфері прав людини. Зміст міжнародно-правових зобов'язань держав-учасниць, встановлених багатосторонніми міжнародними договорами, як правило, визначається їх онтологічним та генетичним зв'язком із міжнародно-правовими стандартами. Універсальний характер прав людини потребує й виконання державами взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань у сфері захисту прав людини [14, с. 29]. Одночасно, на нашу думку, необхідно доповнити позицію науковиці, оскільки механізм

міжнародно-правового захисту прав і свобод людини і громадянина, а також відповідно міждержавна діяльність, що проводиться підрозділами правопорядку не підміняє собою національний механізм забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, що в свою чергу зумовлює необхідність удосконалення функціонування відповідних поліцейських підрозділів зокрема в умовах особливих правових режимів.

Як доречно зауважує О. І. Беспалова, основною передумовою становлення України як дійсно правової держави є вироблення та впровадження з урахуванням відповідних європейських стандартів дієвого механізму дотримання принципу верховенства права в діяльності органів державної влади, забезпечення прав і свобод громадян, підтримання належного стану законності та правопорядку. Вирішення цієї проблеми потребує посилення правоохоронної функції держави, зокрема вдосконалення механізму реалізації правоохоронної функції держави, у наслідок чого можна буде досягти зниження рівня злочинності в суспільстві, підвищити рівень правової культури населення [12, с. 13–14]. Ефективність функціонування всіх органів і підрозділів правопорядку, що забезпечують права і свобод людини і громадянина, у тому числі в умовах дії надзвичайних правових режимів, прямопропорційно залежить від рівня дотримання прав і свобод людини і громадянина на території конкретної держави та в міждержавному аспекті, що перш за все, може бути втілено крізь призму взаємодії відповідних поліцейських підрозділів на міжнародному рівні.

Водночас робота поліції Великобританії з охорони публічного порядку та безпеки не належить до адміністративної діяльності [53, с. 8]. Специфічною рисою діяльності поліції Великобританії є здійснення взаємодії між різними силами (службами, відділами) поліції у формі співробітництва на договірній основі [155, с. 250]. Свої особливості має функціонування поліції у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку в Королівстві Бельгії, де поліцейське законодавство представлене низкою законів. Так, ст. 14 Закону Королівства Бельгії «Про діяльність поліції» визначено зміст

діяльності органів поліції щодо гарантування публічної безпеки і порядку. Під час виконання завдань адміністративної поліції служби поліції дбають про підтримання публічного порядку, зокрема про дотримання законів і вимог поліцейських статутів, здійснюють запобігання порушенням та забезпечують захист осіб і майна. Із цією метою вони забезпечують загальний нагляд і проводять контроль у місцях, до яких вони мають доступ на законних підставах, та ін. [155, с. 119]. При цьому, слід звернути увагу на тому, що жодна з цих країн протягом XXI сторіччя не перебувала в стані відсічі збройної агресії будь-якої держави, проте, основні положення законодавства, щодо ефективного виконання поліції покладених на неї завдань у контексті забезпечення правопорядку та реалізації заходів із гарантування публічної безпеки і порядку, можуть бути застосовані під час організаційного управлінської діяльності підрозділами поліції превентивної діяльності, у тому числі на прифронтових та деокупованих територіях.

Необхідно також звернути увагу на властиві ознаки міжнародних стандартів у сфері прав людини. Так, на думку вітчизняних учених, ознаками міжнародних стандартів прав людини є: 1) фіксація їх у міжнародних актах та інших міжнародних документах певного змісту, певного обсягу, водночас змісту й обсягу прав людини; 2) сприйняття тези стосовно того, що міжнародні стандарти прав людини встановлюють, власне, «мінімальний стандарт», є «мінімально допустимим консенсусом»; вони не лише закріплюють перелік загальноновизнаних прав, а й фіксують їх певний необхідний обсяг, мінімальний рівень, на якому останні мають реалізовуватися; 3) стандартизація певних вимог до засобів гарантування прав людини (зокрема, позитивні обов'язки держави із забезпечення, охорони й захисту таких прав); 4) обов'язковість (або принаймні бажаність) дотримання державами міжнародних праволюдних стандартів; 5) з огляду на їх деонтичний статус вони можуть бути настановами або формально-обов'язковими, або рекомендаційними, що мають братись до уваги під час конструювання, моделювання всіх інших юридичних норм щодо прав

людини (модельність); 6) специфіка санкцій за порушення означених стандартів. Такі санкції мають здебільшого або політико-юридичний (щодо обов'язкових приписів), або суто політичний (щодо рекомендаційних приписів) характер; 7) універсальність: всесвітня чи регіональна. Універсальна природа цих прав і свобод не підлягає сумніву (п. 6 Декларації Генеральної Асамблеї ООН «Верховенство права на національному та міжнародному рівнях» від 24.09.2012); 8) діалектичне поєднання універсальності стандартів із протилежною ознакою – можливістю неуніверсальності (неоднозначності) інтерпретації їх більш-менш конкретного змісту та/або обсягу в різних культурних контекстах; 9) гранична абстрактність застосовуваних у них терміно-понять (серед яких часто превалюють категорії суто оціночного характеру); 10) історично-змістовна динамічність [32, с. 85]. Слід зазначити, що міжнародні стандарти прав людини прямопропорційно впливають на стандарти адміністративно-правового регулювання діяльності будь-якого органу правопорядку в умовах дії правового режиму воєнного стану та з урахуванням тих безпекових викликів, що стоять перед конкретною країною на момент його введення. Фіксація у міжнародних актах та інших нормативно-правових документах стандартів поліцейської діяльності в умовах дії правового режиму воєнного стану, у тому числі в умовах збройного конфлікту з урахуванням особливостей діяльності поліції на деокупованих територіях, а також під час роботи на прифронтових зонах, має бути враховано під час забезпечення адміністративного управлінського впливу на діяльність Національної поліції України безпосередньо в наших безпекових реаліях.

Водночас міжнародні стандарти у сфері прав людини – це зобов'язання держави, що випливають із норм міжнародного права, які розкривають і конкретизують зміст принципу поваги до прав людини. Міжнародні стандарти в сфері прав людини є неоднорідними, їх умовно поділяють на універсальні та регіональні. Аналіз способів деталізації й механізмів забезпечення вказаних категорій стандартів дає змогу зробити висновок про

те, що нормативно закріплені регіональним об'єднанням демократичних держав (наприклад, Радою Європи чи ЄС), який має ефективні наднаціональні важелі впливу (судові органи, що наділені повноваженнями ухвалювати обов'язкові до виконання рішення стосовно національних урядів) на держави-члени з питань дотримання прав людини, стандарти можуть виявитися більш широкими, конкретними і реально забезпеченими, ніж універсальні стандарти, що діють у масштабах міжнародного співтовариства. Особливістю європейських стандартів прав і свобод людини є те, що вони не лише спонукають переглянути усталені підходи до конкретних правових інститутів, а й змінюють національну правову культуру. Саме тому їх сприйняття потребує тривалого часу, оскільки вимагає «конституціоналізації» свідомості не лише пересічних громадян, а й юристів, посадових осіб держави і навіть суддів [17, с. 5]. Таким чином, на нашу думку, Рада Європи чи Рада Європейського Союзу має виключну компетенцію щодо формування архітектури дотримання прав і свобод людини і громадянина, а відповідно може рекомендувати всім без виключення поліцейським підрозділам країн Європейського Союзу та кандидатів у члени Європейського Союзу так чи інакше діяти, чи застосовувати те чи інше законодавство держави, на території якої здійснюється відповідна діяльність чи Європейського Союзу, з метою якомога більш ефективного забезпечення правопорядку на всьому Європейському континенті.

У Королівстві Бельгія, як і в більшості країн Європейського Союзу, утворюється спеціальний відділ поліції – адміністративна поліція, до основних завдань якої належить гарантування та підтримання публічної безпеки і порядку. У Португальській Республіці з метою охорони публічної безпеки утворюється поліція публічної безпеки, яка функціонує відповідно до Закону «Про організацію поліції публічної безпеки» від 2007 р. Згідно зі ст. 1 цього Закону, місія поліції публічної безпеки полягає в забезпеченні демократичної законності, внутрішньої безпеки та прав громадян відповідно

до Конституції і законів. Характерно, що поліція публічної безпеки підзвітна члену уряду, який відповідає за внутрішню адміністрацію, а організація цієї поліції є єдиною на всій території держави [155, с. 202]. Такий спосіб організації поліції сприяє виробленню в державі єдиного підходу у сфері охорони публічної безпеки, а також підпорядкуванню єдиним правилам її забезпечення. Отже, поліцейське законодавство Португальської Республіки передбачає утворення розгалуженої системи поліції публічної безпеки як самостійної організації, що має єдиний центр управління, єдині повноваження та функції. У Польщі також запроваджено централізовану модель управління поліцією [125, с. 393]. Таким чином, на підставі запропонованого ми вважаємо доцільним створення окремих поліцейських підрозділів, що після проходження спеціальної підготовки отримають компетенцію забезпечення, не лише публічної безпеки і порядку під час дії правового режиму воєнного стану, а і в післявоєнний період. Ідея створення військової поліції на території України є не новою, проте зміст і сутність цього явища вчені та науковці, а також законодавець трактують по-різному.

У цьому сенсі доречною є думка вченого Є. В. Білозьорова про те, що приведення національного законодавства, зокрема відомчих нормативних актів МВС України, у відповідність до вимог міжнародно-правових документів сприяє налагодженню, поширенню та поглибленню міжнародної поліцейської співпраці. У внутрішній діяльності та за міжнародного співробітництва МВС України дотримується основних міжнародно-правових документів, що регламентують захист прав і свобод людини, визначають світові підходи до протидії злочинності та встановлюють загальноприйняті правила поведінки посадових осіб [18, с. 12]. Така авторська позиція вказує на те, що приведення нормативних актів МВС України у відповідність до вимог міжнародноправових документів є однією з форм взаємодії в поліцейській діяльності та засобом у інтеграційному процесі під час виконання вимог адаптації національного законодавства до відповідних міжнародних стандартів [28, с. 39–45]. Зазначена в тому питанні є

надзвичайно важливим зокрема в умовах активних євроінтеграційних процесів щодо вступу нашої держави до Європейського Союзу та початку відповідного переговорного процесу. Імплементативні заходи а також заходи щодо приведення у відповідність національного законодавства України із нормами і положеннями законодавства Європейського Союзу вже тривають є однією із найбільш складних процедур у ході вступу України до ЄС. На нашу думку, важливим є не лише використання нормативно-правових конструкцій закладених у Європейському законодавстві, а й поширення окремих організаційно-управлінських та інституційно-формульних практик в контексті оптимізації діяльності органів правопорядку.

Основними завданнями поліції Польщі у сфері гарантування публічної безпеки і порядку, відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону Республіки Польща «Про поліцію» від 6 квітня 1996 р., є: 1) охорона життя та здоров'я людей, а також майна від протиправних посягань, що загрожують цим благам; 2) охорона безпеки та публічного порядку, зокрема забезпечення спокою в публічних місцях, а також у засобах публічного транспорту та публічного сполучення, у дорожньому русі та на водоймах, призначених для загального користування; 3) ініціювання й організація заходів, що мають на меті запобігання вчиненню злочинів і проступків, а також криміногенним явищам, співпраця в цій галузі з органами державної влади та місцевого самоврядування, а також громадськими організаціями тощо [155, с. 358]. У Республіці Польща практикується залучення до виконання обов'язків поліції у сфері гарантування публічної безпеки і порядку різних громадських формувань, що є дієвою формою самоорганізації населення й альтернативою неконтрольованим об'єднанням громадян [125, с. 395]. Водночас, виконання завдань в умовах надзвичайних правових режимів, зокрема в умовах дії правового режиму воєнного стану на території України значно ускладнюється. Саме тому, на нашу думку, доцільним було б створення в структурі Національної поліції України окремих підрозділів, що спільно діяли б із громадськими формуваннями в контексті забезпечення публічної

безпеки і порядку у формі співпраці з населенням громади, на території якої знаходиться підрозділ поліції.

Учені неодноразово наголошують на потребі в запровадженні єдиних міжнародних стандартів у діяльність Національної поліції України, яка зумовлена зростанням рівня організованої злочинності, значними темпами міграції населення у світі, суттєвими відмінностями в національних системах підготовки поліцейських кадрів, а також проблемою забезпечення прав людини в діяльності правоохоронних органів. Підписання міжнародних угод також обумовлюють у діяльності Національної поліції України неухильне дотримання стандартів у сфері захисту прав людини під час реалізації правоохоронних функцій, необхідність реагувати на появу нових видів злочинів і діяти відповідно до міжнародних стандартів прав людини. Тому існує нагальна потреба погодити засади діяльності системи правоохоронних органів України зі світовими, зокрема європейськими, стандартами [34, с. 48–52]. Відповідно, слід зазначити, що вказана практика вже застосована в діяльності Національної поліції України, оскільки під час стрімкого зростання кількості кримінальних правопорушень пов'язаних із агресією проти України, штатна чисельність, як органів досудового розслідування так і оперативних підрозділів була значно підвищена, оскільки кількість зареєстрованих фактів таких кримінальних правопорушень значно підвищилась. Крім цього, підрозділи превентивної діяльності так само були посилені та розширені з урахуванням сучасних безпекових обставин та необхідності забезпечення публічної безпеки і порядку на прифронтових та деокупованих територіях України.

В. Герасимів у дисертаційному дослідженні на тему «Адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України в умовах збройної агресії російської федерації проти України», зазначає, що більшість поліцейських служб Європи відіграють певну роль, поряд із правозастосуванням соціальної ролі, і надають певні послуги в суспільстві. Крім того, ставлення населення до поліції пов'язане з позицією і поведінкою

поліції по відношенню до цього населення, особливо повага до людської гідності та основних свобод і прав особи в тому вигляді, в якому вони, зокрема, закріплені в Європейській конвенції з прав людини. Автор також обґрунтовує, що демократичні основи поліцейської діяльності досягаються, якщо є перехід «від контрольного-орієнтованого підходу до послуг», тобто коли основна увага діяльності правоохоронних органів приділяється активній профілактиці правопорушень. Зазначається, що зарубіжний досвід діяльності органів національної поліції під час збройних конфліктів може варіюватись залежно від країни та конкретних обставин. Однак існують певні загальні принципи та практики, які можуть бути застосовані в таких ситуаціях. Таким чином наведено зарубіжний досвід, який може бути важливими під час збройного конфлікту, а саме –запобігання та розслідування злочинів; громадська безпека; гуманітарна допомога; кримінальне розслідування; взаємодія з міжнародними силами; технологічні інновації; підготовка та навчання поліцейських та захист національної інфраструктури [33]. На нашу думку належить цілком і повністю погодитись із позицією автора, оскільки саме відхід від карально-репресивної форми діяльності поліції та перехід до засад комунікації із суспільством, забезпечив ефективне реагування на всі безпекові фактори та загрози, що виникли на початку широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України її територіальної цілісності та державного суверенітету. Злагоджені дії сил безпеки і оборони, а також цивільного населення уможливили збереження української державності.

Україна як держава-учасниця міжнародних відносин, дотримуючись норм та загально визнаних принципів міжнародного права, на конституційному рівні встановила чіткий порядок введення міжнародних документів у систему свого законодавства. У частині другій статті 9 Конституції України визначено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Відтак норми міжнародного права, у

тому числі ті, що стосуються забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина під час поліцейської діяльності, стають частиною національного законодавства за умови надання їм відповідної обов'язкової згоди [27]. Зазначена теоретико-правова конструкція, перш за все, уможлиблює ефективну імплементацію норм міжнародного законодавства не лише до кола законодавства України, а й до організаційно-розпорядчих актів, що регулюють діяльність Національної поліції України та всіх її структурних територіальних підрозділів, у тому числі за всіма напрямками роботи.

Під час вивчення питання щодо діяльності поліції зарубіжних країн в сфері попередження та припинення адміністративних правопорушень, що вчиняються дітьми або відносно дітей засвідчило те що, сучасних комплексних досліджень з цього питання не має. Також дослідження з даної проблематики утруднюється тим, що поліцейська система зарубіжних держав не є ідентичною до нашої. Здебільшого, питанням ювенальної превенції в зарубіжних країнах займаються державні органи ювенальної юстиції, яка на сьогодні в Україні, на жаль, не створена. Тому, головним чином, окреслену проблематику нашого дослідження ми будемо вивчати через призму більш широкої проблематики [110]. Процес захисту прав і свобод дитини в умовах забезпечення відсічі збройної агресії російської федерації та введеного правового режиму воєнного стану, що прямопропорційно вплинуло на розширення меж компетенції діяльності Національної поліції України та поклало на неї додаткові обов'язки, перебуває під серйозною загрозою. Саме тому, імплементація ефективних міжнародних практик захисту прав і свобод дитини, як на території України, так і за її межами, у разі її примусового вивезення, значно посилить інституціональну спроможність Національної поліції України до виконання покладених завдань у даному аспекті.

Таким чином, слід визнати, поліція у будь-якій державі світу має бути підпорядкована міжнародним стандартам у сфері прав людини. Ці стандарти прийняті ООН і відображають загальні цінності й принципи. Без жодних

сумнівів, поліцейська діяльність у державах, за умов відсутності достатніх фінансових та інших ресурсів, незмінно пов'язана з певними проблемами, а тому підхід до дотримання норм у певних випадках істотно відрізнятиметься від прийнятого в державах, що не зазнають подібних труднощів. Проте міжнародні норми мають універсальний характер і слугують критеріями оцінки того, наскільки ретельно державні органи в різних державах світу дотримуються прав людини [106, с. 18]. Водночас, не можна стверджувати про стандартизацію діяльності та адміністративно-правового регулювання всіх без виключення органів правопорядку на території європейського континенту. Проте, розроблені чіткі алгоритми дій та типових екстрених протоколів функціонування зазначених підрозділів, з урахуванням різних безпекових загроз та на підставі вже здобутого практичного досвіду, наприклад Національної поліції України, на нашу думку, суттєво посилює би не лише ефективність її функціонування, а й укріпило би європейську систему безпеки та забезпечення правопорядку.

Проблемою для сучасного суспільства є роз'єднаність його членів. У великих містах люди часто не знають своїх сусідів, не спілкуються один з одним за місцем проживання. Тому британські та американські вчені припустили, що об'єднання громадян за місцем проживання (під'їзду, будинку, двору, міста тощо) з метою підтримки чистоти, порядку на своїй території та гарантування безпеки своїх членів дозволить знизити рівень правопорушень. Такий вид профілактики отримав назву "профілактика за допомогою громадськості". Активну участь в організації профілактичної діяльності об'єднань громадян беруть працівники поліції. Вони надають громадянам консультативну та практичну допомогу. Найпоширенішими формами цього виду профілактики є реалізація програм "сусідська взаємодопомога", "зупини злочинця" тощо [55, с. 94]. Слід підкреслити, що зазначені форми залучення цивільного населення до виконання завдань із протидії злочинності вже буде застосовані, ще на початку війни, в той момент, коли трудовий ресурс поліції був суттєво перевантажений та

виконував більш пріоритетні завдання, пов'язані із безпосередньою відсіччю збройної агресії проти України.

На думку вчених, повноцінна й ефективна поліцейська діяльність перебуває у прямій залежності від належного фінансового та достатнього матеріально-технічного забезпечення органів та підрозділів Національної поліції України. Водночас норми міжнародно-правового характеру є критеріями оцінки всієї поліцейської діяльності, зокрема у сфері забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини [28, с. 39–45].

Сучасна превентивна практика закордонних країн характеризується наявністю багатьох різноманітних програм, спрямованих на попередження правопорушень. Серед них важлива роль відводиться заходам профілактики правопорушень серед неповнолітніх, у тому числі заходам ранньої профілактики протиправної поведінки неповнолітніх. Закордонні вчені вважають, що успіх усієї профілактичної діяльності багато в чому залежить від ефективності профілактики правопорушень серед неповнолітніх. Залежно від об'єкта профілактичного впливу всі закордонні програми можна умовно поділити на такі групи: програми, спрямовані на укріплення сім'ї. Вони покликані усунути або послабити дію сімейних факторів ризику; програми, спрямовані на усунення шкільних факторів ризику, підвищення рівня шкільної освіти тощо; програми спеціальної профілактики злочинів та інших правопорушень серед неповнолітніх, спрямовані на профілактику протиправної поведінки неповнолітніх, а також профілактику рецидиву з боку неповнолітніх, що вже вчиняли правопорушення. При здійсненні цих програм використовуються різноманітні форми контролю і нагляду за неповнолітніми з девіантною поведінкою, а також каральні методи до неповнолітніх, які порушують вимоги, що висуваються до них [5]. Слід підкреслити, що застосування напрацьованих міжнародних практик у сфері профілактики злочинності неповнолітніх можливо лише з урахуванням комплексної оцінки факторів і обставин, що безпосередньо впливають на

безпековий рівень на території України, під час дії правового режиму воєнного стану та в результаті відповідних обмежень, що були застосовані до такої категорії населення зарахуванням цієї соціально-правової обстановки.

У той же час необхідно наголосити, що застосування міжнародних критеріїв оцінки поліцейської діяльності не означає створення єдиної моделі такого виду правоохоронної діяльності. Адже, як раніше було зауважено, слід враховувати умови перехідного періоду нашої держави й суспільства, національних традицій та менталітету [28, с. 39–45].

3.2. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану

Удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності будь-яких органів порядку в умовах надзвичайних правових режимів, перш за все зумовлено існуванням об'єктивних безпекових факторів, що безпосередньо покладають додаткові обов'язки на зазначені органи державної влади та формують необхідність більш комплексного й ґрунтовного утвердження та захисту інституту прав і свобод людини і громадянина. На вашу думку, посиляючись на позиції вчених і дослідників, безперечно, основними шляхами удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, є посилення та укріплення структури нормативно-правового забезпечення діяльності відповідного органу державної влади та загальних конструкційних особливостей дії відповідного правового режиму, а також оптимізація процесів ефективного правозастосування регламентованих законодавством України норм, під час практичної діяльності із охорони публічної безпеки і порядку, захисту прав і свобод

людини і громадянина та виконання інших завдань покладених на Національну поліцію України.

Водночас, у процесі окреслення шляхів удосконалення зазначеного інституту адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, на нашу думку, належить використати позиції авторитетних українських вчених та дослідників, а також міжнародний досвід проаналізований у попередньому підрозділі, що дозволить суттєво укріпити та обґрунтувати нашу позицію, щодо реалізації окресленого процесу [170].

Вдосконалення діяльності Національної поліції України у військовій сфері є важливим завданням, оскільки поліція може виконувати ряд функцій, пов'язаних з підтриманням правопорядку та безпеки в умовах воєнного конфлікту. Ось декілька можливих напрямків вдосконалення діяльності поліції у військовій сфері: співпраця з військовими: Поліція повинна розвивати ефективну співпрацю з військовими структурами для координації дій і обміну інформацією. Це може включати спільні навчання, розробку спільних стратегій та тактик, а також обмін досвідом; удосконалення кваліфікації персоналу: Поліцейський персонал, який працює в військовій сфері, повинен мати відповідну підготовку та кваліфікацію. Це включає знання військової термінології, стратегій та тактик, а також навички роботи в умовах воєнного конфлікту. Регулярна підвищення кваліфікації та тренування можуть допомогти поліцейському персоналу бути готовим до викликів, що стоять перед ними. 3. Збільшення ролі в розслідуванні воєнних злочинів: У військовій сфері поліція може брати участь в розслідуванні воєнних злочинів, таких як злочини проти цивільного населення, злочини військових осіб тощо. Вдосконалення правових механізмів та процедур для розслідування цих злочинів може забезпечити заборону безкарності та притягнення винних осіб до відповідальності; забезпечення безпеки громадян: В умовах воєнного конфлікту безпека громадян є пріоритетним завданням поліції. Поліція повинна брати

активну участь у забезпеченні безпеки населення, включаючи охорону громадського порядку, патрулювання, забезпечення безпеки інфраструктури тощо; розвиток співробітництва з міжнародними партнерами: В умовах воєнного конфлікту важлива роль належить співпраці з міжнародними правоохоронними структурами та організаціями. Взаємодія з ними може включати обмін розвідувальною інформацією, надання допомоги та підтримки, а також спільне проведення операцій. Ці напрямки можуть допомогти вдосконалити діяльність Національної поліції України у військовій сфері та забезпечити ефективне функціонування поліцейських органів під час воєнного конфлікту [49]. На нашу думку, належить цілком і повністю погодитися з позицією автора, щодо запропонованих шляхів оптимізації адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України, оскільки спираючись на вже зазначене слід додатково обґрунтувати, що, як посилення внутрішнього механізму управління діяльністю поліцією, так і розширення зовнішньої комунікації є надзвичайно важливими аспектами, з огляду на сучасні безпекові виклики, що стоять перед правоохороною, а також амбітні державницькі цілі, що мають бути досягнуті силами всієї держави.

У даному випадку, важливим є застосування також інструментів післядипломної освіти, на чому наголошує М.Ю. Романов, зауважуючи, що стажування, перепідготовка та спеціалізація є надважливими опціями, що безпосередньо впливають на професіоналізм поліцейських кадрів [135; 137; 141].

Серед основних переваг адміністративно-правового регулювання міжнародного співробітництва поліції в досліджених державах, які, на нашу думку, повинні бути обов'язково враховані під час удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання міжнародного співробітництва в діяльності Національної поліції України з метою більш якісного та ефективного забезпечення їх діяльності, є такі: запровадження спеціальних міжнародних програм із підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації

(стажування) поліцейських кадрів з питань налагодження інституту міжнародного співробітництва в різних сферах їхньої діяльності; налагодження тісних партнерських міжнародних взаємовідносин у сфері експертно-криміналістичного забезпечення між науково-дослідними експертно-криміналістичними центрами МВС України; створення розгалуженої мережі консультативних центрів при закладах зі специфічними умовами навчання системи МВС України з метою імплементації в навчальний процес механізмів міжнародної взаємодії курсантів та слухачів магістратури й представників іноземних поліцейських (правоохоронних) організацій, установ та служб; забезпечення глибокої та системної взаємодії Департаменту міжнародного співробітництва МВС України з іншими міжнародними поліцейськими відомствами та службами; посилення ролі Департаменту міжнародного співробітництва Національної поліції України як координаційного центру взаємодії органів та підрозділів Національної поліції України з іншими міжнародними правоохоронними організаціями, іноземними поліцейськими органами та службами; активне впровадження електронної взаємодії між підрозділами протидії кіберзлочинності; налагодження міжнародних механізмів щодо проведення оперативно-розшукової діяльності; започаткування етичного кодексу для поліцейських з питань етичних стандартів міжнародного поліцейського співробітництва [49; 59]. Слід звернути увагу на тому, що міжнародна співпраця Національної поліції України, з огляду на необхідність інституційного посилення механізму адміністративно-правового регулювання її діяльності крізь призму норм, що регулюють дію правового режиму воєнного стану на території України, перш за все, передбачає комплексний підхід, що охоплює не лише процеси управління Національною поліцією України під час безпосереднього виконання нею завдань, а й освітні аспекти, що охоплюють процеси підготовки поліцейських та їх післядипломної освіти.

Добре організована праця впливає на моральну атмосферу колективу, розвиток соціальної та естетичної культури, а найголовніше — сприяє

організованості, дисциплінованості особового складу, та є запорукою забезпечення особистої безпеки правоохоронців [139; 140; 145, с. 72].

Таким чином, на нашу думку, із загального напрямку міжнародної співпраці, як одного з актуальних інструментів оптимізації функціонування адміністративно-правового механізму діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, слід також виділити потребу імплементації набутого національного та міжнародного досвіду у систему освіти поліцейських.

Переважає більшість соціологічних досліджень стверджують, що вдосконалення антикорупційного законодавства є пріоритетною, першочерговою сходиною в напрямку покращення результативності у боротьбі з проявами корупції, підвищення її ефективності. Також, однією з найбільш важливих антикорупційних засад превентивного характеру є конкурсний відбір на посади в Національній поліції України. У статті 52 Закону України «Про Національну поліцію» вказано, що конкурс проводиться відповідно до Типового порядку проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади, що затверджується Міністром внутрішніх справ України [64; 122]. Таким чином, одним із найбільш пріоритетних напрямів оптимізації адміністративно-правового механізму функціонування Національної поліції України, у тому числі під час дії правового режиму воєнного стану, має бути удосконалення антикорупційної діяльності, оскільки цей напрям прямопропорційно впливає на здатність всієї поліції ефективно виконувати покладені завдання. Крім цього, посилаючись на позицію автора слід зауважити, що кадровий добір до лав Національної поліції України також проводиться з урахуванням вимог антикорупційного законодавства, що має бути безумовно дотримано, в тому числі під час дії правового режиму воєнного стану.

У залежності від змісту дій, що виконуються, представляється доцільним виділити напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення управлінської діяльності органів Національної поліції України з

реалізації правозахисної функції держави, як от вдосконалення правотворчої (нормотворчої), правозастосовної і правоохоронної діяльності. Будучи основними складовими частинами адміністративно-правового забезпечення управлінської діяльності органів Національної поліції України, ці категорії виступають як юридичні способи зовнішнього вираження і внутрішньої організації адміністративно-управлінської діяльності. Вони спрямовані на організацію виконання конкретними суб'єктами своїх прав і обов'язків. Разом із тим кожна з них відрізняється специфічним змістом і особливим юридичним оформленням відповідних дій [39]. Слід зауважити, що оскільки поліція зобов'язана діяти виключно в межах і у спосіб прямо передбачені нормами законодавства України важливість чіткого та логічного нормативно-правового забезпечення адміністративно-правового регулювання її діяльності, зокрема і в умовах дії правового режиму воєнного стану, прямопропорційно впливає на її ж здатність до виконання визначених до кола компетенції завдань, зокрема щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина під час дії правового режиму воєнного стану на території України, а також забезпечення правопорядку та виконання завдань із відсічі збройної агресії проти України.

Слід наголосити на тому, що втіленню в життя механізму адміністративно-правового регулювання запобігання корупції в органах Національної поліції України має бути притаманний комплексний характер, необхідно обов'язково враховувати всі без виключення рівні оцінювання корупційних ризиків, зокрема на таких стадіях: створення та прийняття відомчих актів; інтеграція механізмів антикорупційної превенції в практичну роботу підрозділів поліції та окремих поліцейських; організація робочого процесу окремих підрозділів Національної поліції України щодо запобігання корупційним проявам всередині відомства; кооперація з іншими державними органами в частині запобігання корупційним проявам в поліції; громадський контроль за діяльністю органів Національної поліції України [64]. На нашу думку окреслені автором аспекти необхідно дещо деталізувати з

урахуванням особливостей та безпекових вимог в умовах дії правового режиму воєнного стану. Так, до прикладу, особливості створення та прийняття відомчих актів на період дії правового режиму воєнного стану характеризується неабиякою динамікою, що потребує необхідності встановлення додаткових механізмів їх перевірки на внутрішню відповідність іншим нормам законодавства України та законодавства Європейського союзу з огляду на подальший вступ нашої країни до цього міждержавного утворення.

Також слід підкреслити, що на процеси інтеграції механізмів антикорупційної превенції в практичну роботу підрозділів поліції та окремих поліцейських не може впливати правовий режим воєнного стану оскільки ця вимога, перш за все, характеризується, як обов'язкова та непорушна умова інтеграції України до ЄС. Крім цього, слід врахувати, що організація робочого процесу окремих підрозділів Національної поліції України, щодо запобігання корупційним проявам всередині відомства мають свої особливості та в деяких підрозділах, що тимчасово змінили місце дислокації або несуть службу в особливих обставинах та умовах, наприклад на прифронтовій території чи в адміністративно-територіальній одиниці, що має близьке географічне розташування до державного кордону з агресором.

Належить також зауважити, що правовий режим воєнного стану безпосередньо та суттєво вплинув на процеси кооперації з іншими державними органами в частині не лише запобігання корупційних проявів в поліції, а й спільного виконання поставлених завдань, щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина на території держави, підтримання публічної та громадської безпеки і порядку, а також забезпечення відсічі агресору в умовах інтенсивних бойових дій, в тому числі у спосіб забезпечення дотримання контрольного-пропускового режиму на прифронтовій території, реалізації стабілізаційних заходів пов'язаних із профілактикою серед населення на прифронтовій та деокупованій території України.

Посилаючись на позицію попереднього автора також необхідно підкреслити, що громадський контроль за діяльністю органів Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану зазнав суттєвих змін, оскільки низка інструментів та опцій, що прямо передбачаються, як можливість реалізації громадянським суспільством чи окремим його членами недоступна, проте ті положення законодавства України, що прямо визначають можливість подання звернення громадянина функціонують так само, як і в мирний час Національна поліція України не має права не надати публічну інформацію на запит громадянського суспільства та зобов'язана комунікувати з ним і з усіх питань, що віднесені до її компетенції та мають значення для українського суспільства.

Слід відмітити, що взаємозалежність правотворчості (нормотворчості) і правозастосування в системі діяльності органів Національної поліції має складний характер. По-перше, нормативно-правові акти всіх суб'єктів виконавчої влади видаються з метою виконання законів. Це значить, що здійснювана МВС України та Національною поліцією України, як органами державної виконавчої влади і безпосереднім суб'єктом управління органами Національної поліції, нормотворчість служить цілям правозастосування (виконання правових норм вищого рівня), а прийняті ними норми містять у своєму змісті двояке юридичне навантаження: правотворче і правозастосовне. По-друге, правотворчий (нормотворчий) процес, як правило, починається і закінчується прийняттям акта правозастосування. По-третє, акти правозастосування у вигляді наказів часто самі містять правові норми, спрямовані на організацію виконання затверджуваних актів. По-четверте, в деяких випадках одночасно готуються й одним наказом затверджуються нормативні і правозастосовні акти, спрямовані на досягнення єдиної мети. По-п'яте, нормативно-правові акти, видані у вигляді наказів, досить часто носять змішаний характер, містять одночасно і норми, і індивідуальні розпорядження. Їх прийняття переслідує нормотворчі і правозастосовні цілі, що пов'язано зі складністю адміністративно-

управлінських відносин, багатоплановістю адміністративно-правового забезпечення діяльності Національної поліції і недоцільністю з одного питання видавати декілька нормативно-правових актів [39]. Посилаючись на позицію автора слід підтвердити, що нормотворча діяльність Міністерства внутрішніх справ України, як центрального органу виконавчої влади що через свого керівника здійснює координацію Національної поліції України, а також самої Національної поліції є дещо обмеженою, зокрема вимогами Конституції України та законів України. Необхідно підкреслити, що видання організаційно-розпорядчих актів Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України відбувається з метою реалізації тих чи інших положень законодавства, що прямо передбачають особливості адміністративно-правового регулювання діяльності відповідного центрального органу виконавчої влади, зокрема у сфері правопорядку та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також особливостей законодавства у сфері регламентації правового режиму воєнного стану. Певний дуалізм у цьому процесі пояснюється тим, що функціонування зазначених адміністративних та конституційно-правових режимів має різний рівень регламентації та цільове призначення, проте базові засади та принципи, що закладаються як ідеологія функціонування того чи іншого органу державної влади чи конкретного правового режиму незмінна й спрямовується на забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина на території нашої держави.

До кола можливих напрямків вдосконалення діяльності поліції у сфері державної безпеки належать: підвищення аналітичних та розвідувальних здібностей (поліція повинна мати сильні аналітичні та розвідувальні здібності для здійснення ефективного моніторингу та аналізу потенційних загроз державній безпеці. Розвиток спеціалізованих підрозділів, спеціалізоване навчання та використання сучасних технологій можуть допомогти поліції в цьому напрямку); запобігання та розкриття терористичних актів: поліція повинна мати ефективні механізми для

запобігання та розкриття терористичних актів (це може включати зміцнення контролю за рухом осіб і предметів, забезпечення безпеки критично важливих об'єктів, співпрацю з іншими правоохоронними органами та розвиток спеціалізованих антитерористичних підрозділів); боротьба з кіберзлочинністю (кіберзлочинність є серйозною загрозою для державної безпеки, поліція повинна розвивати свої кіберзахисні здібності, включаючи навчання спеціалізованого персоналу, співпрацю з кібербезпековими організаціями та розробку ефективних стратегій боротьби з кіберзлочинністю) [50]; підвищення співпраці зі спецслужбами (поліція повинна підтримувати тісну співпрацю зі спеціальними службами та іншими правоохоронними органами для обміну інформацією та спільного реагування на загрози державній безпеці. Це може включати спільні операції, обмін аналітичною інформацією та спільне планування заходів з протидії злочинності та тероризму); вдосконалення законодавства (поліція потребує чіткого та сучасного законодавства, яке відповідає сучасним викликам у сфері державної безпеки. Вдосконалення законодавства може стосуватися розширення повноважень поліції, встановлення ефективних механізмів контролю та нагляду, а також забезпечення прав громадян у контексті забезпечення безпеки). Ці напрямки можуть сприяти вдосконаленню діяльності Національної поліції України у сфері державної безпеки та забезпечити ефективне функціонування поліцейських органів у цьому напрямку [49]. На вашу думку необхідно підкреслити, що виділені напрями вдосконалення функціонування Національної поліції України можуть бути широко застосовані зокрема в умовах дії правового режиму воєнного стану та з урахуванням тих безпекових особливостей та обставин, що існують наразі на території України.

Аналізуючи заходи поліцейської діяльності із розширеного переліку, а саме тих, що стосуються тимчасових змін, внесених до Закону «Про Національну поліцію», виникає логічне припущення, що під час ведення активних бойових дій та виконання поліцейськими своїх завдань по протидії

посяганням на територіальну цілісність та суверенітет України, поліцейські службовці можуть переживати досить сильні емоції та знаходитись у стані постійного емоційного напруження. Експерти та законодавці у сфері адміністративно-правового забезпечення діяльності поліції наголошують, що для кращого, більш ефективного виконання покладених на поліцейських завдань, при цьому мінімізуючи загрози смерті або каліцтва, необхідно внести до законодавства або інструкцій певні затверджені алгоритми дій по забезпеченню стабільності та безпеки на деокупованих територіях та в тилкових регіонах, що потребують поліцейського контролю. Існує популярна думка, що даний крок зможе вирішити проблему кореспондування прав та обов'язків поліцейських в умовах змін в законодавстві на фоні війни та воєнного стану. Поліцейські стануть більш чітко усвідомлювати ступінь наданих їм прав та обсяг відповідальності за невиконання обов'язків перед державою та суспільством. Це, в свою чергу, може нівелювати не лише вплив стану емоційного напруження від нерозуміння подальших дій по забезпеченню безпеки та поліцейських функцій на ввіреній території, а й допоможе попередити необдумані та протиправні дії зі сторони поліцейського [54]. Безперечно, робота з особовим складом Національної поліції України, що задіяний до реалізації заходів із забезпечення відсічі збройної агресії на території України має бути кратно посилена, оскільки значна психологічна дестабілізація, а також розширення меж компетенції, а відповідно і кола завдань Національної поліції України, що вона виконує, фактичні та потенційні втрати особового складу в результаті ведення бойових дій, а також серйозний кадровий некомплект та системний відтік кадрів, суттєво погіршують трудові умови та унеможливають ефективне виконання низки завдань, щодо забезпечення правопорядку на території держави та боротьби зі злочинністю. З метою поліпшення адміністративно-правового статусу самого поліцейського та Національної поліції України загалом, що прямопропорційно вплине на покращення ефективності адміністративно-правового регулювання її діяльності в умовах дії правового

режиму воєнного стану законодавство України, що регулює відповідну сферу діяльності має бути посилено низкою положень та пунктів, щодо розширення прав поліцейських у частині комунікації з суспільством та їх можливостей у сфері протидії злочинності.

Крім того, варто погодитись з Ю. Д. Кунєвим з приводу того, що для удосконалення організаційних структур органів внутрішніх справ необхідна розробка нової інструкції стосовно організаційно-штатної роботи, де слід врахувати всі стадії впровадження нововведень щодо організаційної структури і навести методи, засоби і заходи здійснення цієї роботи, передбачити механізм здійснення вдосконалення організаційних структур [82, с. 14]. Вдосконалення всіх організаційних структур, що входить до складу Національної поліції України так само актуально з урахуванням особливостей дії правового режиму воєнного стану та покладених завдань на відповідний підрозділ, що мають бути ефективно виконані. Віднесення до компетенції Національної поліції України обов'язків і повноважень у сфері забезпечення контрольного-пропускового режиму на прифронтових територіях значно ускладнює роботу відповідних поліцейських підрозділів, що потребує посилення якості їх підготовки, а також розширення штатної та фактичної чисельності котра, в свою чергу, має бути релевантною фактичному обсягу відповідної роботи. Так само належить звернути увагу, що хоч нормативно розслідування злочинів пов'язаних із військовою агресією не віднесене до підслідності органів досудового розслідування Національної поліції України, проте слідчий апарат зазначеного центрального органу виконавчої влади виконує вказані завдання спільно зі слідчими Служби безпеки України, що суттєво завантажило роботу органів досудового розслідування Національної поліції України та частково унеможливило якісне виконання низки завдань і обов'язків, щодо розслідування злочинів та кримінальних проступків загальнокримінальної спрямованості.

Суттєвим недоліком адміністративного законодавства в сфері регулювання забезпечення Національною поліцією публічної безпеки і

порядку є відсутність в Законі України «Про Національну поліцію» та інших актах визначення системи методів, засобів та процедур відповідного забезпечення. Перш за все, слід звернути увагу на те, що одним із провідних видів діяльності Національної поліції в сфері забезпечення публічної безпеки і порядку є участь у провадженні у справах про адміністративні правопорушення. У зв'язку з цим, необхідно детальніше зупинитися на основних недоліках КУпАП та шляхах їх усунення. Дані пропозиції та зауваження є актуальними і своєчасними. Однак, розробка нового КУпАП потребує тривалого часу та детального вивчення всіх сторін та аспектів притягнення осіб до адміністративної відповідальності, діяльності органів та посадових осіб, які беруть участь у провадженні у справах про адміністративні правопорушення, а також основних проблем, які виникають на кожному етапі провадження [10]. Водночас, на нашу думку, слід не погодитися з позицією вченого, оскільки доктринальна зміна адміністративно-правового механізму притягнення до адміністративної відповідальності осіб і громадян, що діє на території держави, хоч і вплине позитивно на рівень правопорядку у суспільстві, проте в сучасних безпекових умовах може негативно вплинути на ефективність функціонування Національної поліції України, з точки зору забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а також розуміння цивільним населенням фактично внесених змін. Також перебування значної частини території України в режимі окупації унеможливить ефективне та комплексне доведення до відома громадян України новоприйнятого законодавства, а також повноцінність його реалізації.

Говорячи про вдосконалення діяльності Національної поліції України у внутрішньополітичній сфері, то це є важливим аспектом забезпечення правопорядку, громадської безпеки та стабільності в країні. Ось декілька можливих напрямків вдосконалення діяльності поліції у внутрішньополітичній сфері: професійний розвиток поліцейського персоналу: Поліцейський персонал повинен мати високий рівень

професійної підготовки та компетенцій для ефективного виконання своїх обов'язків. Це включає постійне професійне навчання, тренінги з розвитку навичок спілкування, медіа-та публічного виступу, а також етичні та професійні стандарти; підвищення довіри громадськості: Для підтримання стабільності в країні важливо мати високий рівень довіри громадськості до поліції. Поліція повинна активно залучатися до взаємодії з громадськістю, розвивати механізми співпраці та комунікації, включаючи створення каналів зв'язку з громадськими організаціями та мас-медіа; зміцнення принципів правової держави: Поліція повинна бути гарантом дотримання прав і свобод громадян, а також принципів правової держави. Важливо забезпечувати незалежність поліції від політичного впливу, забезпечувати проведення об'єктивних розслідувань та забезпечувати рівність перед законом.⁴ Вдосконалення механізмів взаємодії з іншими правоохоронними органами: В умовах внутрішньополітичної сфери важлива роль належить співпраці з іншими правоохоронними органами, такими як прокуратура, судова система та інші служби безпеки. Ефективна взаємодія, обмін інформацією та координація заходів допоможуть поліції в боротьбі з злочинністю та забезпеченні правопорядку; розвиток превентивних заходів: Поліція повинна активно займатися превентивною роботою, спрямованою на запобігання виникненню конфліктів, злочинності та інших порушень громадського порядку. Це може включати проведення профілактичних бесід, навчання громадян з питань безпеки, патрулювання та моніторинг соціально-небезпечних районів [49; 160]. Слід зауважити, що механізми та інструменти підвищення довіри до Національної поліції України цивільного населення в умовах дії правового режиму воєнного стану та суттєвої інформаційної обмеженості суттєво звужені. Так, в подальшому, окремим питанням у наукових пошуках має постати з'ясування ефективних методів комунікації всієї Національної поліції України та її посадових осіб із громадянським суспільством загалом, та окремими його представниками, зокрема в частині інформування їх про

результати здійснення поліцейської діяльності за окремими аспектами та напрямками, а також планів перспективного розвитку, як всієї поліції так і окремих її підрозділів.

На думку Голуб М.В. під час активної фази війни, адміністративний ресурс Національної поліції надто розгалужений на забезпечення громадського порядку, охорони прав та свобод громадян, підтримання стабільності всередині країни (що, здебільшого, відповідає довоєнним повноваженням поліцейських) та на додаткові компетенції військового часу, котрі створюють значно більший обсяг можливих до виконання завдань. Негативним наслідком такого розфокусування поліції може стати часткова неможливість забезпечення кадровими, оперативними та організаційно-правовими ресурсами усіх галузей поліцейської діяльності [35]. Оскільки станом на сьогодні з'ясувати рівень фактичної чисельності Національної поліції України неможливо, у зв'язку з режимними обмеженнями, проте орієнтовні цифри, щодо втрат серед поліцейських висвітлювались керівництвом Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України в медіа, слід зауважити, що розроблення інноваційної системи підготовки поліцейських з урахуванням сучасних безпекових вимог та потреб суспільства, щодо забезпечення правопорядку, є актуальним питанням сьогодення, що потребує негайного вирішення.

Проте, навіть під час дії воєнного стану такий превентивний захід як перевірка документів або поверхнева перевірка особи повинні проводитись у чітко встановленому законом порядку, із дотриманням усіх необхідних процедур. З огляду на загальну практику дій поліцейських щодо перевірки документів часто трапляються порушення прав громадян або самої процедури перевірки документа, що не є вимушеним кроком в умовах війни згідно чинного законодавства. Так, згідно із Постановою Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану» від

29.12.2021 №1456 підстави для перевірки документів особи під час дії воєнного стану викладені у вичерпному переліку, а саме: 1. якщо особа має зовнішні ознаки, схожі на ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи; якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення; 3. якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом; 4. якщо в особі є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином не можливо; якщо особа перебуває в місці вчинення кримінального, адміністративного правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події; 6. якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення; 7. порушення особою відповідних заборон, введених на території, де запроваджено правовий режим воєнного стану [54; 116]. На нашу думку, внесені до законодавства України зміни та відповідний порядок провадження адміністративної юрисдикційної діяльності Національної поліції України під час дії правового режиму воєнного стану хоч і позитивно впливають на функціонування зазначеного механізму, проте все ще потребують оптимізації та додаткового опрацювання з урахуванням сучасних безпекових обставин та вимог реалій сьогодення.

Крім цього, актуальним питанням є оновлення низки організаційно-розпорядчих актів Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України у сфері організації здійснення досудового розслідування відповідними органами Національної поліції України, оскільки зміни до вказаних документів, останнього разу вносились ще до початку активної фази збройної агресії російської федерації.

Щодо інформаційної сфери, діяльність поліції є критичним аспектом в контексті сучасних технологій та комунікаційних засобів. Для

успішного функціонування та ефективності поліції у сфері інформаційної безпеки можуть бути вжиті наступні заходи: 1. Кібербезпека: Забезпечення кібербезпеки є надзвичайно важливим, оскільки злочинці все частіше використовують кіберпростір для злочинних дій. Поліція повинна мати високу кваліфікацію в галузі кібербезпеки, включаючи здатність виявляти та розслідувати кіберзлочини, захищати критичну інформацію та співпрацювати з іншими кібербезпековими організаціями. 2. Медіа-співпраця: Поліція повинна активно співпрацювати зі засобами масової інформації та використовувати соціальні мережі для ефективної комунікації з громадськістю. Це допоможе поліції швидше реагувати на події, розповідати про свою діяльність, а також популяризувати правову культуру та безпекові поради серед населення. 3. Аналітика та моніторинг: Важливо мати систему аналітики та моніторингу інформації для виявлення загроз інформаційній безпеці, в тому числі фейкових новин та дезінформації. Поліція може співпрацювати з іншими спеціалізованими організаціями, аналітичними центрами та дослідницькими групами для забезпечення якісної інформації та аналізу. 4. Кіберпатрулювання: Розробка та впровадження спеціалізованих підрозділів, які займаються кіберпатрулюванням, можуть бути ефективними в усуненні загроз інформаційній безпеці. Ці підрозділи можуть виявляти та реагувати на кіберзлочини, співпрацювати зі спеціалізованими службами та проводити профілактичну роботу з попередження кібератак. 5. Кіберосвіта: Поліція може активно проводити навчальні програми з кібербезпеки та інформаційної безпеки для громадян, особливо для дітей та молоді. Це допоможе підвищити рівень культури безпеки в онлайн-середовищі та захистити громадян від інтернет-шахраїв та кіберзлочинців. Ці заходи можуть сприяти вдосконаленню діяльності Національної поліції України в інформаційній сфері, забезпечуючи безпеку та захист від кіберзагроз, покращуючи комунікацію з громадськістю та протидіючи дезінформації [49; 108]. Водночас необхідно звернути увагу на те, що деякі із зазначених

автором пунктів перетинаються за сутнісним змістом один із одним, так до прикладу, заходи у сфері кібербезпеки держави та формування відповідної державної політики а також інструментів її відомчої реалізації. Відповідно, зміст і сутність поняття кібербезпека повністю охоплює такі форми його реалізації як кіберпатрулювання, а також методи досягнення, як от освіта, що в цілому має характеризуватися, як один напрям. Водночас, безперечно позитивним необхідно виділити підкреслення автором того, що медіа співпраця, а також аналітико-моніторингова робота Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану потребують ефективного адміністративно-правового регулювання, що безперечно позитивно вплине на функціонування, як всієї Національної поліції України так і окремих підрозділів, у тому числі у сфері забезпечення кібербезпеки держави та суспільства.

Висновки до розділу 3

Отже, у зазначеному розділі проаналізовано зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання діяльності підрозділів поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану та його імплементація до законодавства України, а також шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Таким чином, змістовна та структурна характеристика зарубіжного досвіду зазначеного інституту чітко вказує на те, що реальна практика прикладів здійснення адміністративно-правового регулювання діяльності органів правопорядку в умовах дії правового режиму воєнного стану, а також безпосередньо під час необхідності невідкладного здійснення заходів із відбиття збройної агресії будь-якої держави, на Європейському континенті

відсутня. Водночас, окремі способи та інструменти пов'язані з оптимізацією функціонування тих чи інших управлінських процесів в органах і підрозділах правопорядку, пов'язаних із виконанням завдань за призначенням на території інших держав та в складі поліцейських миротворчих контингентів, можуть суттєво оптимізувати організаційно-управлінські характеристики Національної поліції України та поліпшити результативність виконання нею завдань на прифронтових та деокупованих територіях України.

Крім цього серед основних напрямів і шляхів удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах її правового режиму воєнного стану, на нашу думку, слід виділити їх конкретний перелік. При цьому, застосування нестандартного підходу дозволить значно розширити зазначений адміністративно-регулятивний інструментарій та підвищити ефективність роботи Національної поліції України невідкладно. Так, перш за все, необхідно звернути увагу на критичні потреби внесення змін до законодавства України, що регулює поліцейську діяльність, щодо доповнення її завдань та повноважень необхідними адміністративними компонентами, що дозволять ефективізувати виконання завдань за призначенням на прифронтовій та деокупованій території, а також фактично унормовують здійснення Національною поліцією України заходів з евакуації населення із небезпечних районів та адміністративних одиниць України, що перебувають під тиском засобів вогневого ураження агресора.

Крім цього, одним із найбільш важливих напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання є виокремлення чіткого напрямку роботи з персоналом, що складає собою внутрішньоуправлінську діяльність, відповідного центрального органу виконавчої влади. Такі аспекти, як професійна підготовленість та психологічна стійкість працівників поліції мають бути забезпечені понаднормово та реалізовані з метою збереження життя працівників Національної поліції України що виконують небезпечні завдання.

ВИСНОВКИ

У роботі на підставі аналізу позицій і думок учених, а також вивчення нормативно-правового підґрунтя адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану узагальнено теоретико-методологічні засади дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, схарактеризовано зміст такого регулювання, а також окреслено напрями його вдосконалення. Найбільш суттєвими висновками праці є такі положення.

1. Доведено, що природа адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану полягає в здійсненні такого організаційно-управлінського впливу на вказаний орган державної влади, що уможливорює якісне виконання ним покладених обов'язків і відповідних завдань, навіть з урахуванням особливостей безпекової обстановки в країні.

Адміністративно-правове регулювання як інститут у соціально-правових відносинах забезпечує дотримання принципу законності й верховенства права у взаєминах між державою та суспільством шляхом окреслення чіткого кола завдань і повноважень представників влади, що уможливорює ефективну комунікацію з ними, з боку громадянського суспільства та осіб, що потребують захисту своїх прав і свобод.

2. Зауважено, що адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод людини та громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану характеризується як комплексне теоретико-правове та практично застосоване утворення, що формує коло обов'язків і можливостей відповідного центрального органу виконавчої влади у сфері забезпечення правопорядку. Аналізуючи зазначений інститут, обґрунтовано позицію про те, що права та свободи людини і громадянина як об'єкт забезпечення Національною поліцією

України є тією мірою демократичності та правової державності суспільства, що є мінімально необхідною для цивілізованого та системного розвитку будь-якого суспільства й держави.

Встановлено, що виключність повноважень Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина виявляється у відповідному нормативно-правовому забезпеченні, що регулює діяльність вказаних сфер, зокрема в умовах дії правового режиму воєнного стану. Крім того, відповідний правовий режим, чітко встановлюючи конкретні тимчасові обмеження щодо можливостей правореалізації визначених Конституцією та законами України прав, зумовлює потребу в трансформації окремих структурних елементів адміністративно-правового статусу Національної поліції України як центрального органу виконавчої влади, на який покладено обов'язки щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина в певній сфері.

3. Констатовано, що серед кола переваг і недоліків адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану наявні об'єктивні та суб'єктивні обставини, що прямопропорційно впливають на ефективність функціонування вказаного органу, здатність і спроможність виконання ним визначених законодавством України завдань. Перевагою, зокрема для адміністративно-правового статусу людини та громадянина, є унормування способів, форм і методів функціонування та провадження діяльності Національною поліцією України, зокрема в обставинах, коли права і свободи людини та громадянина можуть зазнавати тимчасових обмежень через безпекові умови. Чіткість і публічність адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України та відповідного правового статусу прямопропорційно впливає на спроможність як громадянського суспільства загалом, так й окремих його суб'єктів до здійснення заходів контролю, безпосередньо визначених законодавством України.

Водночас недоліки, пов'язані з адміністративно-правовим регулюванням діяльності Національної поліції України, передусім полягають у ситуативній неспроможності поліцейських здійснювати швидкі та своєчасні заходи у сфері протидії злочинності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану, в умовах екстремальних обставин і швидкоплинності соціально-правової обстановки на прифронтових та деокупованих територіях України, оскільки міра можливої їх поведінки чітко передбачена конкретними пунктами нормативно-правових актів, що, безперечно, не можуть наповнюватись так само динамічно, як відбуваються соціально-правові зміни.

4. Метою адміністративно-правового регулювання визнано соціально-правовий устрій взаємин, який постає кінцевим результатом. Водночас метою адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є створення такого рівня взаємовідносин, що окреслює подальший базовий результат здійснюваної діяльності та зміст юридичних і соціальних умов ефективної реалізації Національною поліцією України своїх функціональних обов'язків і завдань, з урахуванням об'єктивних тимчасових обмежень, введених в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Наголошено, що необхідно чітко розмежовувати поняття мети адміністративно-правового регулювання та мети діяльності відповідного центрального органу виконавчої влади, оскільки вони хоча й мають певні схожості та внутрішньо відповідають одна одній, проте перелік завдань, що висувуються до цих процесів, наповнюється різним адміністративно-управлінським змістом.

Причому, характеризуючи поняття завдань та їх зміст і сутність у контексті функціонування адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, слід зауважити, що завдання є структурно та логічно фрагментованими компонентами досягнення мети, які покроково дозволяють

реалізувати той чи інший адміністративно-управлінський задум і спрямувати зміст функціонування того чи іншого органу (підрозділу, посадової особи) чи сегменту соціально-правових відносин в одному визначеному нормативному векторі.

Крім того, оскільки дія правового режиму воєнного стану на території України, будучи взаємопов'язаною з нормами міжнародного права, чітко корелюється не лише з національним, а й міжнародним законодавством, що ратифіковане в установленому законодавством України порядку Верховною Радою України та діє на території нашої держави з відповідною юридичною силою, основні завдання адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах вказаного правового режиму полягають у необхідності забезпечення чіткого організаційно-управлінського впливу на правовідносини як всередині, так і ззовні поліції. Складність реалізації поставлених завдань як перед механізмом адміністративно-правового регулювання, так і Національною поліцією України полягає в тому, що остання зобов'язана діяти виключно так, як прямо передбачає законодавство, яке регулює її діяльність, у той час як правозастосування механізму правового режиму воєнного стану щодня змінює плин соціально-правових відносин у суспільстві, що потребує змін до відповідних нормативних актів, які не можуть бути внесені одномоментно.

Доведено, що функції як структурний компонент механізму адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є базовими компонентами, що приводять у дію та дозволяють наситити теоретико-формальні поняття процесуальним змістом. До кола функцій вказаного виду адміністративно-правового регулювання, з огляду на статус Національної поліції України, необхідно віднести планування, контрольню-координаційні та організаційно-управлінські функції, а також прогнозування та самоаналіз.

5. На підставі вивчення позицій авторитетних учених і дослідників обґрунтовано, що принципи адміністративно-правового регулювання

діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є гібридним поняттям, що прямопропорційно впливає на міру можливостей і зміст належної поведінки вказаного центрального органу виконавчої влади в умовах дії відповідного правового режиму. Зміст інституту адміністративно-правового регулювання в цьому контексті полягає в потребі синергетичного поєднання принципів діяльності Національної поліції України як органу правопорядку та принципів дії правового режиму воєнного стану як особливого соціально-правового інструменту.

Неможливість порушення прав і свобод людини та громадянина незалежно від дії будь-якого правового режиму, а також необхідність обґрунтованості та правомірності їх тимчасового обмеження є одним з комплексно та структурно наповнених принципів адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. Крім того, дослідники виокремлюють й інші можливі принципи діяльності, що слугують основоположними засадами функціонування соціально-правових взаємин. Так, базовим слід визнати принцип законності та верховенства права. Крім того, з урахуванням особливостей безпекового середовища в Україні, необхідно констатувати значущість наявного в структурі зазначеного механізму адміністративно-правового регулювання принципу співмірності тимчасово обмежених прав людини з отриманим соціально-правовим ефектом.

Зауважено, що гарантії адміністративно-правового механізму регулювання діяльності Національної поліції України є інструментами, що з формальних нормативних приписів, які визначають компетенцію Національної поліції України, уможливають правореалізацію щодо чітких і конкретних дій та повноважень. На нашу думку, слід доповнити категорію гарантій у структурі адміністративно-правового механізму регулювання діяльності зазначеного центрального органу виконавчої влади такими компонентами, як: організаційно-управлінські, соціально-психологічні та матеріально-технічні гарантії, що безпосередньо впливають на спроможність

ефективного управління силами й засобами поліції в будь-яких обставинах.

Наголошено, що від того, наскільки чітко та змістовно сформульовано поняття гарантій як одного з основних елементів адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану, залежить ефективність її функціонування та рівень прав і свобод людини та громадянина, що додатково актуалізує проблематику дослідження.

6. На підставі аналізу міжнародного досвіду Європейського Союзу встановлено, що ефективність будь-яких методів, способів і засобів адміністративно-правового регулювання діяльності органів правопорядку в умовах дії правового режиму воєнного стану, тобто надзвичайного правового режиму, набувають ефективності та значення виключно з урахуванням усіх об'єктивних безпекових факторів та за умови прийняття чітких, співмірних і результативних рішень конкретними посадовими особами.

Застосування міжнародного досвіду, зокрема країн Європейського Союзу, щодо оптимізації адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є можливим за умови його систематизації та адаптації до сучасних безпекових вимог, у контексті триваючих бойових дій безпосередньо на території нашої держави. Оскільки на сьогодні жодна європейська країна не має практичного досвіду функціонування органів правопорядку в умовах широкомасштабної збройної агресії, важливим є розроблення змістовного та структурно впорядкованого протоколу діяльності підрозділів поліції в післявоєнний період, з урахуванням міжнародного досвіду.

Водночас важливість застосування міжнародного досвіду, як організаційно-управлінського, так і конкретних видів нормативно-правового регулювання діяльності органів правопорядку, в умовах надзвичайних правових режимів для України визначається тим, що, обравши вектор на інтеграцію до європейського простору, ми маємо привести у відповідність низку норм законодавства України, а також оптимізувати організаційно-

управлінські практики, що дозволить успішно доєднатися до європейської та всесвітньої системи забезпечення правопорядку.

7. Зазначено, що формування чітких напрямів оптимізації адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану є необхідною умовою покращення якості виконуваних Національною поліцією України завдань у сфері забезпечення правопорядку, протидії злочинності, дотримання прав і свобод людини та громадянина. Це питання актуалізується з огляду на потребу в приведенні у відповідність до актів права Європейського Союзу норм законодавства України, а також відповідних організаційно-управлінських практик.

Основним критерієм розподілу вказаних напрямів є сфера їх застосування та реалізації, а саме: внутрішньоорганізаційна діяльність поліції щодо впорядкування власної діяльності, налагодження ефективної комунікації всередині з метою виконання покладених на неї обов'язків і реалізації відповідних повноважень у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина; зовнішня діяльність, що допомагає відповідному центральному органу виконавчої влади налагодити співпрацю із профільними органами правопорядку, що становлять сектор безпеки й оборони в умовах дії правового режиму воєнного стану, задля виконання та ефективної реалізації спільних завдань у сфері забезпечення правопорядку та громадської безпеки, а також здійснення заходів щодо відсічі збройної агресії російської федерації.

Поділяючи напрями оптимізації на внутрішньоорганізаційний та зовнішній, слід додатково деталізувати їх сутність і зміст. До кола внутрішньоорганізаційних аспектів, що підлягають оптимізації адміністративно-правового регулювання, на нашу думку, слід віднести як нормативно-правову складову, так і матеріально-технічну забезпеченість кожного працівника Національної поліції України. Крім того, не менш важливим є професійна підготовленість і забезпечення системного навчання новим навичкам та здібностям, що оптимізують виконання покладених

законодавством України завдань кожного поліцейського.

Зовнішній напрям оптимізації адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України полягає в необхідності запозичення найбільш успішних практик правоохоронної діяльності, а також комунікацію з медіа та громадянським суспільством у частині висвітлення власної діяльності з метою підвищення іміджу й авторитету поліції в умовах глобальних інформаційних безпекових загроз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна діяльність органів поліції України : підручник / [В. В. Сокурєнко, О. І. Безпалова, О. В. Джафарова та ін.]; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків : ХНУВС, 2017. 432 с.
2. Безпалова О. І., Чишко К. О., Бахаєва А. С., Макаренко В. С. Адміністративна діяльність поліції в умовах воєнного стану : довідник. Харків : ХНУВС, 2022. 105 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ade7c3ca-f959-4b9b-97f6-f88adb1c903f/content>.
3. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану : монографія / [В. Галуцько, С. Стеценко, А. Берлач та ін.]; за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ : Людмила, 2023. 704 с.
4. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Ю. Битяка, В. Гаращука, В. Зуй. Харків : Право, 2010. 624 с.
5. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Золота миля, 2011. 584 с.
6. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / [В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін.]. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
7. Адміністративне право. Загальна частина : мультимед. навч. посіб. / [О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, М. В. Плугатир та ін.]. Київ : НАВС, 2017. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm_pravo_zch/nm/lec2.html.
8. Афонін Д. С., Боксгорн А. В. Особливості забезпечення публічної безпеки і порядку Національною поліцією України в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 224–230.
9. Басс В. О., Корж-Ікаєва Т. Г. Правовий режим воєнного стану та його адміністративно-правове забезпечення в умовах повномасштабного

збройного конфлікту в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 5. С. 489–492. URL: http://lsej.org.ua/5_2023/122.pdf.

10. Батраченко О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки та порядку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2017. 218 с.

11. Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави : монографія. Харків : НікаНова, 2014. 544 с.

12. Безпалова О. І. Поняття правоохоронної функції держави. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові підходи дослідження* : матеріали міжкаф. круглого столу (Харків, 23 жовт. 2012 р.). Харків : ХНУВС, 2012. С. 13–14.

13. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / [В. В. Сокурєнко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін.]; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків : ХНУВС, 2021. 308 с.

14. Безсонова М. Право на звернення до міжнародних правозахисних інституцій як елемент конституційно-правового механізму гарантування та захисту прав і свобод людини в Україні. *Теорія и практика*. 2018. № 4-2 (32). С. 29–34.

15. Березін М. Ю. Система адміністративно-правових гарантій прав і свобод громадян у сфері охорони громадського порядку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 12. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/12_2018/105.pdf.

16. Бєдний О. І. Внутрішнь-організаційні відносини в органах публічної влади та їх апаратах як складова предмета адміністративного права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 40. Т. 1. С. 131–134. (Серія «Право»). URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/33940/1/%D0%92%D0%9D%D0%A3%D0%A2%D0%A0%D0%86%D0%A8%D0%9D%D0%AC%D0%9E->

%D0%9E%D0%A0%D0%93%D0%90%D0%9D%D0%86%D0%97%D0%90%D0%A6%D0% %94% D0%98.pdf.

17. Битяк Ю. П., Яковюк І. В. Права людини і їх місце в політиці суверенних держав. *Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина* : зб. наук. ст. та тез наук. повідомл. за матеріалами Міжнар. наук-практ. конф. (Полтава, 23 листоп. 2012 р.) : у 2 ч. Харків : Точка, 2012. Ч. 1. С. 5–12.

18. Білозьоров Є. В. Правові гарантії прав і свобод людини та громадянина у сфері діяльності міліції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2008. 18 с.

19. Білоконь М. В. Державне управління у сфері охорони громадського порядку : монографія. Харків : НУВС, 2004. 700 с.

20. Бодров Ю. В. Мета адміністративно-правового регулювання організації та проведення азартних ігор. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 292–294. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/66>.

21. Бойко І. В. Правове регулювання поліцейської діяльності в Україні. *Наука і правоохорона*. 2017. № 2. С. 17–24.

22. Братель С. Г. Адміністративно-правове регулювання правоохоронної сфери. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : тези доп. VII Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 30 листоп. 2018 р.). Харків : ХНУВС, 2018. С. 93–94. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/30_11_2018/pdf/42.pdf.

23. Братель С. Г. Реалізація принципів адміністративної юрисдикції в діяльності Національної поліції України. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 4. С. 72–76.

24. Будзинський М. П. Принципи адміністративно-правового регулювання у сфері кадрового забезпечення Національної поліції України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 3. Т. 1. С. 88–95. URL: http://nvppp.in.ua/vip/2019/3/tom_1/16.pdf.

25. Ващук Н. Ф. Удосконалення забезпечення діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану. *Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Кропивницький, 1 лип. 2022 р.). Кропивницький : ДонДУВС, 2022. С. 60–62.

26. Відомо, чому українці так часто страждають від схем шахраїв. URL: <https://itech.co.ua/novyny/vidomo-chomu-ukrainsi-tak-chasto-strazhdaiut-vid-skhem-shakhraiv/>.

27. Вітик Ю. І. Забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в діяльності Національної поліції України : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Київ, 2022. 288 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/832d3250-ac18-4e09-b5d2-378e2dc3404e/content>.

28. Вітик Ю. І. Міжнародно-правові стандарти поліцейської діяльності у сфері забезпечення дотримання прав і свобод людини. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 7 (35). Vol. 3. С. 39–45.

29. Вітик Ю. І. Обмеження прав і свобод людини: міжнародний та зарубіжний досвід для Національної поліції України. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2021. № 1 (37). Vol. 2. С. 74–79.

30. Вітик Ю. І. Правова основа діяльності поліції – вихідне положення забезпечення поліцією дотримання прав і свобод людини. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення*: матеріали міжвуз. наук.-практ. круглого столу (Київ, 28 трав. 2020 р.) : у 2 ч. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. Ч. 2. С. 118–127.

31. Владовська К., Морщук Т. Дотримання міжнародних стандартів прав людини працівниками Національної поліції України. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2019. Вип. 4. (Серія «Юридичні науки»). DOI: <https://doi.org/10.32453/2.vi4.300>.

32. Гаєва Н. П. Міжнародні стандарти щодо права на свободу об'єднання. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 1. С. 84–89.

33. Гарасимів В. М. Адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Тернопіль, 2024. 22 с. URL: https://www.wunu.edu.ua/svr/svr_D/Gerasumiv/Aref.pdf.

34. Гладкова Є. О., Малиновська Т. М. Дотримання працівниками Національної поліції міжнародних стандартів у забезпеченні прав і свобод людини. *Інтеграція юридичної науки і практики як основа сталого розвитку вітчизняного законодавства* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 25–26 листоп. 2016 р.). Дніпропетровськ, 2016. С. 48–52.

35. Голуб М. В. Взаємодія поліції та населення як обов'язкова умова забезпечення належного стану публічного порядку в сучасних умовах. *Форум права*. 2016. № 2. С. 30–33.

36. Горова О. Б. Громадянські права в системі конституційних прав і свобод людини та громадянина. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 2. С. 38–42.

37. Городецька І. А. Сутність адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу. *Форум права*. 2016. № 1. С. 60–66.

38. Грицай І. О. Принципи, функції, форми та методи адміністративно-правового регулювання діяльності неурядових правозахисних організацій. *Право і суспільство*. 2012. № 1. С. 192–197. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/1_2012/42.pdf.

39. Грохольський В. Л. Адміністративно-правове забезпечення діяльності органів Національної поліції України з удосконалення реалізації правозахисної функції держави. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4. Ч. 3. С. 132–135. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/4/part_3/32.pdf.

40. Гуржій Т. О. Цілеформування державної політики безпеки дорожнього руху. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 2. С. 176–181.

41. Гурковський М. П., Єсімов С. С. Основні форми та методи діяльності поліції у сфері забезпечення конституційних прав людини та громадянина в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 4. С. 171–186. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/04_2016/16gmpgvu.pdf.

42. Дараганова Н. В. Поняття «Адміністративно-правове регулювання охорони праці в Україні». *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 35. Ч. II. Т. 2. С. 98–101. (Серія «Право»).

43. Дашковська О. Р. Ідея взаємної відповідальності держави й особи в європейській політико-правовій думці. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 2 (69). С. 105–113.

44. Денисюк Д. С. Принципи діяльності національної поліції України: теорія та практика реалізації. *Митна справа*. 2015. № 5. С. 63–68.

45. Джагупов Г. В. Методи адміністративно-правової охорони громадської безпеки в Україні. *Право і безпека*. 2010. № 4. С. 71–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2010_4_16.

46. Дмитрик Р. В. Адміністративно-правовий статус поліцейського в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2021. 204 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/4f5f8db1-ce23-4bc4-a37a-fd69ead7a347/content>

47. Дмитрієв А. А. Принципи та правове регулювання діяльності органів Національної поліції України з протидії організований злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2016. № 1 (12). С. 164–166.

48. Домброван Н. В., Ізбаш К. С. Адміністративно-правове забезпечення підготовки кадрів для Національної поліції України. *Юридичні науки та їх роль у розвитку правової культури сучасної людини* : наук. монографія. Рига, Латвія : Baltija Publishing, 2022. С. 198–230. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/223/6039/12607-1?inline=1>.

49. Дракохруст Т. В., Герасимів В. М. Перспективи вдосконалення діяльності Національної поліції України в умовах збройної агресії Росії проти України. *Наукові записки*. 2023. № 14. С. 66–70. (Серія «Право»). URL: <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/257/259>.

50. Ємельянов В. П. Антитерористичне законодавство: поняття, система, шляхи вдосконалення : монографія. Харків : Право, 2016. 88 с.

51. Зайчук О. В. Принципи права в контексті розвитку загальної теорії права. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 22–28. URL: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63854/04-Zaychuk.pdf?sequence=1>.

52. Зайчук О., Оніщенко Н. Теорія держави і права : академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2006. URL: http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/part3/1201.htm.

53. Заросило В. О. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, Канади, США та Франції) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2002. 21 с.

54. Захарчук І. В., Блонський М. А., Кузик Д. О., Мельник Д. В., Любчинський В. І. Адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України під час дії правового режиму воєнного стану. *Академічні візії*. 2024. Вип. 27. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10597246>.

55. Зеленський Є. С., Кравченко І. С. Адміністративна діяльність Національної поліції щодо запобігання вчиненню адміністративних правопорушень дітьми : монографія. Дніпропетровськ : ДДУВС, 2016. 124 с.

56. Йолон П. Методологія. *Філософський енциклопедичний словник* / [В. І. Шинкарук (голова редкол.) та ін.]. Київ : Ін-т філософії ім. Г. Сковороди НАН України ; Абрис, 2002. 742 с.

57. Іващенко О. М. Адміністративно-правове регулювання корпоративних прав держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2008. 20 с.

58. Іерусалімова І. О. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2006. 205 с.

59. Калайда А. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання міжнародного співробітництва в діяльності поліції. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С. 115–119. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2020/11/20.pdf>.

60. Калашнік В. П. Гарантії, які спрямовані на забезпечення застосування заходів адміністративно-правового примусу органами поліції. *Юридична наука*. 2019. № 11 (101). С. 105–111. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/68087af5-3a1e-4f8e-80d6-4bd5cab96332/content>.

61. Каленіченко Л. І. Закономірності впливу принципів діяльності Національної поліції на процес покладення юридичної відповідальності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 1. С. 35–39.

62. Карбовський Д. О. Поняття та зміст адміністративно-правового регулювання діяльності територіальних органів Національної поліції України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 1. С. 164–168. URL: <http://nvppp.in.ua/vip/2020/1/31.pdf>.

63. Квач Н. С. Дотримання прав людини в діяльності поліції. *Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності* : тези доп. учасників XXV наук.-практ. конф. курсантів та студентів (Харків, 17 трав. 2018 р.). Харків : ХНУВС, 2018. С. 38–39. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2018/pdf/30.pdf.

64. Кирюха К. І. Напрями підвищення ефективності адміністративно-правового регулювання запобігання корупції в органах Національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 73. Ч. 2. С. 32–37. (Серія «Право»). URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/11/7-1.pdf>.

65. Кисильова К. В. Забезпечення органами поліції прав і свобод людини шляхом реалізації принципу верховенства права. *Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України* : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 11 квіт. 2019 р.). Харків : ХНУВС, 2019. С. 126–128. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ad3c6fc7-120a-42c5-8b9c-6d5ed1960dcf/content>.

66. Клочко А. М. Міжнародні стандарти роботи поліції. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 25 листоп. 2016 р.). Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. С. 114–118.

67. Кобзар О. Ф. Правоохоронна діяльність: теоретико-правовий аналіз. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 3. С. 7–14.

68. Кобзар О., Романов М. Організаційно-правові засади функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. 2021. № 1 (2). С. 96–101. (Серія «Право»). URL: <https://law.duan.edu.ua/images/PDF/2021/1/14.pdf>.

69. Коваленко О. О. Адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України у сфері протидії правопорушенням в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Вінниця, 17 трав. 2023 р.). Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 272–274. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/23dc49d2-55b3-4188-bafc-2a566d4c4590/content>.

70. Ковалів М. В., Яремко В. Я., Кузьо Л. І. Гарантії забезпечення прав та свобод людини у провадженні у справах про адміністративні правопорушення. *Соціально-правові студії*. 2019. Вип. 1 (3). С. 57–62.

71. Козаченко Ю. А. Адміністративно-правове регулювання забезпечення прав пацієнта в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2016. 210 с.

72. Козлов Ю. Державне управління під час переходу від планового господарства до ринкового. *Проблеми теорії та практики управління*. 1998. № 1. С. 2–5.

73. Козюбра М. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. *Право України*. 2017. № 11. С. 142–164. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/22ed5ed8-a0c4-450d-a56b-cad459b8cf46/content>.

74. Колесніков Д. В. Завдання адміністративно-правового регулювання в системі державного управління. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 6. Т. 2. С. 18–23. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2018/6/tom_2/6.pdf.

75. Колодій А. М. Принципи права України : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.

76. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України : підручник. Київ : Істина, 2008. 808 с.

77. Коломоєць Т. О., Кременова Д. С., Колпаков В. К. Адміністративно-правове регулювання реалізації економічної функції держави та економічна функція адміністративного права: питання співвідношення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 198–201. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-2/44>.

78. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 544 с.

79. Комзюк А. Т., Комзюк М. А., Липій Є. А. Адміністративно-правовий режим воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією. *Науковий вісник публічного і приватного права*. 2022. Вип. 3. С. 100–106. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2022/3/18.pdf>.

80. Кошиков Д. Сутність адміністративно-правового регулювання економічної безпеки держави. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 6. С. 264–268.

81. Куйбіда В. С., Хорошенко О. В. Організація публічної служби в Україні : монографія. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2016. 272 с.

82. Кунєв Ю. Д. Принципи побудови та вдосконалення організаційної структури органів внутрішніх справ України: загальнотеоретичні аспекти державного управління : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2001. 19 с.

83. Куракін О. М., Романов М. Ю. Співвідношення верховенства права та закону в розрізі соціологічної концепції праворозуміння. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 2 (1). С. 33–36. (Серія «Юридичні науки»). URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_2\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_2(1)_9).

84. Кучинська О. П., Іванов М. С. Загальнотеоретичне та праксеологічне розуміння прав людини. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 142–148.

85. Лазаренко В. А. Адміністративно-правове регулювання екологічної безпеки в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2010. 22 с.

86. Лакійчук Я. О. Адміністративно-правове забезпечення превентивної діяльності поліції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 219 с.

87. Левченко А. Вплив правового режиму воєнного стану на забезпечення права на таємницю кореспонденції в Україні. *Political and Legal Studies*. 2022. Vol. 1. Issue 2. P. 86–95. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/cpls/2/cpls209.pdf>.

88. Лелет С. М. Проблеми побудови системи принципів адміністративно-правового регулювання управління в Національній поліції України. *Право і суспільство*. 2016. № 6. Ч. 2. С. 112–117. URL:

<https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/6f7e6238-f6a7-4424-96bd-7bb4317b4458/content>.

89. Лисков С. О. Мета адміністративно-правового регулювання суб'єктів податкової служби. *Адміністративне право та процес: актуальні проблеми та шляхи вирішення* : тези доп. учасників наук.-практ. семінару (Харків, 21 лют. 2020 р.). Харків : НДІ ППСН, 2020. С. 75–77. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20200221/article/view/lyskov/pdf.

90. Ліпкан В. А. Національна безпека України : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 552 с.

91. Лозинський Ю. Р. Адміністративно-правові гарантії прав фізичних і юридичних осіб при здійсненні державного нагляду та контролю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 393–396. URL: http://sej.org.ua/5_2022/91.pdf.

92. Любімова С. Ю. Адміністративні процедури у сфері господарської діяльності : монографія. Харків : НікаНова, 2014. 456 с.

93. Майоров В. В. Національна поліція України та властивості її адміністративно-правового статусу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 90–92. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/22>.

94. Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. Луцьк : Вежа, 2000. 558 с.

95. Марич Х. Мета та завдання адміністративно-правового механізму забезпечення екологічної безпеки в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 10. С. 118–121. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2018/10/24.pdf>.

96. Матвійчук А. М. Визначення адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення регуляторної політики. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 18. С. 121–124.

97. Матчук С., Савранчук Л. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України.

Национальный юридический журнал: теория и практика. 2019. № 6 (40). С. 66–70. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/6/16.pdf>.

98. Махмурова-Дишлюк О. П. Адміністративно-правовий режим воєнного стану як комплексний інструмент публічного адміністрування забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян та прав і законних інтересів фізичних осіб в умовах російсько-української війни. *Київський часопис права.* 2024. № 1. С. 185–190. URL: <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/421/407>.

99. Мельник Р. С., Бевзенко В. М. Загальне адміністративне право : навч. посіб. / за заг. ред. Р. С. Мельника. Київ : Ваіте, 2014. 376 с.

100. Миколаєць Д. А. Види завдань адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України. *Юридична наука.* 2020. № 6 (108). С. 127–132. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-108-6-1.15.

101. Могілевська Л. Форми діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини. *Підприємництво, господарство і право.* 2020. № 1. С. 128–132.

102. Моргунов О. А. Поняття та механізм адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури і спорту. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2019. № 3. С. 274–277. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2019/72.pdf.

103. Навроцький О. Поняття адміністративно-правових гарантій забезпечення прав дитини в Україні. *European Political and Law Discourse.* 2017. Vol. 4. Issue 1. С. 172–176. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2017/2017-4-1/30.pdf>.

104. Небрат О. О. Адміністративно-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини в діяльності Національної поліції. *Сучасні проблеми адміністративного права та процесу* : тези учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 30 черв. 2017 р.). Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. С. 93–96.

105. Німко О. Б. Адміністративно-правове регулювання державного молодіжного житлового кредитування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2008. 21 с.

106. Оссе А. Принципы деятельности полиции : метод. пособие по правам человека / пер. на рус. яз. Н. Ишевской, М. Кузнецовой, О. Шарп. Amnesty International Nederland, 2006. 342 с. URL: https://www.amnesty.nl/content/uploads/2017/01/understanding_policing_2007_russian.pdf?x53918.

107. Остапенко О., Баїк О. Про воєнний стан як особливий вид адміністративно-правового режиму. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2023. № 4 (40). С. 134–142. (Серія «Юридичні науки»). URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/dec/32529/231576maket-136-144.pdf>.

108. Пашинський В. Й. Забезпечення оборони держави: адміністративно-правові аспекти : монографія. Київ : Маслаков, 2018. 408 с.

109. Пирожкова Ю. В. Адміністративно-правове регулювання у сфері автомобілебудування в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2007. 20 с.

110. Пісоцька К. О. Адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Дніпро, 2022. 218 с. URL: <https://dduvs.edu.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/rn-2022/001/d2.pdf>.

111. Податковий кодекс України : Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112.

112. Положення про добровольчі формування територіальних громад : постанова Кабінету Міністрів України від 29 груд. 2021 р. № 1449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text>.

113. Популярна юридична енциклопедія / [кол. авт. : В. К. Гіжевський, В. В. Гловченко, В. С. Ковальський (кер.) та ін.]. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 528 с.

114. Посібник з підготовки моніторів Національного превентивного механізму / заг. ред. С. Буров, С. Ратушняк. Чернігів : Моляренко О. Г., 2017. 160 с.

115. Приватне життя і поліція. Концептуальні підходи. Теорія та практика / відп. ред. Ю. І. Римаренко. Київ : КНТ, 2006. 740 с.

116. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 29 груд. 2021 р. № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-п#Text>.

117. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС : наказ МВС України від 28 квіт. 2016 р. № 326. *Офіційний вісник України*. 2016. № 49. С. 110. Ст. 1764.

118. Про інформацію : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

119. Про міжнародні договори : Закон України від 29 черв. 2004 р. № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.

120. Про національну безпеку : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2469-19>.

121. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг : Закон України від 22 верес. 2016 р. № 1540-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 51. Ст. 833.

122. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

123. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

124. Про утворення військових адміністрацій : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 68/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text>.

125. Проневич О. С. Організаційно-правові засади діяльності поліції (міліції) Німеччини, Польщі та України: порівняльно-правовий аналіз : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. 445 с.

126. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права і держави : підруч. для студентів спец. «Правознавство». Київ : Атіка, 1994. 236 с.

127. Рабінович П. Основоположні права людини: соціально-антропна сутність, змістова класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 2 (73). С. 12–13.

128. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. Вид. 5-те, зі змін. Київ : Атіка, 2001. 176 с.

129. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690(1979) «Про Декларацію про поліцію». *Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство* / за заг. ред. О. А. Банчука. Київ : Москаленко О. М., 2013. С. 16–18.

130. Розумяк Р. В. Адміністративно-правове забезпечення права поліцейських на відпочинок : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Кропивницький, 2023. 235 с.

131. Романов М. Організаційно-правові засади судового контролю, прокурорського нагляду та взаємодії з громадськістю в діяльності підрозділів дізнання національної поліції України. *Право і суспільство*. 2021. № 5. С. 224–231. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.5.30>.

132. Романов М. Поняття, сутність і значення діяльності підрозділів дізнання. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. Т. 26. № 2. С. 102–106. DOI: <https://doi.org/10.33270/01211192.102>.

133. Романов М. Функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України: до питання визначення функцій як елементу організаційних

засад. *Честь і закон*. 2021. № 3 (78). С. 89–93. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2021/3/78/244558>.

134. Романов М. Ю., Кобзар О. Ф. Організаційно-правові, адміністративні та кримінальні процесуальні аспекти діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України : монографія. Кропивницький : ДонДУВС, 2022. 498 с.

135. Романов М. Ю. До питання визначення місця і ролі перепідготовки як форми післядипломної освіти дізнавачів Національної поліції України. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики у XXI столітті* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 23–24 верес. 2021 р.). Рівне : Міжнар. екон.-гуманітар. ун-т ім. акад. С. Дем'янчука, 2021. С. 73–76.

136. Романов М. Ю. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканість дізнавачами Національної поліції України: адміністративно-правовий аспект. *Діяльність органів досудового розслідування в умовах реформування правоохоронних органів* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 21 трав. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2021. С. 76–79.

137. Романов М. Ю. Зміст і сутність поняття стажування в контексті післядипломної освіти працівників підрозділів дізнання Національної поліції України. *Актуальні дослідження правових та економічних процесів у контексті євроінтеграції* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 2 черв. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2021. С. 185–188.

138. Романов М. Ю. Організаційно-правові засади забезпечення функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Київ, 2022. 264 с.

139. Романов М. Ю. Організаційно-правові основи функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України. *Механізм функціонування громадянського суспільства* : зб. тез Всеукр. наук. конф. (Львів, 18 груд. 2021 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2020. С. 282–284.

140. Романов М. Ю. Поняття та сутність функцій підрозділів дізнання Національної поліції України в контексті організаційно-правового забезпечення. *Правові засади організації та здійснення публічної влади* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 2–6 берез. 2021 р.). Хмельницький : Хмельн. ун-т упр. та права ім. Л. Юзькова, 2021. С. 449–452.

141. Романов М. Ю. Спеціалізація як форма післядипломної освіти дізнавачів Національної поліції України: проблеми та перспективи. *Реформування законодавства та державних інституцій: прогалини, досягнення та перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Рівне, 24–25 трав. 2021 р.). Рівне : Міжнар. екон.-гуманітар. ун-т ім. акад. С. Дем'янчука, 2021. С. 172–175.

142. Руднева О. М. Розвиток концепції прав людини під впливом глобалізаційних та інтеграційних процесів. *Бюлетень Міністерства юстиції*. 2010. № 11. С. 30–37.

143. Саглаєва Н. О. Принципи правового регулювання як самостійна юридична категорія. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 64. С. 110–116.

144. Сарнацький М. А. Функції адміністративно-правового регулювання державної політики у сфері банкрутства в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4. Ч. 3. С. 118–122. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/4/part_3/29.pdf.

145. Сахно А. П. Значення законності й дисципліни в діяльності ОВС України та шляхи їх зміцнення. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2010. № 3. С. 71–77.

146. Сахно А. П., Ковальчук Ю. М. Щодо сутності правових принципів в адміністративній поліцейській діяльності. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2024. № 1. С. 3–7. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2024-1-9-2>.

147. Семенов Є. О. Адміністративно-правове регулювання діяльності територіальних громад в Україні: деякі аспекти визначення поняття.

Науковий вісник публічного та приватного права. 2021. Вип. 6. С. 130–137.
URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2021/6/22.pdf>.

148. Сенченко Л. В. Адміністративно-правове регулювання демографічної політики в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2011. 202 с.

149. Синявська О. Ю., Повалена М. В., Носевич Н. Р. Правовий режим воєнного стану: аналіз законодавства України. *Академічні візії*. 2023. № 17.
URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/237>.

150. Сіліч І. І. Гарантії забезпечення прав і свобод громадян у адміністративному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2008. 20 с.

151. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. Київ : Правова єдність, 2011. 524 с.

152. Соколенко О. К. Захист прав громадян як основна функція правової держави. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С. 118–122.

153. Соловійова О. М., Якубов Б. В. Забезпечення прав особи під час застосування поліцейських заходів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 272–276. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2020/73.pdf.

154. Солоненко О. М. Сучасні міжнародні стандарти забезпечення прав і свобод людини в діяльності органів внутрішніх справ. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 6. С. 95–10.

155. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. ред. О. А. Банчука. Київ : Москаленко О. М., 2013. 588 с. URL: <http://pravo.org.ua/img/books/files/status-policiibanchuk-2013.pdf>.

156. Сучасна правова енциклопедія / за ред. О. В. Зайчука. Вид. 3-тє, переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 408 с.

157. Тарасенко В. С. Система адміністративно-правового регулювання статусу Кабінету Міністрів України у сфері наукової і науково-технічної діяльності в Україні. *Вісник Харківського національного університету*

внутрішніх справ. 2021. № 2 (93). С. 203–212. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d6de7678-31a6-4317-bfad-4b10ad8bc1cb/content>.

158. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 686 с.

159. Теремецький В. І. Поняття адміністративно-правового регулювання у сфері оподаткування. *Держава та регіони*. 2012. № 1 (35). С. 50–54. (Серія «Право»).

160. Тероризм. Глобальна проблема сучасності. *Український державний університет науки і технологій* : [сайт]. URL: https://diit.edu.ua/university/activity/antyterror_corruption.

161. Управління органами Національної поліції України : підручник / [О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, О. В. Джафарова та ін.] ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Стильна тип., 2017. 580 с.

162. Форостян О. С. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 5. С. 228–232.

163. Форостян О. С. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання діяльності підрозділів поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Держава та регіони*. 2023. № 4 (82). С. 108–112. (Серія «Право»).

164. Форостян О. С. Мета адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Юридичні науки: проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 24–25 лют. 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 368–372.

165. Форостян О. С. Національна поліція України як суб'єкт забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм*

права : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Кременчук, 2–3 груд. 2022 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 234–238.

166. Форостян О. С. Окремі аспекти адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану: до питання правової природи. *Актуальні проблеми протидії корупції в Україні в умовах воєнного стану* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 14 берез. 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 188–190.

167. Форостян О. С. Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Правове регулювання суспільних відносин: перспективні напрями на шляху до сталого розвитку* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28–29 жовт. 2022 р.). Київ – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 158–160.

168. Форостян О.С. Переваги та недоліки адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Держава та регіони. 2024. № 1 (83). С. 142–147. (Серія «Право»)*. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.1.2.24>.

169. Форостян О. С. Функції адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Восьмі Таврійські юридичні наукові читання* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16–17 черв. 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 267–269.

170. Форостян О.С. Шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Право і суспільство. 2024. № 2. С. 228–232. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.83>*

171. Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі (прийнято учасниками багатосторонньої зустрічі, організованої

Радою Європи) : міжнар. док. від 5 лип. 2002 р. *Юридичний вісник України*. 2002. № 50.

172. Цвік М. В. Фундаментальні проблеми теорії права. *Антологія української юридичної думки* : в 10 т. Київ : Юрид. кн., 2005. Т. 10 : Юридична наука незалежної України. 658 с.

173. Черней В. В., Чернявський С. С. Запровадження інституту кримінальних проступків у контексті реформування системи досудового розслідування в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 3 (112). С. 7–14.

174. Черниш І. А. Поняття адміністративно-правового регулювання торгівельної діяльності. *Форум права*. 2009. № 3. С. 657–660.

175. Черній В. Д. Адміністративно-правове регулювання функціонування системи органів місцевого самоврядування в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 228 с.

176. Чомахашвілі О. Ш. Адміністративно-правове регулювання охорони прав на промислові зразки в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2008. 19 с.

177. Шаповал Р. В., Цибульник Н. Ю. Зміст адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів публічного адміністрування у секторі безпеки України. *Право та державне управління*. 2021. № 4. С. 39–44. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7ad062f2-3118-4a2e-af98-ca0991a00089/content>.

178. Швець Д. В. Захист прав і свобод людини та громадянина – пріоритет діяльності Національної поліції України. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми* : тези доп. круглого столу (Харків, 27 жовт. 2017 р.). Харків : ХНУВС, 2017. С. 13–16.

179. Шевчук О. Сектор безпеки України як об'єкт публічного адміністрування. *Адміністративне право і процес*. 2021. № 2. С. 139–140.

180. Шопіна І. М. Адміністративно-правове забезпечення та адміністративно-правове регулювання: співвідношення понять. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 550–554. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.96>.

181. Штанько Г. Ю. Внутрішньоорганізаційна діяльність у сфері кадрового забезпечення органів Національної поліції України. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених* : тези доп. учасників наук.-практ. конф. (Харків, 17 трав. 2017 р.). Харків : ХНУВС, 2017. С. 185–186. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2017_2/pdf/48.pdf.

182. Юнін О. С. Особливості надання поліцейських послуг в умовах воєнного стану. *Наукові записки*. 2023. № 14. С. 95–100. (Серія «Право»). DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2023-14-95-100>.

183. Ярошевська Р. С. Містобудівна діяльність, як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 2. С. 201–204.

184. Forostyan O. Legal Nature of Administrative and Legal Regulation of the Activities of the National Police of Ukraine under the Legal Regime of Martial Law. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2024. No. 1 (61). P. 225–230. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.1.34>

185. Lloyd D. *The idea of law* : Penguin Books. Baltimore, 1966.

ДОДАТКИ

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Forostyan O. Legal Nature of Administrative and Legal Regulation of the Activities of the National Police of Ukraine under the Legal Regime of Martial Law. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2024. No. 1 (61). P. 225–230. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.1.34>
2. Форостян О.С. Переваги та недоліки адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Держава та регіони*. 2024. № 1 (83). С. 142–147. (Серія «Право»). DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.1.2.24>.
3. Форостян О.С. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 5. С. 228–232.
4. Форостян О.С. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання діяльності підрозділів поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Держава та регіони*. 2023. № 4 (82). С. 108–112. (Серія «Право»).
5. Форостян О.С. Шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Право і суспільство*. 2024. № 2. С. 228–232. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.83>

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Форостян О.С. Окремі аспекти адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану: до питання правової природи. *Актуальні проблеми*

протидії корупції в Україні в умовах воєнного стану : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 14 берез. 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 188–190.

7. Форостян О.С. Національна поліція України як суб'єкт забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Кременчук, 2–3 груд. 2022 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 234–238.

8. Форостян О.С. Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Правове регулювання суспільних відносин: перспективні напрями на шляху до сталого розвитку* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28–29 жовт. 2022 р.). Київ – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 158–160.

9. Форостян О.С. Мета адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Юридичні науки: проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 24–25 лют. 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 368–372.

10. Форостян О.С. Функції адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Восьмі Таврійські юридичні наукові читання* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16–17 черв. 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 267–269.